

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Science in de Communicatiewetenschappen

Rechts-nationalistische alternatieve online media in Vlaanderen

Paulien Debrie

0544860

Academiejaar 2020-2021

Promotor: Benjamin De Cleen

Jury: Tom SEYMOENS

Sociale Wetenschappen & Solvay Business School

Dankwoord

Het schrijven van deze masterproef was nooit gelukt zonder de steun van de mensen rondom mij. Ik zou graag mijn promotor, professor Benjamin De Cleen, willen bedanken voor de hulp, de feedback en de bijsturing waar die nodig was. Verder wil ik mijn familie bedanken voor de mentale steun en voor het kritisch nalezen. Mijn vrienden waren tot slot een stimulerende factor om dit werk tot een goed einde te brengen. Bedankt!

Deze masterproef is (ten dele) tot stand gekomen in de periode dat het hoger onderwijs onderhevig was aan een lockdown en beschermende maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van het COVID-19 virus. Het proces van opmaak, de verzameling van gegevens, de onderzoeksmethode en/of andere wetenschappelijke werkzaamheden die ermee gepaard gaan, zijn niet altijd op gebruikelijke wijze kunnen verlopen. De lezer dient met deze context rekening te houden bij het lezen van deze masterproef, en eventueel ook indien sommige conclusies zouden worden overgenomen.

Aantal woorden: 25.292

Inhoudsopgave

I. Inleiding.....	5
II. Literatuurstudie.....	9
2.1. Alternatieve media.....	9
Organisatie.....	9
Journalistieke praktijk.....	10
Waarden en kaders voor nieuwsproductie.....	10
Toegang.....	11
Kritiek.....	12
Een relationele en meerledige definitie.....	12
Alternatieve media als kritische media.....	13
Alternatieve media in de literatuur.....	14
2.2. Rechtse alternatieve media.....	15
Opkomst en bestaan.....	15
Meerdere benamingen.....	15
Ideologische (en inhoudelijke) kenmerken.....	16
Vormelijke kenmerken.....	17
Sociale media.....	17
2.3. Alternatief in extremis?.....	18
2.3.1. Participatieve media.....	18
2.3.1.1. Participatie.....	18
2.3.1.2. Dark participation.....	20
2.3.2. Kritische media.....	21
2.3.2.1. Mediakritiek.....	21
2.3.2.2. Mediascepticisme.....	21
2.3.3. Fake news en hyperpartijgebonden media.....	23
2.3.3.1. Fake news.....	23
2.3.3.2. Fake news en alternatieve media.....	25
2.3.3.3. Hyperpartijgebonden media.....	26
2.4. Besluit.....	27
III. Empirisch onderzoek.....	28
3.1. Methodologisch onderzoeksdesign.....	28
3.1.1. Sociale Netwerkanalyse.....	28
3.1.2. Thematische Analyse.....	32
3.2. Resultaten.....	37

3.2.1. Sociale Netwerkanalyse	37
3.2.1.1. Overzicht van de gevonden mediaspelers	37
3.2.1.2. Het macroniveau	38
3.2.1.3. Het microniveau	43
3.2.1.4. Het mesoniveau	49
3.2.2. Thematische Analyse	53
3.2.2.1. Rechts-nationalistische bias	53
3.2.2.2. Alternatieve aspect	55
3.2.2.3. Transparantie	56
3.2.2.4. Financiering	58
3.2.2.5. Nieuwscategorieën	60
3.2.3. Besluit	61
IV. Algemeen besluit	65
4.1. Antwoord op de onderzoeksvragen	65
4.2. Tekortkomingen van het onderzoek	67
Bibliografie	69
Bijlagen	78

Lijst van tabellen en figuren

Tabel 1	Overzicht mediaspelers met URL's van de website en de Twitterpagina.....	37
Tabel 2	Resultaten macroniveau binnen het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1).....	39
Tabel 3	Resultaten macroniveau binnen het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2).....	39
Tabel 4	Indegree en outdegree van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1)	44
Tabel 5	Indegree en outdegree van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2)	45
Tabel 6	Betweenness van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1)	47
Tabel 7	Betweenness van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2)	48
Tabel 8	Gesloten tripletten in het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve media (Netwerk 2).....	52
Tabel 9	Vergelijking tussen het derde thema (transparantie) en het vijfde thema (nieuws categorieën)	62
Tabel 10	Vergelijking tussen het vierde thema (financiering) en het vijfde thema (nieuws categorieën)	62
Tabel 11	Vergelijking tussen het derde thema (transparantie) en het vierde thema (financiering).....	62
Figuur 1	Het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve media (links: Netwerk 1; rechts: Netwerk 2).....	38
Figuur 2	Het originele Netwerk 1 (links) en Netwerk 1 met sterstructuur (rechts)	42
Figuur 3	Netwerk met knooppuntgroottes volgens indegree (Netwerk 1)	44
Figuur 4	Netwerk met knooppuntgroottes volgens indegree (Netwerk 2)	45
Figuur 5	Netwerk met knooppuntgroottes volgens outdegree (Netwerk 1)	46
Figuur 6	Netwerk met knooppuntgroottes volgens outdegree (Netwerk 2)	46
Figuur 7	Netwerk met knooppuntgroottes volgens betweenness (Netwerk 1).....	47
Figuur 8	Netwerk met knooppuntgroottes volgens betweenness (Netwerk 2).....	48
Figuur 9	Netwerk 2 met de inkomende en uitgaande relaties van alle knooppunten	51
Figuur 10	Netwerk 1 met de inkomende en uitgaande relaties van alle knooppunten	52
Figuur 11	Cartoon van 'tScheldt	55

I. Inleiding

Vandaag groeien rechtse alternatieve media uit tot belangrijke fundamenten van “de bredere rechtse digitale nieuwsinfrastructuur” (Atton, 2006, p. 574; Heft et al., 2019, p. 22). In de periode hiervoor brachten vooral rechtse organisaties, partijen, blogs en deskundigen het nieuws gerelateerd aan deze politieke ideologie. Rechtse alternatieve media vullen nu deze plaats in en spelen met andere woorden een belangrijke rol in het verspreiden van opinies én nieuws (Atton, 2006, p. 574; Haller & Holt, 2019, p. 1666; Heft et al., 2019, p. 22; Nygaard, 2020, p. 768). Wereldwijd zijn er rechtse alternatieve mediaspelers terug te vinden. Enkele voorbeelden zijn *Breitbart News* met bureaus in Washington, DC, Los Angeles, Londen, Jeruzalem en Rome (Breitbart News, z.d.), het Duitse magazine *Compact*, het Zweedse *Nyheter Idag* en het Britse *Spiked*. Er komen telkens twee interessante aspecten bij deze media naar boven. Enerzijds reageren ze op de reguliere media door nieuwsonderwerpen aan te halen die in het meer algemene nieuws niet aan bod komen (Haller & Holt, 2019, p. 1675). Anderzijds brengen ze deze onderwerpen vanuit een gekleurd, rechts perspectief (Norocel et al., 2020, p. 5; Rydgren, 2018).

Een medium dat tot doel heeft om over onderbelichte thema's te berichten valt onder de noemer van “alternatieve media”. Op basis van dit idee is de betekenis van het woord alternatief duidelijk en valt af te leiden dat alternatieve media een alternatief willen bieden voor de reguliere media. Naast de belichting van de actualiteit zijn er natuurlijk nog andere kenmerken die typerend zijn voor dit soort medium. Tegelijkertijd is dit het moment waarop het complex wordt. Niet alle kenmerken wijzen immers op het alternatief zijn van de mediaspeler (Robertson & Mourão, 2020, pp. 1015–1016). Bijgevolg is er niet altijd wetenschappelijke consensus over het precieze kader van alternatieve media. Zijn de reguliere en alternatieve media twee aparte entiteiten waarbij de laatste weerstand biedt tegen de eerste of zijn ze toch met elkaar verbonden? Organiseren alternatieve media zich op een kleinere schaal en onafhankelijk van grotere spelers of gebruiken ze commerciële strategieën om zich op het grotere speelveld te begeven?

Er bestaan heel wat wetenschappelijke werken die ingaan op de verschillende kenmerken van alternatieve media. Wat hierbij opvalt, is dat de focus bij het onderzoek voornamelijk ligt op de linkse of progressieve alternatieve media (Atkinson & Berg, 2012, pp. 118–119; Downing, 2001, p. 88; Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223; Haller et al., 2019, pp. 2–3). De alternatieve media die deze masterproef wil belichten, de rechtse alternatieve media, zijn echter onderbelicht (Haller et al., 2019, p. 2; Holt, 2018, p. 50). De gevolgen van de onderbelichting uiten zich op twee manieren. Ten eerste behoren rechtse alternatieve media tot de succesvolle mediabedrijven van de afgelopen jaren die zijn opgenomen in het publieke debat. Hoewel het daar een besproken onderwerp is, vertoont de

academische wereld enige achterstand (Haller et al., 2019, pp. 1–2). Onderzoek toont gelijkenissen aan tussen progressieve en rechtse alternatieve media op het niveau van organisatie, journalistieke praktijk, waarden en kaders voor nieuwsproductie, en toegang. De laatste soort media heeft echter ook specifieke kenmerken waarin de rechtse ideologie zich manifesteert.

Ten tweede zorgt de onderbelichting voor verdere vragen in verband met de begripsbepaling. Betekent het vele onderzoek naar progressieve alternatieve media dat de term alternatieve media enkel die media kan omvatten (Downing, 2001, p. 88; Sandoval & Fuchs, 2010, pp. 141–142)? Onderzoek duidt echter aan dat rechtse alternatieve media evengoed de participatieve, kritische en partijgebonden houding van progressieve alternatieve media kunnen aannemen. Toch kunnen de eerste spelers deze kenmerken problematisch tot het uiterste drijven. Rechtse alternatieve media kunnen hun lezers aanzetten tot dark participation, waarbij de participanten de kans krijgen om onheilspellende en antidemocratische ideeën te verspreiden (Quandt, 2018, p. 40). De kritische houding kan omslaan in mediascepticisme waarbij de media een emotionele achterdocht ten opzichte van andere mediaspelers vertonen (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1224). Verder kunnen de zogenaamde bevooroordeelde waarden het fake news-gehalte van de rechtse alternatieve media verbergen (Robertson & Mourão, 2020, p. 1016). Het omgekeerde kan echter ook gebeuren. Onderzoekers brengen rechtse media omwille van deze problematieken snel in verband met propaganda, hate speech, fake news en sterk partijgebonden nieuws (Haller et al., 2019, pp. 2–3). Onderzoek mag er echter niet zomaar vanuit gaan dat er sprake is van deze aspecten en moet dus voorzichtig omgaan met de vooropgestelde onderzoeksobjecten (Holt & de la Brosse, 2017).

De maatschappelijke relevantie zorgt voor een extra interessante invalshoek van deze masterproef. Het is belangrijk om alternatieve media te bekijken als een onderdeel van een bredere context en niet als fungerend in een vacuüm. Ze maken namelijk deel uit van de maatschappelijke context (Bailey et al., 2008, p. 4; Fuchs, 2010, p. 183). Het huidige medialandschap biedt een breed aanbod van rechtse alternatieve media aan. Bovendien nemen ze toe in belang op twee manieren. De eerste trend is de sterker wordende relatie tussen (populistische) rechtse politici en rechtse media. De tweede toont aan dat de organisatie en de marketing van de media in toenemende mate professionaliseert (Haller et al., 2019, pp. 2–3).

Het bestaande onderzoek naar rechtse alternatieve media heeft vooral al gekeken naar de Amerikaanse, Scandinavische en Britse alternatieve medialandschappen (zie bijvoorbeeld Atton, 2006; Faris et al., 2017; Haller & Holt, 2019; Heft et al., 2019; Simpson & Druxes, 2015). Ook in Vlaanderen vullen rechtse alternatieve media het medialandschap in. Hoe dit landschap er precies uitziet, is tot nu toe niet duidelijk. De lijsten van rechtse groepen in België zijn immers gering in aantal, op een zeer

opsommende manier weergegeven en verouderd (zie bijvoorbeeld Ó Maoláin, 1987). Deze masterproef heeft dan ook tot doel om het Vlaamse rechtse alternatieve medialandschap in kaart te brengen en om te bekijken in welke mate deze media voldoen aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media. De onderzoeksvragen die dienen als rode draad doorheen de studie zijn:

1. Hoe ziet het netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen eruit?
2. In hoeverre voldoen de mediaspelers uit het Vlaamse netwerk aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media?

Om de brede, wetenschappelijke context rond alternatieve media te bestuderen focust de literatuurstudie eerst op vier kenmerken van alternatieve media: (1) organisatie, (2) journalistieke praktijk, (3) waarden en kaders voor nieuwsproductie en (4) toegang. Daarna komen de kritieken die auteurs hierop uiten en vervolgens de door hen geformuleerde definities op basis van die kritiek aan bod. Het tweede deel gaat dieper in op vijf specifieke kenmerken van rechtse alternatieve media: (1) opkomst en bestaan, (2) meerdere benamingen, (3) ideologische (en inhoudelijke) kenmerken, (4) vormelijke kenmerken en (5) sociale media. Verder linkt het deze kenmerken aan de meer algemene kenmerken uit het eerste deel. Tot slot bespreekt het derde onderdeel drie kenmerken van alternatieve media die problematisch kunnen zijn in het geval van rechtse alternatieve media: (1) participatieve media, (2) kritische media en (3) fake en hyperpartijgebonden nieuws. De literatuurstudie legt de fundamenten voor het empirische onderzoek.

Vervolgens komt de methodologie aan bod. Een geschikte onderzoeksmethode om de eerste onderzoeksvraag mee te beantwoorden is een Sociale Netwerkanalyse (SNA). Deze methode heeft tot doel de structuren en patronen in het online netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen bloot te leggen (Caiani & Parenti, 2013, pp. 1–2, 22). De masterproef neemt zowel het netwerk op basis van de websites als het netwerk op basis van de Twitterpagina's van de mediaspelers op. De websites van de nieuwsmedia doen namelijk dienst als een primaire weergave van de nieuwsberichten en de websites zetten Twitter in voor de verdere verspreiding ervan. Met behulp van de gepaste SNA-concepten beschrijft en analyseert het onderzoek de relaties tussen de mediaspelers op drie verschillende niveaus: het micro-, meso- en macroniveau.

Voor de tweede onderzoeksvraag past de thesis een Thematische Analyse (TA) toe. Vijf verschillende thema's, die zijn opgesteld op basis van de literatuur over rechtse alternatieve media, geven aan in welke mate de onderscheiden mediaspelers voldoen aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media (Braun et al., 2019, p. 846). De thema's vatten de aspecten samen die op het vlak

van (1) de rechts-nationalistische ideologie, (2) het alternatieve gegeven, (3) de transparantie, (4) de financiering en (5) de nieuwscategorieën terugkomen bij rechts-nationalistische alternatieve media.

Daarna komen de resultaten aan bod. Ten eerste behandelt de thesis de SNA. De bespreking ervan is opgebouwd aan de hand van de drie niveaus binnen SNA en start bij elk niveau met de bijhorende concepten uit te leggen. Na het overzicht van de concepten volgt de toepassing ervan op de patronen en structuren uit de opgenomen netwerken. Deze inzichten krijgen per niveau een interpretatie en verklaring. Ten tweede gaat het resultatengedeelte over naar de TA. Op basis van de vijf thema's uit de methodologie bouwt deze analyse zich op. Binnen elk thema volgt de bespreking van de bijhorende kenmerken voor elke mediaspeler. Ook hier wordt er op zoek gegaan naar terugkomende of net tegenstrijdige patronen. Het besluit van het empirische gedeelte toont de overkoepelende inzichten uit de SNA en TA. Deze inzichten verbindt de masterproef tot slot met de bevindingen uit de literatuurstudie in de algemene conclusie.

II. Literatuurstudie

2.1. Alternatieve media

De betekenis van het woord alternatief is op zich duidelijk. Uit de toepassing op media komt voort dat de alternatieve media een alternatief willen bieden voor de reguliere media. Dit is echter een zeer algemene omschrijving. Wetenschappelijk gezien heerst er verdeeldheid rond de definiëring van alternatieve media. Downing beschrijft het begrip zelfs als “oxymoronisch”, omdat “[a]lles op een gegeven moment een alternatief voor iets anders is” (Downing, 2001, p. ix). De betekenis van het woord wordt vaak als ongrijpbaar beschreven (Bailey et al., 2008, p. 5). Er zijn verschillende kenmerken voor alternatieve media en niet alle kenmerken wijzen per se op het alternatief zijn van het medium (Robertson & Mourão, 2020, pp. 1015–1016). De meest prominente kenmerken die voorkomen in de literatuur zijn weerstand tegen, kritiek op en uitdagingen voor de macht van de reguliere media (Bailey et al., 2008; Forde, 2011; Robertson & Mourão, 2020, p. 1016).

Op basis van de meest voorkomende elementen specificceert het concept zich al iets meer. Alternatieve media wijzen op mediapraktijken die de journalistiek willen democratiseren (Downing, 2001, p. 95). Hoe ze dat doen, komt voort uit één van de eerste definities van alternatieve media die Downing (1984) geformuleerd heeft. Hiervoor stelt hij de organisatorische en politieke kenmerken van alternatieve media centraal (Atton, 2002b, p. 492). Voortbouwend op deze elementen hebben verschillende andere onderzoekers zich in de loop der jaren beziggehouden met het beschrijven van alternatieve media. In wat volgt, gaat de literatuurstudie dieper in op vier elementen van alternatieve media: (1) organisatie, (2) journalistieke praktijk, (3) waarden en kaders voor nieuwsproductie en (4) toegang. Daarnaast komt de kritiek op deze definiëring van alternatieve media, aangevuld met twee andere definities voor deze media.

Organisatie

Eén van de kenmerken waardoor alternatieve media zich onderscheiden van andere soorten media is de organisatie. Meestal zijn alternatieve media kleinschalig en georganiseerd door niet-professionele, semiprofessionele of professionele actoren. Er is bovendien geen hiërarchie binnen de organisatie, maar wel een collectieve en participatieve opbouw. De actoren werken samen aan journalistieke artikels gebaseerd op hun politieke, ideologische of ook economische agenda en zijn met andere woorden bevooroordeeld. De meeste alternatieve media zijn ook niet commercieel en werken onafhankelijk van andere actoren (Atton, 2002b, p. 503; Downing, 2001, p. 88; Rauch, 2007, p. 996; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 423).

De bovenstaande opsomming duidt aan dat het concept “alternatieve media” de organisaties omvat die zich expliciet in tegenstelling tot de reguliere media plaatsen. Het is dan ook op basis van de

kenmerken van de reguliere media dat de alternatieve media zich definiëren. De vaak aanwezige focus op het maken van winst, een organisatie op basis van hiërarchie, beïnvloed door het establishment, de professionaliteit, objectiviteit en routinematige berichtgeving zijn centrale aspecten van de reguliere media die de alternatieve media bekritisieren (Atton, 2002b, pp. 492, 503; Atton & Hamilton, 2008, p. 79; Downing, 2001, p. v; Holt et al., 2019, p. 861; Rauch, 2007, p. 996). De alternatieve media proberen de hiaten die de reguliere media hebben achtergelaten, aan te vullen (Atton & Hamilton, 2008, p. 79; Forde, 2011; Holt et al., 2019) aan de hand van interpretatieve en kritische perspectieven (Robertson & Mourão, 2020, p. 1015). Ze nemen een terughoudende positie in ten opzichte van de zogenaamde balans die de reguliere media representeren op basis waarvan de alternatieve media hun tegengewicht bepalen (Atton & Hamilton, 2008, p. 86). De alternatieve media zijn met andere woorden “reactief” (Haller & Holt, 2019, p. 1675).

Journalistieke praktijk

Verder verschilt de journalistieke praktijk van de alternatieve media met die van de reguliere media. Alternatieve media erkennen dat het mogelijk is om feiten en waarden van elkaar te onderscheiden en dat aan het maken van dat onderscheid op ethisch en politiek vlak de voorkeur gegeven wordt (Atton & Hamilton, 2008, p. 85). Ethisch gezien baseert traditionele journalistiek zich op officiële bronnen en wetenschappelijke studies. Onderzoeksgerichte en op feiten gebaseerde praktijken vormen de focus voor de objectieve verslaggeving (Atton & Hamilton, 2008, p. 85). Door de ethische code van de journalistiek te volgen maken de reguliere media duidelijk wat het verschil is tussen feiten en opinie (Nygaard, 2019, p. 1151). Op politiek niveau biedt de objectieve benadering de leidraad om de juiste doelgroep te bereiken (Schudson, 1978, p. 8). De alternatieve media hanteren echter een alternatieve benadering die de objectieve waarden uitdaagt vanuit een ethisch en politiek standpunt (Atton & Hamilton, 2008, p. 85). Omdat alternatieve media deze manier van berichtgeving toepassen, plaatsen ze zich binnen een interpretatief paradigma (Robertson & Mourão, 2020, p. 1016). Deze media houden zich niet aan de ethische richtlijnen binnen de journalistiek, wat er bijgevolg voor kan zorgen dat het onderscheid tussen feiten en opinie niet duidelijk is (Nygaard, 2019, p. 1151). Met andere woorden onderscheiden alternatieve media zich door hun partijdige karakter (Atton & Hamilton, 2008, p. 86).

Waarden en kaders voor nieuwsproductie

De online aanwezigheid van alternatieve media heeft het bovendien mede mogelijk gemaakt om de bekritiseerde elementen van de reguliere media uit te dagen. De online media “veranderen de beschikbaarheid van nieuws, de economische structuren en de relatie tussen journalisten en hun publiek” (Carlson, 2017, p. 2). Om te beginnen putten alternatieve media uit een brede waaier aan nieuwsbronnen, van de reguliere nieuwsagentschappen tot alternatieve bronnen. Daarnaast is er een

groep mensen, de organisatoren van de alternatieve media of deelnemende burgers, die de informatie kan verwerken. Eenzelfde, maar beperkte werkwijze is terug te vinden bij de reguliere media als “gatekeeping¹”. Meer toepasselijk voor alternatieve media spreekt Bruns (2005) van “gatewatching”. Het alternatieve medium overloopt de publicaties van de reguliere en andere alternatieve media en selecteert verhalen die het op zijn eigen wijze presenteert (Atton & Hamilton, 2008, pp. 79–80). De media functioneren nog altijd als een “poort”, maar de manier waarop ze besluiten dat iets nieuwswaardig is, verandert (Wahl-Jorgensen et al., 2016, p. 810).

Alternatieve media verwerken die verschillende publicaties door alternatieve representaties, bronnen en inzichten aan bod te laten komen die de exclusieve, elite-georiënteerde reguliere journalistiek niet betrekken (Atton, 2010; Atton & Hamilton, 2008, pp. 90–91; Fuchs, 2010). Op basis daarvan creëren de alternatieve media eigen waarden en kaders voor nieuwsproductie. Daartoe behoort onder andere het idee om de niet gehoorde stemmen toegang te geven tot de media (Atton & Hamilton, 2008, p. 86). Op die manier kunnen de alternatieve media de nieuwsfeiten die relevant zijn voor de groep naar voren brengen (Atton, 2002b, p. 493). Het plaatst de stemmen die beneden aan de hiërarchie van toegang tot de media staan naar de top als experts (Atton & Hamilton, 2008, pp. 90–91). Burgers kunnen ook zelf artikels schrijven, al dan niet anoniem (Holt et al., 2019, p. 863). Dit komt voort uit de kritiek op de reguliere media en heeft tot doel de machtsongelijkheden in de media en in de representatie van de burgers te corrigeren (Atton, 2010; Atton & Hamilton, 2008, pp. 90–91; Forde, 2011; Fuchs, 2010; Holt et al., 2019). Waar reguliere media exclusief zijn, zijn alternatieve media radicaal democratisch op het niveau van toegang (Atton, 2002b, p. 492).

Toegang

Wat betreft de toegang tot de alternatieve media zijn er twee opmerkingen. Ten eerste is alternatieve journalistiek multimediaal aanwezig: op papier, op televisie, online. Om bijvoorbeeld televisierapportages te maken, is er technische competentie en training nodig. Dit wil zeggen dat de burgers die participeren in een alternatief journalistiek project (vooral voor televisie-uitzendingen) zonder dergelijke vaardigheden beperkt zijn in hun deelname (Atton & Hamilton, 2008, p. 79). Het online gegeven heeft ervoor gezorgd dat enerzijds alternatieve media in het algemeen in aantallen gestegen zijn en anderzijds dat programma’s gebruikt om websites en discussiegroepen te organiseren weinig technologische kennis vereisen (Atton & Hamilton, 2008, p. 79). Hoewel de niet-professionele aanpak om aan journalistiek te doen het publiek aanmoedigt om zelf journalistieke projecten op te

¹ “Gatekeeping is de praktijk van selectie die wordt uitgeoefend door specifieke media-actoren (individuen of organisaties, vaak binnen een professionele context), met als doel de hoeveelheid te verminderen en de kwaliteit van de informatie te beschermen die door de “poort” gaat, op basis van vastgestelde criteria door het mediasysteem zelf” (Bailey et al., 2008, p. 161).

richten (Atton, 2002a, hoofdstuk 5), erkennen alternatieve media toch ook de waarde van een journalistieke opleiding (Atton & Hamilton, 2008, p. 88).

Ten tweede moet de vraag gesteld worden of de alternatieve media deze ongehoorde stemmen al dan niet inzetten op een ideologische manier. Ook al is het de bedoeling om machts patronen neer te halen, misschien is het contrast tussen de alternatieve en reguliere media toch niet zo groot. Waar de reguliere media de sociale en politieke elite vaker aan het woord laten en zo de nieuwswaarden en -agenda bepalen (Hall et al., 1978, p. 54), zijn de verhalen van de alternatieve media waarin de “gewone” stemmen aan het woord komen mogelijk een middel om de ideologie van de media te begunstigen (Atton & Hamilton, 2008, p. 78). De alternatieve media positioneren zich immers binnen de activistische en radicale media met als doel de reguliere media uit te dagen en het publiek tot politieke actie en participatie aan te sporen (Atton, 2010; Bailey et al., 2008; Forde, 2011).

Kritiek

Door de reactieve houding van alternatieve media is de relatie tussen alternatief en regulier dichotomisch. Hierop komt echter kritiek. Volgens de dichotomie zijn alternatieve media een ideale vorm van zuivere media – “open, democratisch en met een niet-hiërarchische verdediging voor sociale rechtvaardigheid” (Nygaard, 2020, p. 767). Het verschilt van het elitisme en de corruptie van reguliere media (Atton, 2002b; Bailey et al., 2008; Downing, 2001; Holt et al., 2019, p. 861) – “uniform, winstzoekend, hiërarchisch en exclusief” (Nygaard, 2020, p. 767). In verschillende analyses zijn alternatieve en reguliere media echter weergegeven als een continuüm en dus niet als twee aparte componenten (Atton, 2002a, 2002b, 2015b; Holt et al., 2019; Rauch, 2007). De relationele verhouding is van belang in het hybride mediasysteem van vandaag (Holt et al., 2019, p. 861). Een hybride systeem wijst dichotomieën af en toont hoe medialogica’s van vroeger en nu zich met elkaar vermengen in het veld van media en politiek (Chadwick, 2013, p. 4). Dit brengt wel met zich mee dat niet alleen de journalistieke praktijken van de reguliere en alternatieve media moeilijker van elkaar te onderscheiden zijn (Nygaard, 2020, p. 768), maar ook dat de afbakening tussen de traditionele en door gebruikers gemaakte journalistiek, de grote mediaspelers en sociale media, en geloofwaardige en dubieuze berichtgeving moeilijker te maken is (Farkas & Neumayer, 2020, p. 2; Tandoc et al., 2018).

Een relationele en meerledige definitie

Op basis van deze inzichten stellen Holt et al. (2019) een relationele en meerledige definitie van alternatieve media voor, waarbij de alternatieve media een middel zijn tot het corrigeren van de reguliere media. Ook Atton en Hamilton (2008, p. 77) geven aan dat het belangrijk is om het relationele aspect te overwegen. Alternatieve media ontwikkelen zich niet alleen op basis van de reguliere media, maar herdefiniëren ook sommige kenmerken van de reguliere media (Atton & Hamilton, 2008, p. 78). De definitie van Holt et al. (2019, p. 863) is een paraplueterm waaronder zich meerdere levels bevinden

met betrekking tot de belangrijkste dimensies van alternatieve media, zijnde de producent, inhoud, organisatie en het mediasysteem. Net zoals bij de omschrijvingen van alternatieve media die niet in relatie staan tot de reguliere media zijn de vier dimensies geen vereiste voor een medium om als alternatief benoemd te worden. Er zijn namelijk verschillende combinaties mogelijk. In principe geldt dat hoe meer het medium verschilt van de reguliere media, hoe groter de kans dat het effectief een alternatief medium is (Holt et al., 2019, pp. 864–865). Hoewel de dimensies duidelijkheid bieden, blijft de relatie tussen alternatieve en reguliere media complex en hybride (Harcup, 2005, p. 362).

Alternatieve media laten zich dus kenmerken door de kleinschaligheid, de niet-commerciële doeleinden, de onafhankelijkheid en de collectiviteit (Atton, 2002b, p. 503; Downing, 2001, p. 88; Forde, 2011; Rauch, 2007, p. 996). Er bestaan argumenten die de alternatieve media definiëren als een onafhankelijk medium om aan journalistiek te doen (Forde, 2011). Er zijn echter ook relationele definities die een verband leggen tussen de alternatieve en reguliere media (Atton & Hamilton, 2008; Holt et al., 2019).

Alternatieve media als kritische media

Daarnaast formuleert Fuchs (2010) een andere benadering: alternatieve media als kritische media. Media die een alternatief idee presenteren, maar met een professionele redactie te werk gaan, zijn volgens de voorgaande opdeling geen alternatieve media. Vele van die media hebben echter wel hetzelfde doel als de alternatieve media. Andersom kan het interessant zijn voor kleinschalige alternatieve media waarbij burgerparticipatie belangrijk is, maar waarbij de kans groot is dat hun berichten slechts een klein bereik hebben, om de redactionele aspecten van professionele media over te nemen zodat hun boodschap een grotere doelgroep bereikt. Daarnaast kunnen commerciële strategieën helpen bij een groter bereik van de boodschap. Dit betekent echter niet dat ze niet meer tot de groep van alternatieve media behoren (Fuchs, 2010, p. 177). Daarom spreekt Fuchs (2010) niet van alternatieve media, maar van kritische media. Zijn definiëring benoemt die media als kritische media indien ze een kritische vorm en/of kritische inhoud presenteren, waarbij aan minstens één criterium moet voldaan zijn (Fuchs, 2010, p. 188). Kritische media kunnen ook voldoen aan de kenmerken van de alternatieve media, zoals die hierboven zijn uitgelegd. Het is echter belangrijk dat deze vormen van media in combinatie met Fuchs' criteria (2010, p. 183) voorkomen, want anders behoren ze niet tot de kritische media. Met andere woorden ziet de onderzoeker de reguliere en kritische media ook niet als gescheiden van elkaar maar in relatie tot elkaar (Fuchs, 2010, p. 183), net zoals Holt et al. (2019).

Zoals Herbert Marcuse (1972, p. 55) het verwoordt, “werken [kritische media] tegen de gevestigde instellingen, terwijl ze er in werken”. Andere argumenten beweren echter dat als deze media in het gevestigde systeem werken, ze onmogelijk commercieel én kritisch kunnen zijn (Garnham, 2006, p.

207; Smythe, 2006, p. 233). Aanwezig zijn in een commercieel systeem zorgt ervoor dat de aangeboden inhoud afhankelijk is van de machthebbers. Het is inderdaad een uitdaging voor alternatieve media om onafhankelijk te blijven op organisatorisch en vooral op inhoudelijk niveau. Eén keer ze afhankelijk worden, valt het alternatieve karakter immers weg. Toch beargumenteren Sandoval en Fuchs (2010, pp. 146–147) dat het economische aspect niet bepalend is voor het alternatief zijn van de media. Marcuse's (1972, p. 55) vaststelling houdt dus altijd een risico in om onder de macht van de reguliere media te vallen. In het commerciële systeem werken is echter dikwijls de enige mogelijkheid om de ideeën van de alternatieve media op de voorgrond te brengen (Sandoval & Fuchs, 2010, pp. 146–147).

Onvermijdelijk is er kritiek op deze benadering van alternatieve media als kritische media. Auteurs komen bijvoorbeeld op voor hun benadering dat alternatieve media geen groot bereik als doel vooropstellen (Rodriguez, 2003, p. 180). Daarnaast brengt het commerciële aspect om de groei van de alternatieve media te stimuleren ook risico's met zich mee. Zo kunnen de media hun participatieve karakter inzetten als een middel voor het maken van winst voor de media op het internet. In tegenstelling tot de participatieve democratie waarvan vele onderzoekers beweren dat die ontstond met het internet, beweert Smythe (2006) dat het publiek verkocht wordt als koopwaar. Het internet komt zo in de buurt van de commerciële strategieën gebruikt door televisie- en radiostations, met als verschil dat in het geval van het internet de gebruikers ook producenten zijn (zogenaamde "producers"). Het risico toont met andere woorden aan dat participatieve productie van alternatieve media de macht van de reguliere media niet uitdaagt, maar juist onderbouwt (Sandoval & Fuchs, 2010, p. 144).

Alternatieve media in de literatuur

Tot slot stelt dit overzicht van academisch onderzoek naar alternatieve media vast dat de notie van alternatieve media vooral komt vanuit een linkse hoek (Atkinson & Berg, 2012, pp. 118–119; Atton, 2002b, 2015a; Downing, 2001, p. 88; Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223; Haller et al., 2019, pp. 2–3). Wetenschappers onderzoeken alternatieve media in relatie tot protestbewegingen en activisme. Ze bekijken alternatieve media als democratische projecten, waarbij de media de burgers aanmoedigen om te participeren aan het nieuwsmediaproject (Fuchs, 2010; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 423). De alternatieve media die deze masterproef wil belichten, namelijk de rechtse alternatieve media, zijn echter onderbelicht (Atton, 2006, p. 574; Cammaerts, 2007, p. 137; Haller et al., 2019, p. 2; Holt, 2018, p. 50). Onder andere Holt et al. (2019, p. 860) en Atkinson en Berg (2012, p. 17) stellen dat de focus op progressieve alternatieve media zorgt voor een verenging van de reikwijdte van het onderzoeksveld. De opkomst van rechtse alternatieve media valt zo uit de boot. Als een gevolg breiden Holt et al. (2019, p. 860) de definitie van alternatieve media uit naar een niet-normatieve, relationele en meerledige definitie, zoals hierboven is uitgewerkt. Ook in andere onderzoeken naar

alternatieve media ontwikkelen auteurs een kader dat geldt voor “alternatieve media ongeacht politieke of ideologische strekking” (Haller et al., 2019, pp. 2–3; Holt, 2018, p. 50). Zoals de literatuurstudie later zal bespreken, associëren wetenschappers rechtse alternatieve media met fake news, hyperpartijgebonden nieuws, propaganda (Hedman et al., 2018). Dit betekent echter niet dat de bovenstaande kenmerken niet van toepassing zijn op de rechtse alternatieve media. Ze bestuderen ook verschillende fenomenen die zich ontwikkelen binnen de rechtse alternatieve media (onder andere participatie, mediakritiek en fake news; Atkinson & Berg, 2012; Figenschou & Ihlebæk, 2019; Haller & Holt, 2019; Nygaard, 2020).

2.2. Rechtse alternatieve media

Het volgende onderdeel bespreekt vijf kenmerken voor rechtse alternatieve media: (1) opkomst en bestaan, (2) meerdere benamingen, (3) ideologische (en inhoudelijke) kenmerken, (4) vormelijke kenmerken en (5) de link met sociale media. Als een vervolg op het eerste, algemene deel gaan deze kenmerken dieper in op het rechtse politieke aspect van alternatieve media. Op welke kenmerken van alternatieve media de onderstaande elementen precies verder bouwen staat hier vermeld.

Opkomst en bestaan

Vandaag spelen de rechtse alternatieve media een belangrijke rol in het verspreiden van opinies én nieuws (Atton, 2006, p. 574; Benkler et al., 2018; Haller & Holt, 2019, p. 1666; Heft et al., 2019, p. 22; Newman et al., 2018; Nygaard, 2020, p. 768). De media groeien namelijk uit tot belangrijke fundamenten van “de bredere rechtse digitale nieuwsinfrastructuur” (Atton, 2006, p. 574; Heft et al., 2019, p. 22), wat betrekking heeft op de (online) organisatie van de media. Vroeger namen rechtse organisaties, partijen, blogs en deskundigen deze rol op zich. Rechtse alternatieve online media zijn internationaal terug te vinden. Enkele voorbeelden zijn het Amerikaanse *Breitbart News*, het Duitse *Compact Online* en het Vlaamse *PAL NWS*. Meer concreet heeft de opkomst van rechtse alternatieve media zich bijvoorbeeld geuit tijdens de Amerikaanse verkiezingen in 2016. Het verband tussen het dalende vertrouwen in de reguliere media en de opkomende alternatieve media vormt een belangrijke factor bij deze presidentiële electie. Ook in Europa groeien de rechtse alternatieve media door actuele financiële en vluchtelingen crisissen (Haller et al., 2019; Schulze, 2020, p. 8). De Europese media focussen vaak op een bepaalde problematiek en presenteren zich als populistische anti-systeem, anti-immigratie en anti-elitaire mediakanalen. Ook zij bekritisieren de reguliere media (Haller & Holt, 2019, p. 1666).

Meerdere benamingen

Als een gevolg van de focus op verschillende problematieken komen in de literatuur meerdere termen voor om rechtse alternatieve media te omschrijven. Of de verschillende termen allemaal verwijzen naar hetzelfde fenomeen is echter niet duidelijk (Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 424). Enerzijds streven

de media immers waarden als participatie en mobilisatie voor politiek activisme na. Anderzijds spelen ze in op culturele verdeeldheid en exclusieve standpunten (Atkinson & Berg, 2012, p. 117). Zo bestaan er verschillen op het conceptuele niveau. Op basis van de werkwijze maken von Nordheim et al. (2019) bijvoorbeeld een onderscheid tussen reactieve en autonome media, waarbij de eersten reactie en commentaar leveren op de berichten van reguliere media en de tweeden zich laten leiden door hun eigen agenda voor hun berichtgeving (Schulze, 2020, p. 8). Bovendien zijn er rechtse alternatieve media die desinformatie verspreiden en ook andere media die een alternatief maar waarachtig perspectief willen aanbieden. Daarnaast vinden auteurs verschillen terug per land. In Zweden opteren ze voor het gebruik van “immigratiekritische alternatieve media” (Nygaard, 2019), terwijl Finland “populistische countermedia” gebruikt (Noppari et al., 2019). Verder is het belangrijk te onthouden dat tot de groep van rechtse alternatieve media zowel conservatieve als extreme organisaties behoren. Met andere woorden is het een uitdaging om het concept van rechtse alternatieve media weer te geven (Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 424). Ondanks de complexiteit van de kwestie komt hieruit duidelijk naar voren dat de alternatieve media eigen waarden en kaders voor nieuwsproductie creëren.

Ideologische (en inhoudelijke) kenmerken

Ondanks de verschillende benamingen zijn de waarden die de media vooropstellen bij het schrijven van de berichtgeving gelijklopend. Zo komen de standpunten van de rechtse alternatieve media overeen met “de rechtse ideologie, zoals conservatisme, nationalisme, economisch liberalisme en met de extreemrechtse ideologie, zoals autoritarisme, xenofobie, islamofobie, racisme, antisemitisme, fascisme, nativisme en chauvinisme” (Norocel et al., 2020, p. 5; Rydgren, 2018). Sommige media vertonen bovendien nauwe banden met figuren van of met de rechtse politieke partij zelf (Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 422). Ze zijn met andere woorden bevooroordeeld in hun berichtgeving. Er is een weergave van waargebeurde nieuwsfeiten, maar vanuit een gekleurd, rechts perspectief. Zoals het stuk over alternatieve media vermeldt, dagen de alternatieve media de reguliere media uit (bijvoorbeeld Figenschou & Ihlebæk, 2019). Hieruit volgt dat rechtse alternatieve media ook de ethiek en redactionele verantwoordelijkheden van de traditionele journalistiek in vraag stellen (Nygaard, 2020, p. 768; Sandberg & Ihlebæk, 2019; Wendling, 2018, p. 110).

Daarnaast kunnen deze media zich baseren op populistische anti-immigratie, anti-elite en anti-systeem standpunten voor hun berichtgeving (Haller & Holt, 2019; Holt, 2018; Nygaard, 2020, p. 768; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 422). Volgens het populisme is de samenleving “[...] opgedeeld in twee homogene en antagonistische groepen, de ‘zuivere’ mensen versus ‘de corrupte elite’” (Mudde, 2004, p. 543). Tot de zuivere mensen behoort het volk (Jagers & Walgrave, 2007, pp. 321–325; Rydgren, 2007, pp. 245–246) en tot de elite behoren de “politieke partijen, [...] de media, de staat, intellectuelen of economische grootmachten” (Jagers & Walgrave, 2007, p. 324), maar ook “feministen, activisten voor

lesbische, homoseksuele en transgenderrechten en raciale minderheden en/of migrantengemeenschappen” (Keskinen, 2013; Norocel et al., 2020, p. 4). Dit betekent echter niet dat rechtse alternatieve media altijd de kenmerken van het populisme met zich meedragen (Heft et al., 2019, p. 23). Dit heeft betrekking op de journalistieke praktijk van rechtse alternatieve media.

Vormelijke kenmerken

Een vormelijk kenmerk van rechts alternatief nieuws is de manier van bronvermelding. Alternatieve media hanteren hyperlinks om naar andere informatie en data te verwijzen, terwijl reguliere media interne links naar artikels gebruiken die door dezelfde mediaspeler zijn geschreven (De Maeyer, 2010, p. 3; Mor & Reich, 2018, p. 1095). Hyperlinks bieden diverse achtergrondinformatie aan het publiek, waardoor het publiek zelf kan oordelen over de authenticiteit van het nieuwsitem. Alternatieve media verwachten dat deze manier van bronvermelding gebruiksvriendelijk is en rijkere informatie en een kwaliteitsrapportage oplevert (De Maeyer, 2010, p. 2; Xu et al., 2020, p. 490). De nuance hierbij is dat alternatieve media in de hyperlinks verwijzen naar andere media of blogs die er dezelfde politieke ideologie op nahouden (Farkas & Neumayer, 2020, p. 9). Of het gebruiken van hyperlinks zorgt voor rijkere berichtgeving staat dus ter discussie.

Ondanks de tegenstellingen bootsen alternatieve media reguliere media na op het vlak van lay-out en journalistieke stijl (Nygaard, 2019, p. 1148). Sommige rechtse alternatieve online media nemen zelfs bewust de vorm aan van tabloid nieuws (Farkas & Neumayer, 2020, pp. 6–7; Schulze, 2020, p. 10). Verder kunnen de media de nieuwswebsite onderverdelen in nieuwscategorieën, zoals politiek, economie, binnenland, buitenland, opinie. Deze opdeling van de nieuwsitems komt ook voor bij de reguliere media en geeft aan de lezers aan welke soort informatie ze kunnen verwachten: feiten of opinie (Hjarvard, 2011; Nygaard, 2019, p. 1148). Hoe conventioneeler deze categorieën zijn, hoe meer de alternatieve media normalisering als een strategie gebruiken en dus op reguliere media lijken (Heft et al., 2019, p. 31). Er bestaan echter ook rechtse alternatieve media die deze categorieën niet toepassen en de nieuwsartikels willekeurig posten (Wending, 2018, p. 109). In beide gevallen vervaagt de grens tussen reguliere en alternatieve media, omdat ze enerzijds op elkaar gaan lijken en omdat het anderzijds moeilijk is om een onderscheid te maken tussen feit en opinie (Nygaard, 2020, p. 768). De vormgeving bij rechtse alternatieve media duidt op hun benadering van de journalistieke praktijk.

Sociale media

Rechtse alternatieve online media hebben een actief publiek dat veel van de inhoud van de socialemediapagina's van de actoren deelt. De mediaspelers zijn bovendien goed op de hoogte van de werkwijze van sociale media (Benkler et al., 2018; Krämer, 2017; Marwick & Lewis, 2017). Daarom lijkt het aannemelijk dat de recente opkomst van rechtse alternatieve mediasites en hun snelle groei in sommige landen mogelijk gemaakt is door de distributie op sociale media (Sandberg & Ihlebæk, 2019,

p. 425), wat te maken heeft met de (online) organisatie van de media. De vrees bestaat dat het promoten van de waarden van rechtse alternatieve media polarisatie, wantrouwen en racisme met zich meebrengt (Krämer, 2017). Er is dan ook veel kritiek op socialemediaplatformen, omdat ze bijdragen aan de organisatie van deze media en ook van politieke partijen en groepen gerelateerd aan de rechtse politieke ideologie. Sociale media – onder andere Google, YouTube, Twitter, Facebook, Cloudflare, GoDaddy, AirBnB, Uber, Paypal, Discord, Patreon en andere – reageren hierop door de accounts van de groeperingen te verwijderen op het betreffende platform (Donovan et al., 2019, pp. 49–50). De rechtse groeperingen zoeken op hun beurt naar een oplossing door hun eigen online infrastructuur op te bouwen (Donovan et al., 2019, p. 50).

2.3. Alternatief in extremis?

Het laatste onderdeel behandelt drie kenmerken van alternatieve media die problematisch kunnen zijn in het geval van rechtse alternatieve media: (1) participatieve media, (2) kritische media en (3) fake news en hyperpartijgebonden media. Eerst gaat de literatuurstudie dieper in op elk van deze concepten. Daarna volgt de toepassing erop en de mogelijke keerzijde ervan bij rechtse alternatieve media. Het is belangrijk in het achterhoofd te houden dat dit niet per se het geval is en dat rechtse alternatieve media kunnen functioneren zonder problemen.

2.3.1. Participatieve media

Dit deel maakt het onderscheid tussen (1) het oorspronkelijke idee van participatie en de praktijk ervan en (2) de manier waarop rechtse alternatieve media het participatieve element van media naar hun hand hebben gezet.

2.3.1.1. Participatie

Participatieve media streven naar een open toegang voor mediaproductie. Hierbij gaat het over een participatieve democratie en coöperatieve samenleving waarin dialoog mogelijk is en waarin de ontvanger ook een producent is. Door een alternatieve visie op de realiteit aan te bieden dagen de participatieve media de reguliere media uit. Deze benaderingen zijn opgenomen in de huidige inzichten rond alternatieve media (Atton, 2002a; Fuchs, 2010, p. 180; Rodriguez, 2003; Sandoval & Fuchs, 2010, p. 142). Verder speelt participatie een zeer belangrijke rol in de journalistiek van het digitale tijdperk (Kreiss & Brennen, 2016, p. 301). Vooral sociale media en het web 2.0² zouden bijdragen aan een positief, inclusief en democratisch publiek discours (Deuze et al., 2007; O'Reilly,

² “Onder Web 2.0 vallen internetservices op basis van door gebruikers gegenereerde inhoud. Bekende voorbeelden zijn Facebook, YouTube, Flickr, Twitter, wiki's, blogs en tal van andere, die ons allemaal aanmoedigen om op verschillende manieren te 'delen'. Op Facebook, bijvoorbeeld, worden we aangemoedigd om 'verbinding te maken en te delen met de mensen in je leven' en wordt het plaatsen van een statusupdate ook wel 'delen' genoemd” (John, 2013, pp. 167–168).

2007). Het krijgen van een stem en zichtbaarheid staat hierbij centraal (Domingo et al., 2008). Doorheen het bestaan van het internet is de waarde geëvolueerd en zelfs getransformeerd (Anderson & Revers, 2018, p. 24; Quandt, 2018). Bij het onderstaande overzicht van het ontstaan van participatieve media op het internet horen dan ook enkele opmerkingen. Het streven naar een participatieve gemeenschap is namelijk een politiek gegeven dat overigens vóór het internettijdperk bestond (Anderson & Revers, 2018, p. 24).

Het eerste journalistieke project dat de waarden van participatieve journalistiek onderstreept, is bekend onder de naam van Indymedia. De progressieve onderneming krijgt bovendien ook aandacht van een breder publiek. Zij hadden interesse in de participatieve én in de digitale mogelijkheden. Door gebruik te maken van technologie is er immers een decentralisatie op het niveau van journalistiek mogelijk. Indymedia behoren bovendien tot de eerste alternatieve media en staan in het teken van protest en actie (Anderson & Revers, 2018, pp. 26–27; Atton, 2002b, p. 494). Gevestigde kranten-, radio- en televisiejournalisten verzetten zich eerst tegen de nieuwe generatie van online journalisten. Uiteindelijk maken veranderingen op vlak van economie en technologie dat online journalistiek wordt aanvaard (Quandt, 2018, pp. 36–37). Ook theoretisch groeien er sterke ideeën rond participatieve media, maar onderzoekers houden weinig rekening met de belangen van de participerende burgers. Bovendien is er een tekort aan empirisch onderzoek in verhouding met de conceptuele uitwerkingen van participatieve media (Quandt, 2018, p. 38).

Meer hoopgevend voor de participatieve mogelijkheden is de opkomst van sociale netwerken zoals Twitter. Sociale media zorgen voor meer democratische types van journalistiek (Anderson & Revers, 2018, p. 28), waarbij ze nieuws produceren op een manier die “meer gedistribueerd, gecentraliseerd, poly-directioneel en many-to-many” is (Robinson, 2010, p. 141). Toch zijn de sociale netwerken ook niet de oplossing voor participatieve journalistiek. Het participeren met journalistiek en media is overwegend teruggebracht tot het “delen van”, “doorsturen van”, “reageren op” (John, 2013, p. 174). De vorm van participatie is trouwens “zelf afhankelijk van quasi-participerende mediaplatforms zoals Facebook en Twitter vanwege het bereik en het uiteindelijke financiële succes of mislukking” (Anderson & Revers, 2018, p. 29). De socialemediaplatformen vormen op zichzelf ook een belangrijk onderdeel van de participatieve benadering. Zij zijn namelijk sterk afhankelijk van hun gebruikers. Zonder de gebruikers is er geen media-inhoud en is er dus geen platform (Anderson & Revers, 2018, pp. 29–30).

Tot slot is het belangrijk te vermelden dat participatieve productie van alternatieve media niet per se de emancipatorische doeleinden van de media vervult. Het kan namelijk ook bijdragen tot de productie van conservatieve en rechtse inhoud (Sandoval & Fuchs, 2010, p. 144). Met betrekking tot het laatste

waarschuwt Atton (2008b, p. 217) voor het zien van participatie als iets goeds. Definities van alternatieve media focussen voornamelijk op participatieve productie en onderscheiden niet in de emancipatorische of conservatieve en rechtse doeleinden (Sandoval & Fuchs, 2010, p. 144). Bovendien wijst recent onderzoek op een toenemende angst wat betreft fake news, hate speech en propaganda in online ruimtes waar mensen kunnen participeren (Anderson & Revers, 2018; Quandt, 2018). Verschillende bewegingen, waaronder dus ook rechtse groeperingen, kunnen via het internet met elkaar in contact komen en communiceren (Cammaerts, 2007, p. 147). Daaruit komt voort dat alternatieve en participatieve media mogelijke bedreigingen vormen voor de democratie (Holt, 2018, p. 49).

2.3.1.2. Dark participation

Toch bestaan er empirische en theoretische inzichten die vrij succesvolle vormen van participatie aantonen vanuit het gebruikersperspectief (Quandt, 2018, p. 40). De ruimte voor de ideale burgerparticipant en voor een democratische situatie creëert tegelijkertijd een systeem dat kwetsbaar is voor de verspreiding van onder andere desinformatie (Starbird, 2017, geen paginering). Zogenaemde actieve gebruikers hebben de kans om onheilspellende en antidemocratische ideeën te verspreiden. Bovendien zijn ze sterk gemotiveerd en georganiseerd om deel te nemen (Quandt, 2018, p. 40). Dit heeft ook betrekking op twee kenmerken van alternatieve media: organisatie en toegang.

Quandt (2018, p. 40) noemt dit soort participatie “dark participation”. De term heeft een negatieve lading en het fenomeen uit zich door bijvoorbeeld misinformatie, haatcampagnes en fake news te verspreiden via sociale netwerken. Daarnaast zijn de commentaarsecties van de reguliere media ook een platform waar dark participation plaatsvindt. Enerzijds is er een groot publiek aanwezig dat toeziet op de duistere participanten. Anderzijds profiteren die deelnemers van het sterke merk van de reguliere media (Quandt, 2018, pp. 40–41). Doordat de reguliere media “walled gardens” inzetten, hebben de burgers een beperkte toegang tot de commentaarsecties om te participeren (Domingo et al., 2008, pp. 338–339). Hetzelfde geldt voor de opmerkingen die de duistere participanten kunnen plaatsen op de sociale media van nieuwskanalen. Op sociale media is het echter moeilijker om ze onder controle te houden, omdat de nieuwsmedia minder controle hebben over de commentaren daar dan over hun eigen commentaarsecties. Bovendien bieden sociale media de vrijheid om deel te nemen aan het journalistieke proces (Heinonen, 2011, p. 53) en dus om artikels te schrijven en te publiceren zonder professionele tussenkomst (Quandt, 2018, p. 41). Een concreet voorbeeld van duistere participanten op het internet is het onderzoek van Cammaerts (2007, p. 137) naar haatdiscoursen op blogs en een online forum in België.

Het besluit is dat participatie verschillende vormen kan aannemen. De literatuurstudie geeft het ideale beeld weer van die mogelijke vormen. Enerzijds is er de utopische visie op participatie en anderzijds is

er de dystopische. Terwijl het optimistische concept van participatie op een bijzonder gemotiveerde bijdrage van het publiek rekt, gaat de duistere participatie uit van gemotiveerde uitzonderingen op de norm (Quandt, 2018, p. 43). Het is belangrijk om verder te kijken dan dit ideaalbeeld en beide participatieve perspectieven in overweging te nemen in onderzoek. Dit is niet mogelijk door ze te bekijken als twee afzonderlijke fenomenen, maar wel als twee factoren in de informatiestroom van samenlevingen (Quandt, 2018, pp. 44–45).

2.3.2. Kritische media

Dit onderdeel bespreekt eerst kort wat mediakritiek is en waarom het noodzakelijk is in een democratie. Vervolgens kaart het de manier aan waarop de kritiek tot het uiterste wordt gedreven. Dan gaat het niet langer over kritiek, maar over mediascepticisme.

2.3.2.1. Mediakritiek

Het uiten van kritiek in de media vormt geen gevaar voor de samenleving (Holt, 2018, p. 51). In de wetenschap is er consensus over het belang van constructieve mediakritiek in een democratische samenleving. Vanuit dit perspectief staan waarden als dialoog en journalistiek engagement centraal om “transparantie, geloofwaardigheid en kwaliteit te garanderen” (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223). Veel rechtse politici leveren kritiek aan het adres van de reguliere media, omdat deze media elitair zijn en bevooroordeeld in het voordeel van linkse politieke inzichten, niet kritisch omgaan met machtige figuren en geen voeling hebben met de “gewone” mens (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1233; Holt, 2018, p. 50). Zoals uitgelegd bij de kenmerken van alternatieve media dagen ze de reguliere media uit (bijvoorbeeld Atton, 2008a; Fuchs, 2010), waarbij rechtse alternatieve media dezelfde kritische houding als de rechtse politici kunnen aannemen ten opzichte van de reguliere media in hun berichtgeving (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223; Holt, 2018, p. 50). Deze visie is sterk geassocieerd met het populisme dat de reguliere media afbeeldt als een onderdeel van de zogenaamde “elite”, die geen rekening houdt met de wil van “het volk” (Jagers & Walgrave, 2007, p. 324). Onderzoek naar het verband tussen rechtse alternatieve media en populistische communicatie is echter schaars (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223).

2.3.2.2. Mediascepticisme

Als specifieke groepen echter het gevoel hebben dat de media hen negatief afbeelden, beïnvloedt dit mogelijk de democratische manier van deelnemen aan de maatschappij en de mate waarin ze achter democratische beslissingen staan (Tsfati & Cohen, 2005, p. 31). De groepen trekken de media en hun rol in de democratie overigens in twijfel als ze geen vertrouwen meer hebben in hoe de media de realiteit afbeelden door de vermoede partijdigheid van de media. Waar kritiek op een constructieve en rationele manier de stand van zaken probeert te verbeteren, brengt deze laatste houding

achterdocht met zich mee op een emotionele manier (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1224). Het gaat dan niet langer over mediakritiek, maar over mediascepticisme. Tsfati (2003, p. 67) definieert het als:

Een subjectief gevoel van vervreemding en wantrouwen jegens de reguliere nieuwsmedia. Mediascepticisme is bijvoorbeeld het gevoel dat journalisten niet eerlijk of objectief zijn in hun rapportage over de maatschappij en dat ze niet altijd het volledige verhaal vertellen. Het is het gevoel dat reguliere nieuwsmedia accuraatheid en precisie opofferen voor persoonlijke en commerciële doeleinden. (Tsfati, 2003, p. 67)

Onderzoek naar de houdingen van Zweedse redacteurs ten opzichte van de verantwoordelijkheid van media onderscheidt drie beschuldigingen tegenover de reguliere media: (1) de reguliere media berichten niet over items die niet geschikt zijn voor het establishment, (2) de reguliere media verbergen belangrijke informatie, zoals de herkomst van daders en (3) de journalisten van de reguliere media liegen tegen hun publiek (Haller & Holt, 2019, p. 1669). Beweren dat de reguliere media liegen, is geassocieerd met het brengen van fake news. Een reden voor het gebruik van de beschuldiging “fake news” is dat het nieuws van de reguliere media de standpunten van de politieke strekking van de alternatieve media tegenspreekt. Ook hier komt het erop neer dat reguliere media ideologisch bevooroordeeld zijn. Daardoor is hun berichtgeving overigens “vals” (Egelhofer & Lecheler, 2019, p. 105). Bovendien hoort deze uiting ook tot het populisme, waarbij de reguliere media behoren tot de elite (Krämer, 2018, p. 138).

Dergelijk mediascepticisme kan er bijvoorbeeld toe leiden dat bepaalde groepen in de samenleving niet meer deelnemen aan de reguliere platformen van het publieke discours. Ze plaatsen zich in counter-publieke sferen die discourses over vervreemding en wantrouwen verspreiden (Leung & Lee, 2014). De organisatie in deze sfeer komt overeen met die van alternatieve media, maar dan extremer. Dergelijke groepering brengt democratisch gezien een serieuze problematiek met zich mee (Kobayashi & Ikeda, 2009, p. 933). Het kan problematisch zijn, omdat de groepen aantonen dat ze niet de kans hebben om deel te nemen aan de reguliere platformen en omdat het een degelijke manier van debatteren in de weg staat (Fenton, 2008; Haller & Holt, 2019, p. 1669; Holt, 2018, p. 51). De groei van het internet is gunstig voor het ontstaan van counter-publieke sferen (Haller & Holt, 2019, p. 1669). Bovendien komt kritiek op reguliere media door alternatieve media steeds vaker voor in de gefragmenteerde en digitale mediaomgeving van vandaag (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1223). Daarnaast krijgt de kritiek nog eens een impuls op socialemediaplatformen (Carlson, 2016; Egelhofer & Lecheler, 2019, p. 107).

De veronderstelling hierbij is dat de gemeenschappelijke publieke ruimte waar verschillende groepen politieke onderwerpen bespreken in toenemende mate fragmenteert (Haller & Holt, 2019, p. 1669).

Zo geeft een studie naar Duitse rechtse alternatieve media aan dat ze een autonoom publiek willen aantrekken. Dergelijke groepering van het publiek kan leiden tot een “echokamer”, waarin één politiek standpunt centraal staat om maatschappelijke ontwikkelingen te bekijken (Jamieson & Cappella, 2008), wat overeenkomt met het derde kenmerk van alternatieve media: waarden en kaders voor nieuwsproductie. Met andere woorden zijn de andere politieke inzichten zelden terug te vinden en is de kans zeer groot dat het publiek een nieuwsitem dat de betreffende politieke ideologie bevestigt, gelooft, of het nu om waar of vals nieuws gaat (Egelhofer & Lecheler, 2019, pp. 103–104; Lazer et al., 2018). Algoritmen op sociale media kunnen het eenzijdige perspectief versterken en vervolgens leiden tot “filterbubbels” (Pariser, 2011).

Ander onderzoek wijst er echter op hoe afhankelijk alternatieve media zijn van reguliere media. Vaak zijn alternatieve media gelimiteerd in hun bronnen en vallen dus terug op informatie die reguliere media vrijgeven (Holt, 2018, p. 52), wat ook een link vertoont met het derde kenmerk van alternatieve media. Zo verwijst meer dan 40% van de posts op de Facebookpagina’s van PEGIDA, een populistische beweging die protesteert tegen het politieke establishment en tegen de toenemende Islamitische invloed op de Europese cultuur (Haller & Holt, 2019, pp. 1666–1667), naar de reguliere media. Deze afhankelijkheid van de reguliere media komt ook terug in het onderzoek van Nygaard (2019, p. 1155) naar Scandinavische alternatieve media. Een belangrijke nuance is echter dat de nieuwsitems geselecteerd zijn naar relevantie voor wat overeenstemt met de ideeën van PEGIDA (Haller & Holt, 2019, p. 1674). Als rechtse alternatieve media enkel ideeën brengen die overeenstemmen met hun politieke oriëntatie brengt het hen al snel in verband met propaganda, hate speech, fake news en sterk partijgebonden nieuws (Haller et al., 2019, pp. 2–3). Onderzoek mag er echter niet zomaar vanuit gaan dat er sprake is van deze aspecten en moet dus voorzichtig omgaan met de vooropgestelde onderzoeksobjecten (Holt & de la Brosse, 2017).

2.3.3. Fake news en hyperpartijgebonden media

Op wetenschappelijk niveau is fake news als term gehanteerd om andere fenomenen aan te duiden. Zo is het onder andere verwerkt in onderzoek naar hyperpartijgebonden alternatieve media (bijvoorbeeld Bakir & McStay, 2018) en verzonden nieuws van websites (bijvoorbeeld Allcott & Gentzkow, 2017). Het volgende onderdeel van de literatuurstudie gaat dieper in op wat fake news is, de relatie tussen fake news en alternatieve media en tot slot hyperpartijgebonden media.

2.3.3.1. Fake news

Fake news is vals nieuws dat sterk lijkt op echt nieuws (Tandoc et al., 2018, p. 147), maar is weinig feitelijk en misleidend (Egelhofer & Lecheler, 2019, p. 99). Onderzoekers bekijken fake news als een tweedimensionaal fenomeen. Ten eerste bekijken ze fake news als een genre dat verwijst naar het

bewust produceren van pseudojournalistieke desinformatie. De eerste, inhoudelijke dimensie streeft niet dezelfde normen of praktijken na als die van het Westerse normatieve model (Egelhofer & Lecheler, 2019, p. 100; Mourão & Robertson, 2019, p. 2080). Op een schaal van feitelijkheid staan fake news en regulier nieuws aan beide uitersten. Fake news positioneert zich aan het uiteinde waar inhoud opzettelijk vals, bevooroordeeld, misleidend en niet objectief is (Robertson & Mourão, 2020, p. 1013). Aan het andere uiteinde bevindt zich het reguliere nieuws dat van objectiviteit, neutraliteit en feitelijkheid gebruik maakt om aan berichtgeving te doen (Robertson & Mourão, 2020, pp. 1012–1013).

Ten tweede benoemen ze fake news als een label, wat betekent dat fake news een instrument of middel is om nieuwsmedia te delegitimeren. De tweede dimensie heeft meer te maken met de intenties van de auteur om de lezer te misleiden (Egelhofer & Lecheler, 2019, p. 97; Robertson & Mourão, 2020, p. 1012). Ook hier is het mogelijk om de intenties van regulier nieuws en fake news op een schaal te plaatsen. Naar analogie met de feitelijkheid bevindt zich aan het ene uiteinde het interpretatieve paradigma van fake news. Het paradigma focust op het zoeken naar de waarheid, maar dit proces is verbonden met het subjectieve en de ervaring van de auteur (Muñoz-Torres, 2012, p. 573). Auteurs zijn met andere woorden niet volledig neutraal in hun berichtgeving en gaan verder dan de op feiten gebaseerde en descriptieve vorm van journalistiek (Nygaard, 2019, p. 1151). Het interpretatieve paradigma daagt het (post)positivistische paradigma van reguliere media uit, dat aan het andere uiteinde van de schaal staat (Robertson & Mourão, 2020, p. 1013). In tegenstelling tot het eerste paradigma staan neutraliteit en objectiviteit centraal bij de reguliere media (Muñoz-Torres, 2012, p. 571).

Een belangrijke nuance bij het interpretatieve paradigma is dat de berichtgeving die zich in dit paradigma bevindt niet noodzakelijk foutief is. Het is mogelijk vanuit een interpretatieve visie op zoek te gaan naar de waarheid en vervolgens correcte informatie af te leveren (Muñoz-Torres, 2012, pp. 578–579). Datzelfde perspectief gecombineerd met niet-traditionele of zelfs foutieve journalistieke praktijken kan echter problematisch zijn (Higgins, 2016, p. 9). Hieruit volgt een berichtgeving met hoge subjectieve waarden (“hyperpartijgebonden”) of met onwaarheden (“fake”). Daarnaast bevinden niet alle fake news-websites zich in het interpretatieve paradigma. Parallel aan de verschillende formats die bestaan bij het reguliere nieuws zal ook fake news verschillende formats aannemen (Robertson & Mourão, 2020, p. 1014).

Verder is er een sterke link tussen fake news enerzijds en het internet en sociale media anderzijds. De online platformen bieden de mogelijkheid om informatie op een kostenefficiënte en zeer snelle manier te creëren en te verspreiden. Ze bieden ook de kans aan burgers om deel te zijn van dit proces (Lazer

et al., 2018; McNair, 2017), hoewel dit vaak gereduceerd is tot het “delen van” (John, 2013, p. 174). Dit brengt enkele uitdagingen met zich mee voor de huidige democratieën. In het begin van deze literatuurstudie is er al verwezen naar de principes van “gatekeeping” en “gatewatching” (Bruns, 2005), waarbij de laatste toepasselijker is voor alternatieve media. Gatekeeping verandert dus in deze context, omdat het onderscheid tussen professionele en niet-professionele informatie moeilijker te maken is (Stanford History Education Group, 2016, p. 17) en omdat journalisten voorzichtig moeten zijn met de informatie die ze vinden op het internet (Lecheler & Kruikemeier, 2016, pp. 158–159). Behoedzaamheid is ook geboden bij het bekijken van de weergave van fake news op het internet. De bijhorende advertenties maken het geheel aantrekkelijk. Met andere woorden gaat de focus uit naar het aantal views of clicks en niet naar de accuraatheid van de informatie (Bakir & McStay, 2018, p. 5; Mourão & Robertson, 2019, p. 2082). Op die manier ontstaat er dan weer een link tussen fake news en clickbait. Clickbait houdt nieuws in dat ontworpen is om uitsluitend aandacht en advertentie-inkomsten te genereren op basis van sensationele en opvallende koppen of afbeeldingen (Bakir & McStay, 2018, p. 5).

2.3.3.2. Fake news en alternatieve media

De relationele definitie van Holt et al. (2019, p. 866) plaatst alternatieve en reguliere media in relatie tot elkaar, waarbij alternatieve media een middel zijn tot verbeteren van de reguliere media. Ze dagen de reguliere media uit. Op basis van de twee dimensies van fake news, staan fake news en reguliere media ook tegenover elkaar. Aangezien alternatieve media en fake news beide een positie innemen ten opzichte van reguliere media is het onderscheiden van parallellen tussen deze twee eerste fenomenen de volgende stap (Robertson & Mourão, 2020, p. 1016). De resultaten van het onderzoek van Robertson en Mourão (2020) naar fake news-websites tonen aan dat de websites zich positioneren binnen het interpretatieve paradigma waarbij ze het format van de reguliere nieuwsmedia en de discoursen van de alternatieve media overnemen. Dat laatste komt naar voren in de manier waarop de websites zich presenteren. Het zijn namelijk onafhankelijke alternatieve nieuwsbronnen die de reguliere media bekritisieren, ondergeschikte stemmen aan bod laten komen en aanzetten tot participatie op niveau van politiek en productie. Bovendien willen ze een alternatieve kijk op gebeurtenissen geven (Robertson & Mourão, 2020, pp. 1025–1026). Inhoudelijk ontdekken de auteurs enkele keren onjuiste en misleidende informatie in combinatie met alternatieve perspectieven en feitelijke informatie. Concluderend stellen Robertson en Mourão (2020, p. 1026) dat de fake news-websites ook imitaties zijn van alternatieve media.

Doordat de fake news-websites de elementen van de reguliere en alternatieve media overnemen, komen ze in relatie te staan met die media (Mourão & Robertson, 2019). Het zijn hybride actoren (Chadwick, 2013) die met behulp van de eigenschappen van reguliere en alternatieve media aan

vertrouwen en legitimiteit winnen. Als een gevolg maximaliseren ze zo hun bereik en effectiviteit. De resultaten van het onderzoek van Robertson en Mourão (2020) hebben een invloed op het begrip van fake news en op de manier waarop fake news kan worden bestreden. “Ze werpen vragen en uitdagingen op met betrekking tot de manier waarop we websites categoriseren die tegelijkertijd verschillende nieuwsvormen nabootsen wanneer ze de noties van waarheid uitdagen” (Robertson & Mourão, 2020, p. 1027).

2.3.3.3. Hyperpartijgebonden media

Het onderzoek van Heft et al. (2019) toont aan dat onder rechtse alternatieve media een grote groep media met een breed scala aan kenmerken terug te vinden is. De heterogene groep van mediaspelers vertoont namelijk uiteenlopende kenmerken op basis van vraag en aanbod, organisatie en andere thematische gegevens (Heft et al., 2019, p. 20). Het besluit is dat onderzoek nauwkeurig moet omgaan met het bestuderen van deze aspecten (Holt & de la Brosse, 2017), omdat de mediaspelers uit het alternatieve medialandschap zowel hyperpartijgebonden nieuws als fake news brengen (Tandoc et al., 2018; Xu et al., 2020, p. 487).

Aangezien hyperpartijgebonden nieuws gelijkenissen vertoont met zowel fake news als alternatief nieuws volgt hieronder de link tussen de berichtgeving van de mediaspelers. Enerzijds is de relatie tussen hyperpartijgebonden nieuws en fake news duidelijk te maken aan de hand van de definitie van fake news. Het misleidende aspect van fake news is namelijk geassocieerd met hyperpartijgebonden nieuws. Hyperpartijgebonden media kunnen een extremistische manier van berichtgeving hanteren, die mogelijks voorkomt in combinatie met opzettelijke misvattingen (Dumitru & Rebedea, 2019, p. 60). De manier waarop ze nieuwsitems weergeven (Mourão & Robertson, 2019) en het grote engagement dat deze nieuwsitems creëren op sociale media in de vorm van delen (Silverman, 2016) maken de hyperpartijgebonden media tot “een belangrijke verspreider van desinformatie [of fake news]” (Faris et al., 2017, p. 19).

Anderzijds zijn er ook hyperpartijgebonden media die effectief dienst doen als nieuwsmedia, zij het met een bevooroordeelde berichtgeving (Nygaard, 2019, p. 1151). Ze vormen een onderdeel van de alternatieve journalistiek en karakteriseren zich door de vier kenmerken van alternatieve media uit het eerste deel van de literatuurstudie. Uit de onderzoeken van Mourão en Robertson (2019; 2020) resulteert dat de meeste publicaties op de zogenoemde fake news-websites niet volledig onjuist zijn. De content is namelijk een mix van sensatiezucht, clickbait en bias om de alternatieve verhalen te promoten (Mourão & Robertson, 2019, p. 2078; Robertson & Mourão, 2020, p. 1012), eerder dan fake news.

Op basis van deze bevindingen besluit Rone (2018, p. 3) dat dergelijke websites, zoals uit het onderzoek van Mourão en Robertson (2019; 2020), niet per se fake news brengen, maar wel “hyperpartijgebonden nieuws”. Ook al krijgen hyperpartijgebonden media vaak kritiek omdat ze overdrijven in hun berichtgeving of omdat ze de berichtgeving te veel vormen naar de grotere politieke groep waartoe ze behoren, het onderscheid tussen fake news en hyperpartijgebonden nieuws is van belang (Newman et al., 2018, p. 20; Rone, 2018, p. 3). Het probleem betreft niet de accuraatheid van de rechtse media, maar de extreme bias die verwerkt is in de berichtgeving (Entman, 2007). Als een gevolg stelt Rone (2018, p. 3) een correctie van de omschrijving van fake news voor, zodat de (content van de) media naar hun vooropgestelde visie benoemd worden.

Het bovenstaande probeert niet de bestaande gevallen van fake news, desinformatie of de campagnes die zijn gevoerd om deze problematieken te bestrijden (bijvoorbeeld het Actieplan tegen Desinformatie van de Europese Commissie, 2018) naar de achtergrond te plaatsen. Het doel is echter om aan te tonen dat een te grote focus op fake news kan leiden tot een benadering die geen oog heeft voor de nuances van de publicaties van rechtse alternatieve media. Tegelijkertijd is er sprake van een gebrek aan aandacht voor de ontwikkelingen in het medialandschap, namelijk het ontstaan en de verdere groei van de rechtse alternatieve media (Rone, 2018, p. 8).

2.4. Besluit

Alternatieve media definiëren zich aan de hand van meerdere kenmerken, maar hoeven niet per se aan al die kenmerken te voldoen. Er is ook geen wetenschappelijke consensus over welke kenmerken al dan niet toepasbaar zijn op alternatieve media. Dieper ingaand op rechtse alternatieve media brengt deze literatuurstudie naar voren dat sommige onder hen sterke banden vertonen met de rechtse politieke partijen en dat ze voorkomen onder meerdere benamingen. Enkele mediaspelers fungeren als een rechts alternatief op reguliere media, terwijl andere de participatieve, kritische en hyperpartijgebonden kenmerken van alternatieve media doortrekken tot extremistische vormen. Met andere woorden is de weergave van alternatieve media, en de rechtse variant ervan, een complex gegeven.

III. Empirisch onderzoek

3.1. Methodologisch onderzoeksdesign

Deze exploratieve masterproef wil enerzijds het rechts-nationalistische medialandschap in Vlaanderen in kaart brengen en anderzijds nagaan of deze media voldoen aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media. De eerste onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van een Sociale Netwerkanalyse (SNA). De tweede onderzoeksvraag wordt behandeld door een Thematische Analyse (TA) uit te voeren op de gevonden mediaspelers. De keuze om respectievelijk kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden te combineren brengt diepgaande inzichten over de online aanwezigheid van de rechtse spelers. Daarnaast daagt de aard van dit onderzoek – gemedieerde menselijke communicatie – de kloof tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek uit. Met behulp van een onderbouwd theoretisch kader en de toepasselijke methodologische onderzoeksmethoden hebben verschillende onderzoekers de mogelijke synergie tussen kwantitatief en kwalitatief aangetoond (bijvoorbeeld Tateo, 2005). In wat volgt, legt de methodologie de gecombineerde onderzoeksmethoden uit.

3.1.1. Sociale Netwerkanalyse

Het eerste methodologische luik is een Sociale Netwerkanalyse (SNA). De methode heeft tot doel de structuren en patronen in het online netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media bloot te leggen (Caiani & Parenti, 2013, pp. 1–2, 22). Een sociaal netwerk bestaat uit knooppunten en relaties. In deze masterproef verwijst een knooppunt naar de website of de Twitterpagina van de betrokken mediaspeler. De websites van de nieuwsmedia zijn een primaire weergave van de nieuwsberichten en de websites zetten Twitter in voor de verdere verspreiding ervan. Het gebruik van Twitter ligt voor de hand, omdat het platform toelaat de relaties tussen nieuwsmedia – welke media elkaar volgen en welke niet – te bekijken. Een relatie of link is de symbolische verhouding tussen twee knooppunten (Himmelboim, 2017, p. 1). “Door deze links te beschouwen als affiniteitsbanden, communicatiekanalen, tekenen van wederzijdse hulp bij het bereiken van publieke erkenning en/of mogelijke wegen voor coördinatie, construeren we een netwerkmodel van een specifieke regio van het internet” (Burriss et al., 2000, p. 215).

Sociale netwerken zijn dus een onderdeel in het domein van SNA. Uit de onderdelen van zo'n netwerk, de knooppunten en relaties, komt het relationele aspect al snel naar voren. De analyse gebruikt dan ook relationele data. Dit zijn gegevens die verwijzen naar de relaties die de ene actor verbinden met de andere en die dus niet te reduceren zijn tot de kenmerken van een actor. De relaties verbinden de verschillende actoren tot grote sociale netwerken (Scott, 2000, p. 3).

Omdat het onderzoek zich focust op de online omgeving nemen de relaties de vorm aan van hyperlinks, een vorm van relationele data. Deze links zijn enerzijds gericht en niet noodzakelijk wederzijds. Dit betekent concreet dat de ene website verwijst naar de andere website, maar dat de laatste niet noodzakelijk naar de eerste verwijst. Hetzelfde geldt voor sociale media. Een reactie van een speler op de post van een andere speler betekent niet dat die laatste hetzelfde doet. De gerichtheid van relaties en netwerken is zowel conceptueel als methodologisch. Conceptueel, omdat het de stroomrichting van een gerichte relatie bepaalt. Dit heeft bijvoorbeeld invloed op de informatie die het netwerk verspreidt of op het effect dat het teweegbrengt. Methodologisch, omdat er een onderscheid bestaat in de analyse-eenheden van SNA gebruikt voor gerichte netwerken en niet-gerichte netwerken (Himmelboim, 2017, p. 3). Anderzijds zijn de links binair, dit wil zeggen dat de relatie bestaand of onbestaand is (Himmelboim, 2017, p. 7).

Bovendien is het belangrijk te onthouden dat de online analyse van deze connecties geen weerspiegeling is van de offline relaties. Mediaspelers zullen waarschijnlijk links maken met andere spelers waarmee ze zich associëren, maar dit is geen garantie dat het online netwerk van rechtse media op dezelfde manier is opgebouwd als het offline netwerk. De online relaties tussen de mediaspelers zijn bovendien een “goedkopere” vorm van links dan in andere communicatievormen. Ze nemen namelijk een dichtere en minder selectieve vorm aan. Daarnaast representeren de verbonden mediaspelers niet volledig de opvattingen van de bredere achterban (Burris et al., 2000, p. 216). Toch kan de analyse een betekenisvolle weergave bieden van rechtse media (Burris et al., 2000, p. 216). Tenslotte is het internet “één van de sterkste communicatiemiddelen die tegenwoordig beschikbaar is” (Caiani & Parenti, 2013, p. 55). De links tussen de mediaspelers zijn indicatoren voor gemeenschappelijke doelstellingen, ideologische nabijheid of gedeelde belangen (Burris et al., 2000, p. 216; Tateo, 2005, geen paginering).

Het relationele aspect betekent echter niet dat de actoren uit de dataverzameling geen specifieke kenmerken of attributen hebben. De data met betrekking tot de kenmerken gaan over de houdingen, opinies en gedragingen van de actoren (Scott, 2000, p. 2). Attributionele data zijn dan ook niet relationeel. De eigenschappen van alternatieve media die zijn beschreven in de literatuurstudie van dit onderzoek zijn de eigenschappen verbonden aan de mediaspelers. Vooraleer deze kenmerken aan de actoren te linken, is er de mapping van het netwerk nodig.

Om het rechts-nationalistische medialandschap in kaart te brengen, gebruikt de thesis de volgende werkwijze. Eerst worden op basis van verschillende bronnen zoveel mogelijk mediaspelers onderscheiden. De drie meest relevante bronnen voor online media zijn: (1) het Anti-Fascistisch

Front/Verzet³, (2) de (Nieuwe) Encyclopedie van de Vlaamse Beweging⁴ en (3) de masterproef van Hannah Fluit over Belgisch extreemrechts op het wereldwijde web⁵. Ten tweede maakt het onderzoek gebruik van de sneeuwbalmethode. De startpunten voor de sneeuwbalmethode zijn de websites en Twitterpagina's van de reeds gevonden actoren. De hyperlinks, gevonden op de website of Twitterpagina van deze spelers, helpen om de meer marginale media te vinden. Daarnaast zijn ook het gebruiken van elkaars content, interpersoonlijke contacten, positieve of negatieve feedback (Burris et al., 2000, p. 217; Tateo, 2005, geen paginering) en advertenties voor elkaars websites (Atton & Hamilton, 2008, p. 87) indicatoren voor het vinden van andere relevante mediaspelers. Tot slot moeten de alternatieve media voldoen aan het journalistieke aspect, wat ook één van de selectiecriteria is bij het onderzoek van Heft, Mayerhöffer, Reinhardt en Knüpfer (2019). Rechts-nationalistische alternatieve media behoren tot de onderzoeksgegevens als ze online nieuwsmedia zijn met de volgende elementen: (1) een vorm van "geinstitutionaliseerde journalistiek" (Heft et al., 2019, p. 28 gebaseerd op Duitstalig boek van Wolf, 2014, p. 72) door zichzelf te omschrijven als nieuwsmedia of door informatie te geven rond redactionele verantwoordelijkheid; en (2) een actuele, non-fictieve inhoud met een zekere periodiciteit. Blogs behoren met andere woorden niet tot het te bestuderen materiaal (Chandler & Munday, 2016). Bovendien ligt de focus op nieuwssites waarvan de belangrijkste inhoud op tekst is gebaseerd, waardoor online televisieomroepen en radiostations ook geen deel uitmaken van de data. Ook nieuwsmedia met een offline gedrukte versie zijn onderzocht, zolang de website niet alleen dient voor cross-promotie van de gedrukte versie (Heft et al., 2019, p. 28). De drie stappen blijven elkaar opvolgen tot het niet meer mogelijk is om actoren toe te voegen, en dus tot saturatie is bereikt (Caiani & Parenti, 2013, pp. 22–23).

Eens het netwerk in kaart is gebracht, gaat het onderzoek dieper in op de patronen in het netwerk. De relationele data die voortkomen uit de mapping van het netwerk worden verwerkt in Excelbestanden en vervolgens ingevoerd in Gephi, een gebruiksvriendelijk en gratis softwareprogramma voor de SNA (Bastian, Heymann, & Jacomy, 2009). Zowel de Excelbestanden als de bestanden gegenereerd uit Gephi zijn terug te vinden in de bijlagen. Het eerste Excelbestand bestaat uit de verschillende mediaspelers die de knooppunten vertegenwoordigen. Het is een eenvoudige lijst met twee kolommen. De eerste kolom is het "ID" van de mediaspeler of het toegewezen nummer. De tweede kolom, "LABEL", is de uitgeschreven naam van het medium en is toegekend aan het cijfer uit de eerste kolom. Het tweede Excelbestand is complexer, aangezien het de verschillende relaties tussen de knooppunten uitschrijft. De eerste twee kolommen, "SOURCE" en "TARGET", representeren enerzijds

³ <https://antifascistischfront.wordpress.com/>

⁴ <https://nevb.be/wiki/Hoofdpagina>

⁵ https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2017-10/Hannah-Fluit_Masterproef_2016-2017.pdf; zie pp. 39-44 voor alle spelers uit het netwerk

een bepaald knooppunt en anderzijds aan welk ander knooppunt het eerste zich verbindt. De derde kolom, "TYPE", beschrijft het type relatie: "directed" (gericht) of "undirected" (wederkerig). Eens ingevoerd in Gephi neemt dit programma de rijen en kolommen van de Excelbestanden over, presenteert de gegevens zoals Excel dat doet en maakt op basis van deze gegevens een netwerkgrafiek. Het is een grafiek bestaande uit punten die de knooppunten voorstellen en lijnen die de relaties tussen de knooppunten representeren (Scott, 2000, p. 64).

Vervolgens gaat het onderzoek over naar de analyse. De concepten die van toepassing zijn binnen de SNA beschrijven de betekenis van de patronen. Op het niveau van de knooppunten zijn dit onder andere de centralisatie en betweenness (Himmelboim, 2017, pp. 4–5). Op het niveau van een deel van het netwerk en het gehele netwerk onderscheiden zich de dichtheid van het netwerk, de gemiddelde afstand, de gemiddelde graad en de mate van centralisering (Caiani & Parenti, 2013, p. 57). Het zijn wiskundige formules die de gegevens uit de Excelbestanden manipuleren en uiteindelijk de structuur van het netwerk ontrafelen. Met deze concepten gaan definities en formules gepaard die het empirische gedeelte van de masterproef bespreekt, samen met de uitwerking ervan op het rechtse medialandschap in Vlaanderen en de overkoepelende inzichten.

Een voordeel van de netwerkanalyse is dat het zich op meerdere analyseniveaus focust (Hanneman, 2001, geen paginering). Ten eerste is er het overzicht van het gehele virtuele netwerk met meer bepaald de dichtheid en de verhoudingen tussen de verschillende mediaspelers. Daarna komt het niveau van de individuele mediaspelers aan bod, waarbij de focus ligt op de centralisatie van deze actoren. Tot slot volgt de analyse van de bestaande groeperingen tussen de verschillende media, die de masterproef nader onderzoekt op basis van de samenstelling en de onderlinge relaties (Caiani & Wagemann, 2009, p. 70). Met andere woorden "stelt de netwerkanalyse de onderzoeker in staat het mesoniveau te beschrijven, de kloof tussen structuur en agency te vullen (Hayes, 2001) en de aandacht te vestigen op het verband tussen micro- en macrodimensies (Emirbayer & Sheller, 1998)" (Caiani & Wagemann, 2009, p. 69).

Tot slot is er nog een opmerking. Het verzamelen van de gegevens van de websites en de Twitterpagina's gebeurde in de maanden februari en maart 2021. Aangezien netwerken nieuwe banden leggen met andere delen van het netwerk of de relaties juist verbreken, is het mogelijk dat de relaties tussen de actoren verschillend zijn ten opzichte van vandaag. Zo is de website van 't Pallieterke kort na de dataverzameling samengesmolten met die van PAL NWS. Zij behoren tot dezelfde uitgeverij, 't Pallieterke nv. 't Pallieterke heeft wel nog een aparte Twitterpagina. Een SNA met de gegevens van vandaag zal met andere woorden andere resultaten weergeven.

3.1.2. Thematische Analyse

Het tweede methodologische luik omvat een Thematische Analyse (TA). Een TA is een eenvoudige en flexibele manier om betekenispatronen of thema's op te maken uit de onderzoeksgegevens (Herzog et al., 2019, p. 385). Hoe de thema's tot stand komen, kan zowel inductief als deductief (Clarke & Braun, 2014, p. 1948). Deze masterproef stelt de thema's op een deductieve wijze op door ze vanuit de theorie over alternatieve media uit te schrijven. Zo worden de theoretische bevindingen uit de literatuurstudie, of de attributionele kenmerken, gekaderd in de realiteit aan de hand van de gevonden mediaspelers. Het is bovendien een kwalitatieve onderzoeksmethode die zorgt voor diepgang bij de onderzoeksresultaten.

De thema's in het onderzoek vatten de betekenispatronen samen die voortkomen uit de literatuur (Braun et al., 2019, p. 846). Elk thema omvat met andere woorden specifieke kenmerken die naar boven zijn gekomen uit de analyse van wetenschappelijke werken rond (rechtse) alternatieve media. Op die manier draagt elk thema bij tot het beantwoorden van de onderzoeksvraag (Herzog et al., 2019, p. 395). Aan de hand van de karakteristieke elementen gaat de studie na of het thema van toepassing is op de onderzoeksgegevens en bespreekt tot slot op welke manier de data voldoen aan de beschrijving van de thema's.

Bij het opstellen van de thema's is er interpretatie nodig, omdat de betekenis ervan niet vastligt. Het is bijgevolg mogelijk dat de gevonden data niet noodzakelijk overeenkomen met bestaand onderzoek over een gelijkaardig onderwerp. Dit brengt voor- en nadelen met zich mee. Doordat de TA verder ingaat op het bestaande onderwerp is het een interessante onderzoeksmethode. Het is echter ook een subjectieve werkwijze. Vanwege de zelf opgestelde codes en thema's, weliswaar gebaseerd op de bestaande literatuur, is de TA grotendeels een individuele beoordeling (Herzog et al., 2019, pp. 388–389).

Vervolgens kan de zesdelige analyse van start gaan. Eerst en vooral is het belangrijk om als onderzoeker vertrouwd te geraken met de verzamelde data. In het geval van deze masterproef houdt dit het volgende in: de websites en Twiiterpagina's van de mediaspelers grondig bestuderen en eerste inzichten opdoen met het oog op de verschillende codes en thema's (Herzog et al., 2019, p. 392). De tweede fase bestaat uit het verzamelen van de codes. "Codes zijn labels die van toepassing zijn op de gegevenssegmenten" (Herzog et al., 2019, p. 393). De eerste stap in deze fase is om alle gegevens te coderen en daarna overeenstemmende codes te groeperen (Braun & Clarke, 2006, p. 89). Dit is op een handmatige manier gedaan. Eenmaal de codes zijn geordend, start de derde fase: het zoeken naar thema's (Herzog et al., 2019, p. 394). Hierbij is het van belang "om consistent en transparant te zijn over de gemaakte keuzes" (Herzog et al., 2019, p. 395). De volgende fase biedt ruimte voor eventuele

aanpassingen binnen de thema's of op het niveau van de thema's zelf. Het doel is om tot definitieve thema's te komen en tegelijkertijd de gegevens grondig weer te geven (Herzog et al., 2019, p. 395). Het omschrijven van de kern van het thema gebeurt in de vijfde fase. Tot slot volgt het uitschrijven van de onderzoeksresultaten. Dit schrijfproces begint eigenlijk al tijdens de eerste fase en loopt door tot deze laatste fase. De TA is een iteratief proces en de onderzoeker is genoodzaakt rekening te houden met alle fases (Herzog et al., 2019, pp. 395–396). Bijgevolg biedt de analyse een flexibele manier van werken aan, waarbij de onderzoeker tussen de verschillende fases heen en weer beweegt (Herzog et al., 2019, p. 396).

Om de rechts-nationalistische alternatieve online media verder te categoriseren, zijn meerdere thema's onderscheiden die direct waarneembaar zijn op de websites en op Twitter. Op basis van het onderzoek van Heft, Mayerhöffer, Reinhardt en Knüpfer (2019) en de literatuurstudie zijn vijf thema's rond rechts-nationalistische alternatieve media geselecteerd: (1) het rechts-nationalistische (politieke) bias, (2) het alternatieve aspect, (3) transparantie, (4) financiering en (5) nieuwscategorieën.

Het eerste thema omvat de rechts-nationalistische bias van de alternatieve media. Op basis van de verzamelde mediaspelers gebruikt de thesis rechts-nationalistisch om de politieke positie van die groep alternatieve media in Vlaanderen te benoemen. Het rechts-nationalisme is ingebed in de Vlaams-nationalistische traditie, maar die laatste valt niet te reduceren tot politiek rechts. Tot de Vlaamse Beweging horen echter ook de liberaalgezinde strekking (De Cleen, 2015, pp. 37–38). Die laatste behoort niet tot de reikwijdte van de thesis. De nieuwssite is dus rechts-nationalistisch als deze: (1) expliciet een rechts-nationalistisch politiek standpunt op de voorpagina of in de "over ons"-sectie van de website of op Twitter verkondigt. Concreet uit dit zich door zichzelf rechts-nationalistisch te noemen, door te verwijzen naar ideologische standpunten die verband houden met (figuren van) een rechts-nationalistische politieke partij of met politiek rechts (conservatisme, nationalisme, economisch liberalisme, autoritarisme, xenofobie, islamofobie, racisme, antisemitisme, fascisme, nativisme en chauvinisme (Norocel et al., 2020, p. 5; Rydgren, 2018)) of door een expliciet standpunt in te nemen tegen politiek links. Daarnaast kunnen deze media zich ook baseren op populistische anti-immigratie, anti-elite en anti-systeem standpunten voor hun berichtgeving (Haller & Holt, 2019; Holt, 2018; Nygaard, 2020, p. 768; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 422). Dit betekent echter niet dat rechts-nationalistische alternatieve media altijd de kenmerken van het populisme met zich meedragen (Heft et al., 2019, p. 23); en/of (2) een meer impliciete inhoudelijke focus vertoont op de voorpagina van de website op basis van de bovenstaande standpunten, zoals blijkt uit de titels, tags of categorieën van artikels (Heft et al., 2019, p. 29; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 425). De referenties van de artikels zijn terug te vinden in de bijlagen.

Het tweede thema gaat dieper in op het alternatief zijn van de betrokken mediaspelers. Volgens de definitie van Holt et al. (2019) categoriseert een nieuwssite zich als “alternatief” op basis van zijn expliciete zelfbeschrijving als een correctie voor de reguliere media. Dat wil zeggen dat de voorpagina, de “over ons”-sectie van de website of de biografie op Twitter een zelfbeschrijving heeft als alternatief/anders/anti-regulier/revolutionair/corrigerend en/of kenmerken en varianten van de volgende trefwoorden heeft: politiek incorrect/controversieel/provocerend, gericht op kwesties die door andere media worden genegeerd, vrij van censuur/toegewijd aan de persvrijheid en toegewijd aan de waarheid (Heft et al., 2019, p. 29; Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 425). Tegelijkertijd kan deze zelfbeschrijving kritiek uiten op de reguliere media. Het kan zelfs overgaan in mediascepticisme wanneer alternatieve media het gevoel hebben dat de reguliere media hen negatief afbeelden. Waar kritiek op een constructieve en rationele manier de stand van zaken probeert te verbeteren, brengt deze laatste houding achterdocht met zich mee op een emotionele manier (Figenschou & Ihlebæk, 2019, p. 1224). Een meer impliciete manier om de alternatieve houding aan te tonen is door een thematisch of een satirisch perspectief op de actualiteit te bieden die de reguliere media niet brengen.

Naast de corrigerende houding van alternatieve media ten opzichte van de reguliere media, is het ook belangrijk om rekening te houden met de definitie van Fuchs (2010). Hierbij voldoen alternatieve media (de zogenoemde kritische media) aan de bovenvermelde aspecten, maar vertonen toch gelijkenissen met reguliere media die de overige thema's omvatten. Ze kunnen namelijk tewerk gaan met een professionele redactie (thema 3) of gebruik maken van commerciële strategieën om hun nieuwsberichten te verspreiden (thema 4). Zolang ze een kritische vorm en/of kritische inhoud presenteren, behoren ze tot de alternatieve media. Bovendien hanteren de media een alternatieve en interpretatieve benadering die de objectieve waarden uitdaagt vanuit een ethisch en politiek standpunt (Atton & Hamilton, 2008, p. 85; Robertson & Mourão, 2020, p. 1016). Dit kan als gevolg hebben dat het onderscheid tussen feiten en opinie niet duidelijk is (thema 5) (Nygaard, 2019, p. 1151).

Het derde thema, transparantie, kijkt naar het al dan niet vrijgeven van informatie over de redactie van de rechtse alternatieve media en naar de door hen gebruikte bronnen. Als de websites en/of Twitterpagina's beide gegevens vermelden, zijn de alternatieve media transparant, en omgekeerd. De organisatie van de media ligt in handen van niet-professionele, semiprofessionele en/of professionele actoren (Sandberg & Ihlebæk, 2019, p. 425). Alternatieve media geven niet-gehoorde stemmen toegang tot de publicatie van nieuwsberichten (Atton & Hamilton, 2008, p. 86; Holt et al., 2019, p. 863), wat sterk samenhangt met het participatieve gegeven van alternatieve media. Al deze actoren kunnen ervoor kiezen om hun inhoud anoniem te publiceren (Holt et al., 2019, p. 863), maar de media kunnen echter evengoed kiezen om de namen te vermelden. Ook dit kan overgaan in een extreme vorm van participatie, dark participation. Hoe dit zich mogelijk uit via de commentaarsecties op de

websites of via Twitter bestudeert deze masterproef niet. Vervolgens putten alternatieve media uit een brede waaier aan nieuwsbronnen, van reguliere nieuwsagentschappen tot alternatieve bronnen. Die bronnen vermelden ze aan de hand van hyperlinks om naar andere informatie en data te verwijzen, terwijl reguliere media interne links naar artikels gebruiken die door dezelfde mediaspeler zijn geschreven (De Maeyer, 2010, p. 3; Mor & Reich, 2018, p. 1095).

Financiering vormt het vierde thema. De manier van financiering duidt tegelijk de organisatiestrategie van rechtse alternatieve media aan om zichzelf te profileren als onafhankelijke nichemediën met alternatieve financieringsbronnen of eerder om te streven naar een businessmodel gericht op een breed publiek. Een mogelijke bron van inkomsten voor nichemediën zijn advertenties en donaties. Als er daar bovenop inkomsten van abonnementen en webshops bijkomen, is er sprake van een businessmodel (Heft et al., 2019, p. 30). Analoog aan het tweede thema en volgens de definitie van Fuchs (2010) kunnen ook alternatieve media commerciële strategieën hanteren om hun boodschap een groter bereik te geven, zonder dat het alternatieve gegeven vervalst.

Het vijfde thema, nieuwscategorieën, concentreert zich op de onderwerpcategorieën op de startpagina van de media. De masterproef maakt een onderscheid tussen conventionele nieuwscategorieën (bijvoorbeeld politiek, cultuur, opinie, sport), nieuwscategorieën met betrekking tot de rechtse ideologie (bijvoorbeeld immigratie, vrijheid van mening, terreur en reguliere media) en onconventionele nieuwscategorieën zonder duidelijke rechtse invalshoek (bijvoorbeeld dierenrechten). In principe geldt dat hoe meer het medium verschilt van de reguliere media, hoe groter de kans dat het effectief een alternatief medium is (Holt et al., 2019, pp. 864–865). Het omgekeerde kan ook: hoe conventioneler de categorieën zijn, hoe meer de alternatieve media normalisering als een strategie gebruiken en dus op reguliere media lijken (Heft et al., 2019, p. 31). De rechtse alternatieve media kiezen er hierbij voor om hun rechtse vooringenomenheid niet te markeren en in plaats daarvan eruit te zien als een gewone nieuwssite (Heft et al., 2019, pp. 30–31). In beide gevallen vervaagt de grens tussen reguliere en alternatieve media, omdat het enerzijds moeilijk is om een onderscheid te maken tussen feit en opinie en omdat ze anderzijds op elkaar gaan lijken (Nygaard, 2020, p. 768). In het huidige hybride mediasysteem vermengen medialogica's van vroeger en nu zich met elkaar, waardoor alternatieve en reguliere media mogelijk moeilijker van elkaar te onderscheiden zijn (Nygaard, 2020, p. 768).

Wetenschappers associëren de synergie tussen deze vijf thema's met dark participation, mediascepticisme en fake news. Onderzoek mag echter niet zomaar uitgaan van deze fenomenen en moet dus voorzichtig omgaan met de vooropgestelde onderzoeksobjecten (Holt & de la Brosse, 2017).

Deze masterproef grijpt dan ook de kans om aan te duiden wanneer de rechts-nationalistische mediaspelers de kenmerken tot het uiterste drijven en wanneer niet, op het niveau van de thema's.

Ook bij de TA hoort een laatste opmerking. In tegenstelling tot de situatie bij de SNA, heeft de afwezigheid van een website voor 't Pallieterke wel een invloed op de TA. Toen het empirische luik startte, waren de websites van 't Pallieterke en PAL NWS al samengevoegd. Dit heeft tot gevolg dat enkel de Twitterpagina van 't Pallieterke als onderzoeksgegeven werd gebruikt, indien relevant. Bij het vierde thema, financiering, is het wel mogelijk om de gegevens van 't Pallieterke van de website van PAL NWS te halen, aangezien abonnementen bestaan uit een combinatie van beide nieuwskanalen.

3.2. Resultaten

3.2.1. Sociale Netwerkanalyse

De SNA vormt het eerste empirische luik van de masterproef. Met behulp van specifieke SNA-concepten gaat de onderzoeksmethode de patronen en structuren in het online netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen na.

3.2.1.1. Overzicht van de gevonden mediaspelers

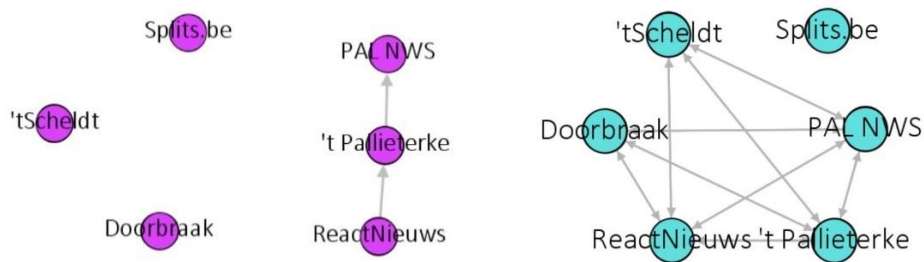
De masterproef identificeert zes mediaspelers aan de hand van de geraadpleegde bronnen en sneeuwbalmethode. Op basis van deze zes knooppunten analyseert de masterproef twee netwerken. Het eerste representeert het netwerk van de websites van de rechts-nationalistische alternatieve media. Hierbij zijn de knooppunten verbonden door twee links in het netwerk. Het tweede houdt het netwerk van de Twitterpagina's van de media in, waarvan de knooppunten door achttien links geconnecteerd zijn. Gemakshalve gebruikt deze masterproef Netwerk 1 als het gaat over het netwerk van de websites en Netwerk 2 als het gaat over het netwerk van de Twitterpagina's. Tabel 1 is een weergave van alle mediaspelers en hun URL's van enerzijds de websites en anderzijds de Twitterpagina's. De ontleding van beide netwerken gebeurt zowel apart als vergelijkend ten opzichte van elkaar. Bovendien onderscheidt de analyse drie niveaus: het macro-, het micro- en het mesoniveau. Aan elk van deze niveaus zijn bijhorende SNA-concepten verbonden met elk een unieke wiskundige berekening. Deze concepten bieden de handvaten voor de netwerkanalyse. Er is een selectie van concepten gemaakt op basis van de kenmerken van de gegevens en in functie van een overzichtelijk en relevant resultaat.

Mediaspeler	URL Website	URL Twitter
Splits.be	https://splits.be/	https://twitter.com/splitsbe
PAL NWS	https://palnws.be/	https://twitter.com/PALNWS
't Pallieterke	https://pallieterke.net/	https://twitter.com/t_pallieterke
ReactNieuws	https://reactnieuws.net/	https://twitter.com/reactnieuws
Doorbraak	https://doorbraak.be/	https://twitter.com/DoorbraakBe
'tScheldt	https://www.tscheldt.be/	https://twitter.com/tscheldt

Tabel 1 Overzicht mediaspelers met URL's van de website en de Twitterpagina

3.2.1.2. Het macroniveau

Het eerste niveau is het macroniveau. De analyse op dit niveau geeft de algemene kenmerken van het netwerk weer. De bijhorende meetinstrumenten nemen alle knooppunten en hun relaties onder de loep, waardoor de resultaten die zij voortbrengen geldig zijn voor het gehele netwerk. Uiteindelijk biedt de macroanalyse inzicht in de manier waarop het netwerk samenhangt. Of er samenhang is of niet, leidt vervolgens tot de conclusie dat het netwerk een al dan niet efficiënte wijze van informatieoverdracht en mobilisatie voorziet (Caiani & Wagemann, 2009, p. 69; Hanneman, 2001).

Figuur 1 Het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve media (links: Network 1; rechts: Network 2)

Eerst volgt een korte en algemene uitleg over hoe beide netwerken eruit zien. Het aantal knooppunten in beide netwerken is zes, wat duidt op een klein netwerk. Dit is geen nadeel, aangezien het netwerk heel overzichtelijk is en de patronen, structuren en relaties bijgevolg makkelijk te onderscheiden zijn. Het aantal links waarmee de knooppunten uit het netwerk verbonden zijn, verschilt tussen Network 1 en Network 2, respectievelijk links en rechts in Figuur 1. In tegenstelling tot Network 2 is Network 1 in kleine mate gestructureerd, aangezien het aantal knooppunten groter is dan het aantal links tussen de knooppunten (Cherven, 2015, p. 13). Het is met andere woorden een schaars of los verbonden netwerk (Cherven, 2015, p. 45). De drie verbonden knooppunten uit dit netwerk spelen ontegensprekelijk een opvallende rol. Bij Network 2 is er een groter aantal links dan het aantal knooppunten, waardoor het een dichter verbonden netwerk is. Bovendien hebben bijna alle knooppunten een wederzijdse relatie met elkaar, terwijl er in Network 1 sprake is van twee relaties met slechts één richting. Omdat de relaties uit beide netwerken gericht (“directed”) zijn, dat willen zeggen met een richting aangeduid, is er sprake van een directed graph of digraph (Scott, 2000, p. 65).

Vervolgens gaat de analyse over naar de toepassing van de concepten. De gemiddelde padlengte, de dichtheid, de gemiddelde graad en grafiekcentralisering zijn de vier concepten die op het macroniveau aan bod komen. Zonder begrip van dit complete netwerk zal het interpreteren van de uitkomsten op het micro- en mesoniveau moeizaam verlopen. Het is belangrijk om eerst een context te hebben vooraleer over te gaan naar de specifieke onderdelen van het netwerk. Wanneer deze uitwerkingen zich binden aan de kenmerken van de knooppunten op het microniveau en van de clusters op het

mesoniveau, zal de specifieke structuur van het netwerk op het macroniveau duidelijk worden. Tabel 2 en Tabel 3 bieden een overzicht van de resultaten op het macroniveau, respectievelijk voor Netwerk 1 en 2.

Aantal websites	6
Aantal relaties	2
Gemiddelde padlengte	1,333
Diameter	2
Dichtheid	0,067
Gemiddelde graad	0,333
Graad van centralisering (degree)	0,2

Tabel 2 Resultaten macroniveau binnen het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1)

Aantal websites	6
Aantal relaties	18
Gemiddelde padlengte	1,1
Diameter	2
Dichtheid	0,6
Gemiddelde graad	3
Graad van centralisering (degree)	0,3

Tabel 3 Resultaten macroniveau binnen het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2)

Als eerste concept komt de gemiddelde padlengte aan bod. De padlengte duidt het kortst mogelijk pad aan tussen twee knooppunten A en B (Cherven, 2015, p. 183). Hoe meer knooppunten er zijn tussen A en B, hoe langer het pad en hoe groter de afstand tussen de knooppunten (Kadushin, 2012, p. 33). Er is sprake van een pad in een digraph als de pijlen tussen de knooppunten in dezelfde richting staan (Scott, 2000, p. 69). De padlengte van een directe relatie is dus één en die van een indirecte relatie, met een tussenschakel, is twee. Een voorbeeld van een pad met lengte twee in Netwerk 1 is ReactNieuws – 't Pallieterke – PAL NWS. 't Pallieterke functioneert als de tussenschakel. Hetzelfde pad bestaat niet in de omgekeerde richting, omdat er geen link van PAL NWS naar ReactNieuws bestaat. Het pad ReactNieuws – 't Pallieterke heeft als lengte één en heeft dus een directe relatie.

Daarnaast is het ook zinvol om naar de gemiddelde padlengte binnen het netwerk te kijken. Het vormt namelijk een toetssteen voor de efficiëntie van de communicatie binnen een netwerk door in dat netwerk het kortst mogelijke pad tussen alle knooppunten na te gaan. Lagere getallen als resultaten geven weer dat het netwerk een efficiënte vorm van communicatie hanteert, terwijl hogere getallen wijzen op een minder efficiënte vorm van communicatie (Cherven, 2015, p. 183). De gemiddelde

padlengte in Netwerk 1 is 1,333. Dat wil zeggen dat de knooppunten in het netwerk gemiddeld ongeveer één knooppunt van elkaar gescheiden zijn, wat wijst op een efficiënte communicatie. Bij Netwerk 2 is een gelijkaardig resultaat terug te vinden. De gemiddelde padlengte bedraagt 1,1. Door een groter aantal relaties tussen de knooppunten bij Netwerk 2 is de gemiddelde padlengte dan ook lager dan bij Netwerk 1. Er is namelijk een grotere kans dat alle knooppunten met elkaar verbonden zijn. Gezien de richting van de relaties en de grootte van beide netwerken is het lage getal een logisch gevolg. De gemiddelde padlengte verwijst ook naar het aantal muisklikken dat een informatiezoeker verwijderd is van de meeste websites, wat er in dit geval weinig zijn. Bovendien houdt deze maatstaf enkel rekening met de knooppunten binnen het netwerk, omdat die zonder relaties niet verbonden zijn met de andere knooppunten. Tot slot verwijst de diameter naar het aantal stappen dat nodig is om het netwerk te doorkruisen tussen de twee uiterste knooppunten (Cherven, 2015, p. 63). De diameter, of de maximale padlengte (Cherven, 2015, p. 183), van beide netwerken bedraagt twee. Dat is ook een lage waarde en een logisch gevolg van de grootte van het netwerk.

De dichtheid is het volgende concept en meet de verbondenheid van het netwerk door het aantal relaties binnen het netwerk ten opzichte van het mogelijk aantal relaties na te gaan. Het resultaat is een getal tussen nul en één, waarbij grafieken dichter bij nul schaars of los verbonden zijn en waarbij grafieken dichter bij één dicht of geconcentreerd zijn (Cherven, 2015, p. 183). Hoe dichter bij één, hoe meer relaties er zijn binnen het netwerk in verhouding tot het aantal mogelijke relaties. De dichtheid probeert met andere woorden na te gaan in welke mate het netwerk overeenkomt met zijn complete toestand, waar alle knooppunten met elkaar verbonden zijn (Scott, 2000, p. 70).

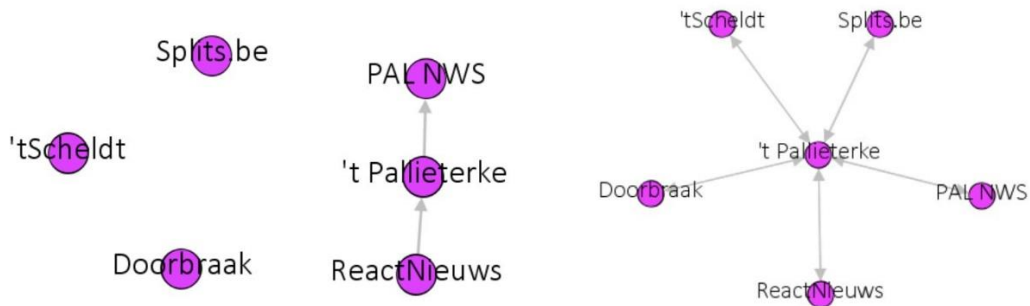
Het derde concept, de gemiddelde graad, bekijkt het aantal knooppunten dat gekoppeld is aan een bepaald knooppunt via inkomende, uitgaande of niet-gerichte links. De graad maakt geen onderscheid tussen de soort link. Het belang of de invloed van een knooppunt is afhankelijk van het aantal verbindingen met andere knooppunten. De gemiddelde graad maakt de som van deze individuele graden en deelt die som door het aantal knooppunten. De digraphs uit deze thesis onderscheiden echter twee soorten directe relaties: indegree en outdegree. De link op de andere websites naar website A zijn indegree (inkomend) en de links op website A die naar andere websites verwijzen, zijn outdegree (uitgaand) (Cherven, 2015, p. 187). De website van 't Pallieterke uit Netwerk 1 voorziet een link naar PAL NWS (uitgaand), en wordt zelf door ReactNieuws gelinkt (inkomend). De graad van deze website is dus twee.

De twee bovenstaande concepten correleren met elkaar op een evenredige manier. Dichtheid en graad concentreren zich op het aantal relaties binnen het netwerk. Hoe meer relaties elk knooppunt gemiddeld heeft, hoe groter de verhouding van het effectieve aantal relaties ten opzichte van het

mogelijk aantal relaties en hoe groter de samenhang binnen het netwerk. De communicatie in een dergelijk netwerk verloopt overigens gemakkelijker (Kadushin, 2012, p. 29). Als de resultaten voor de dichtheid en de graad hoog zijn, is de kans op samenwerking en mobilisatie ook groter (Caiani & Wagemann, 2009, p. 74). De dichtheid van Netwerk 1 is 0,067. Dat wil zeggen dat 6,7% van de mogelijke relaties werkelijk bestaan. De gemiddelde graad van het netwerk bedraagt 0,333. Dit resultaat wijst er op dat er weinig relaties bestaan tussen de knooppunten. De lage graad is een logisch gevolg van de lage dichtheid van het netwerk. De dichtheid van Netwerk 2 bedraagt 0,6. 60% van de mogelijke relaties in dat netwerk bestaan dus werkelijk. De gemiddelde graad is 3. Dat betekent dat elk knooppunt gemiddeld drie relaties heeft met andere knooppunten. Deze resultaten liggen een pak hoger dan bij Netwerk 1. Dat het aantal relaties tussen de knooppunten in Netwerk 2 hoger ligt dan bij Netwerk 1 speelt een grote rol.

De padlengte, dichtheid en graad bieden een inzicht in de globale cohesie van het netwerk. Omwille van de lage afstand in de netwerken is een efficiënte informatieoverdracht mogelijk. De netwerken tonen echter sterke verschillen op dit vlak. Netwerk 1 heeft lagere waarden voor gemiddelde graad en dichtheid dan Netwerk 2, wat aantoont dat Netwerk 1 geen gebruik maakt van de mogelijkheid van de lage afstand tot makkelijke communicatie in tegenstelling tot Netwerk 2. De cohesie in Netwerk 2 is hoger dan in Netwerk 1. Daaruit komt voort dat de mobilisatiekracht van Netwerk 2 groot is, geldend voor het macroniveau van het netwerk.

Tot slot toont grafiekcentralisering op welke hoogte de samenhang in het netwerk opgebouwd is rond een centraal knooppunt. Dat toont ook meteen het verschil aan tussen de dichtheid van een grafiek en de centralisering. Dichtheid beschrijft namelijk de algemene samenhang in het netwerk en niet rond een knooppunt (Scott, 2000, p. 89). Ten tweede is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen centralisering en centralisatie. Centralisering verwijst naar specifieke eigenschappen van het netwerk in zijn geheel, terwijl centralisatie duidt op de eigenschappen van een specifiek knooppunt in het netwerk (Scott, 2000, p. 83). Om de grafiekcentralisering te berekenen, is eerst de graadcentralisatie nodig of het aantal relaties dat een knooppunt heeft. De centralisering zelf is de som van de verschillen tussen de centralisatie van elk knooppunt en de centralisatie van het meest centrale knooppunt. Deze som wordt gedeeld door de som van de verschillen die maximaal mogelijk zijn, waarbij het netwerk de sterstructuur zou aannemen (Borgatti et al., 2013, geen paginering). Het resultaat van de grafiekcentralisering is een getal tussen nul en één, waarbij één gelijk is aan een netwerk met een sterstructuur (Scott, 2000, p. 90). Hoe hoger de grafiekcentralisering, hoe makkelijker informatieverspreiding en mobilisatie kunnen gebeuren. Een knooppunt met een strategische plaats in het netwerk is van belang om de andere te kunnen overtuigen van informatie of mobilisatie (Aelst & Bruyninckx, 1998, p. 10).

Figuur 2 Het originele Netwerk 1 (links) en Netwerk 1 met sterstructuur (rechts)

De grafiekcentralisering voor Netwerk 1 bedraagt 0,2 of 20%. Het resultaat voor Netwerk 2 is 0,3 of 30%. Hieronder volgt de formule voor de grafiekcentralisering van Netwerk 1. Figuur 2 (links) toont dat het meest centrale knooppunt in dat netwerk 't Pallieterke is met twee relaties in totaal. De som van de verschillen is: $(2 - 0) + (2 - 1) + (2 - 2) + (2 - 1) + (2 - 0) + (2 - 0) = 8$. Deze som wordt gedeeld door: $(10 - 2) + (10 - 2) + (10 - 10) + (10 - 2) + (10 - 2) + (10 - 2) = 40$. Dit zijn de verschillen als Netwerk 1 een sterstructuur zou aannemen zoals in Figuur 2 (rechts). De grafiekcentralisering voor Netwerk 1 is dus $1/5$ of 0,2. Voor Netwerk 2 geldt dezelfde formule, maar met andere getallen. Deze thesis kiest om te werken met de degree relaties van de knooppunten, omwille van twee redenen. Enerzijds behalen de grafiekcentraliseringen op basis van indegree en outdegree dezelfde scores voor beide netwerken, omdat er evenveel inkomende als uitgaande relaties zijn. Anderzijds is het voor Netwerk 1 duidelijker welk knooppunt het meest centraal is, namelijk 't Pallieterke. De rest heeft slechts één of geen relatie(s). Voor Netwerk 2 zijn er echter wel meerdere centrale knooppunten met hetzelfde aantal relaties, namelijk PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws. Wat dit betekent voor het eindresultaat, volgt hieronder.

De resultaten van de grafiekcentralisering zijn voor beide netwerken laag. De reden hiervoor is de spreiding van de inkomende en uitgaande relaties. Netwerk 1 als geheel houdt drie losstaande knooppunten is. De drie andere knooppunten zijn met elkaar verbonden in één richting, waardoor de centralisering van dit netwerk lager is dan dat van Netwerk 2. In Netwerk 2 is er slechts één losstaand knooppunt en zijn de andere bijna altijd wederzijds met elkaar verbonden. Het resultaat voor de centralisering is echter ook niet hoog voor Netwerk 2, aangezien de relaties relatief geleidelijk verspreid zijn over het gehele netwerk. De maximale degree waarde in dit netwerk is acht voor PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws. Netwerk 2 heeft met andere woorden niet één centraal knooppunt, maar meerdere. Er is geen hiërarchie in het netwerk. De gelijkmatige verdeling leidt niet tot een sterstructuur. Voor Netwerk 1 zijn er te weinig relaties om er eentje te vormen, terwijl Netwerk 2 te veel centrale knooppunten heeft. Het is moeilijk om informatie te verspreiden en om te mobiliseren in beide netwerken.

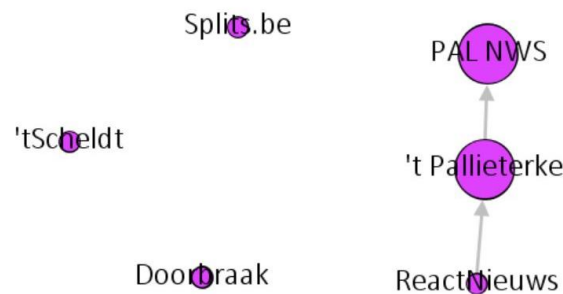
Concluderend zijn de macroresultaten sterk verschillend tussen Netwerk 1 en Netwerk 2. Enerzijds kent Netwerk 1 weinig cohesie. Er zijn namelijk weinig links tussen de knooppunten in het netwerk, waardoor er veel losstaande knooppunten zijn. De structuur is overigens sterk versplinterd. Bijgevolg is mobilisatie in Netwerk 1 niet gemakkelijk. Dat er weinig invloedrijke knooppunten zijn en de overdracht van informatie niet vlot verloopt, hangt samen met de gebrekkige mobilisatie. De lage gemiddelde graad duidt erop dat de websites onderling weinig informatie met elkaar delen. Anderzijds zijn er de tegenovergestelde resultaten van Netwerk 2. Dit is immers een netwerk met veel cohesie, waarbij er meer links aanwezig zijn tussen de knooppunten en waarbij de structuur samenhang vertoont. De mobilisatie in Netwerk 2 gebeurt veel makkelijker. De invloedrijke knooppunten en de goede werking van de informatieoverdracht dragen hiertoe bij. Tot slot wijst de hoge gemiddelde graad op een betere connectie tussen de knooppunten om informatie te bieden aan de rest van het netwerk.

Aangezien mobilisatie en verspreiding van informatie zo goed als onmogelijk zijn op het niveau van de websites, kunnen de mediaspelers hiervoor inzetten op sociale media, en meer bepaald Twitter. Dit platform speelt een grote rol bij mobilisatie en informatieverspreiding. Het verwijzen naar een andere website op de eigen nieuwswebsite duidt bovendien op een sterke band, terwijl het zeer makkelijk is om elkaar te volgen en ontvolgen op Twitter. Dit verschil in relatie duidt met andere woorden aan dat de relaties tussen nieuwsmedia op de websites niet sterk zijn en op een makkelijker niveau aan te gaan zijn op een sociaal medium.

3.2.1.3. Het microniveau

Het microniveau focust op de individuele knooppunten en hun directe relaties. De invloed van een bepaald knooppunt in het netwerk is het belangrijkste aspect waarop dit niveau gebaseerd is (Caiani & Wagemann, 2009, p. 69). Eerst gaat de analyse dieper in op voortvloeiels van het concept gemiddelde graad (of average degree). Deze maatstaf behoort tot de centralisatiemetingen en heeft twee uitwerkingen: (1) indegree toont aan in welke mate andere knooppunten naar een specifiek knooppunt zoeken. Hoe meer de knooppunten op zoek gaan naar dit ene knooppunt, hoe groter de invloed van deze laatste; en (2) outdegree verwijst naar het knooppunt dat connecties aangaat met andere knooppunten voor meer invloed (Cherven, 2015, p. 194). Vervolgens komt er een tweede operationalisering aan bod, zijnde betweenness centrality. Betweenness gaat na hoe belangrijk een bepaald knooppunt is voor andere knooppunten om het netwerk te doorkruisen. Deze toetssteen bekijkt met andere woorden het aantal keren dat een specifiek knooppunt op het kortste pad tussen twee andere knooppunten gelegen is (Cherven, 2015, p. 195). Het microniveau geeft uiteindelijk weer welke knooppunten de meest invloedrijke zijn in het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve media.

Figuur 3 geeft de knooppunten weer met groottes naargelang indegree voor Netwerk 1. De indegree van de knooppunten is niet hoog, maar toch vallen er een aantal dingen op in de visuele weergave van het netwerk. In Tabel 4 staan de indegree en outdegree resultaten. De hoogste indegree waarde is één, en dat is tegelijkertijd ook een zeer lage waarde. 't Pallieterke en PAL NWS hebben elk een indegree waarde van één, wat wil zeggen dat ze één inkomende relatie hebben. Ondanks de lage waarde resulteert volgens de logica van indegree dat de knooppunten de meest invloedrijke zijn in het netwerk. 't Pallieterke en PAL NWS zijn bovendien niet alleen de invloedrijkste in het netwerk, maar ook en vooral in het groepje dat ze samen vormen met ReactNieuws. Het volgende onderdeel over het mesoniveau gaat dieper in op dergelijke gevormde groepen in het netwerk. De rest van de knooppunten heeft een indegree van nul.

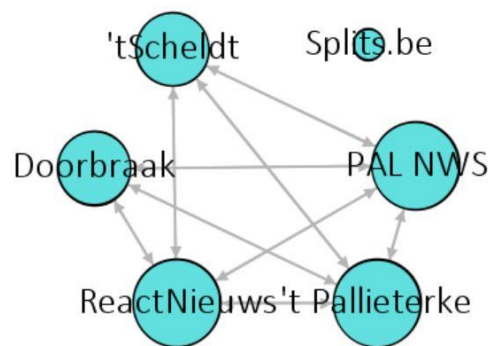
Figuur 3 Netwerk met knooppuntgroottes volgens indegree (Netwerk 1)

	Indegree	Outdegree
Splits.be	0	0
PAL NWS	1	0
't Pallieterke	1	1
ReactNieuws	0	1
Doorbraak	0	0
'tScheldt	0	0

Tabel 4 Indegree en outdegree van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1)

Zoals eerder vermeld is een indegree van één een laag resultaat. In een netwerk met een groot aantal knooppunten en waarin hogere waarden van indegree terug te vinden zijn, vormen de knooppunten met een lage indegree de perifere knooppunten (Scott, 2000, p. 88). Zo zouden 't Pallieterke en PAL NWS met een indegree van één behoren tot de perifere knooppunten. Aangezien de indegree van één de hoogste score is in Netwerk 1 is het besluit dat er geen perifere knooppunten zijn. Er zijn ook enkele knooppunten die geïsoleerd zijn in het netwerk. Deze mediaspelers hebben inkomende noch uitgaande connecties: Splits.be, Doorbraak en 'tScheldt.

Figuur 4 geeft de knooppunten weer met groottes naargelang indegree voor Netwerk 2. De indegree resultaten van de knooppunten liggen hoger bij dit netwerk. Wederom zijn er enkele opmerkelijke elementen terug te vinden in de visuele weergave van het netwerk. In Tabel 5 staan de resultaten van indegree en outdegree. De hoogste indegree waarde is vier. PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws hebben elk een indegree waarde van vier, wat wil zeggen dat ze vier inkomende relaties hebben. Zij zijn bijgevolg de meest invloedrijke knooppunten in dit netwerk. Doorbraak en 'tScheldt hebben dan weer een indegree van drie en dus drie inkomende relaties. Het resterende knooppunt, Splits.be, heeft een indegree van nul en is dus niet verbonden met de rest van het netwerk. Verder zijn er geen perifere knooppunten in Netwerk 2. Ook al hebben Doorbraak en 'tScheldt een lagere indegree dan het merendeel, toch maken ze een belangrijk deel uit van het netwerk.

Figuur 4 Netwerk met knooppuntgroottes volgens indegree (Netwerk 2)

	Indegree	Outdegree
Splits.be	0	0
PAL NWS	4	4
't Pallieterke	4	4
ReactNieuws	4	4
Doorbraak	3	3
'tScheldt	3	3

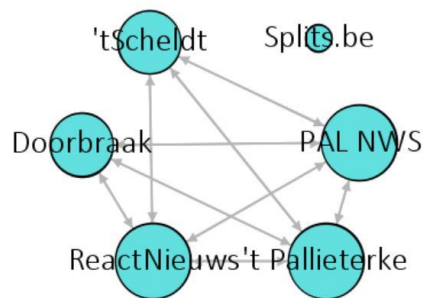
Tabel 5 Indegree en outdegree van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2)

Omdat dit netwerk een digraph is, valt er een onderscheid te maken tussen indegree en outdegree. Dit vertelt meer over de invloed van een bepaald knooppunt dan de gemiddelde graad. De degree van een knooppunt kan hoog zijn dankzij een groot aantal uitgaande links (outdegree), maar dit resulteert niet in een centrale rol. De inkomende relaties (indegree), met andere woorden de invloed die een knooppunt krijgt, is iets dat de andere knooppunten erkennen en niet iets dat het knooppunt zichzelf kan toe-eigenen (Cherven, 2015, p. 194).

Vervolgens vertelt outdegree meer over de mogelijke invloed van een bepaald knooppunt dat connecties aangaat met andere knooppunten (Cherven, 2015, p. 194). Figuur 5 geeft de knooppunten weer met groottes naargelang outdegree voor Netwerk 1. De outdegree van de knooppunten is wederom niet hoog. Er zijn ook opvallende aspecten in de visuele weergave van het netwerk terug te vinden. ReactNieuws en 't Pallieterke hebben elk een outdegree waarde van één, wat wil zeggen dat ze allebei één uitgaande relatie hebben. Ondanks de lage waarde resulteert volgens de logica van outdegree dat deze twee knooppunten de meest invloedrijke zijn in het netwerk. Zij bieden namelijk een weg aan anderen voor informatie (Cherven, 2015, p. 187). ReactNieuws en 't Pallieterke zijn bovendien niet alleen de invloedrijkste in het netwerk, maar ook in het groepje dat ze vormen samen met PAL NWS. De rest van de knooppunten heeft een outdegree van nul.

Figuur 5 Netwerk met knooppuntgroottes volgens outdegree (Netwerk 1)

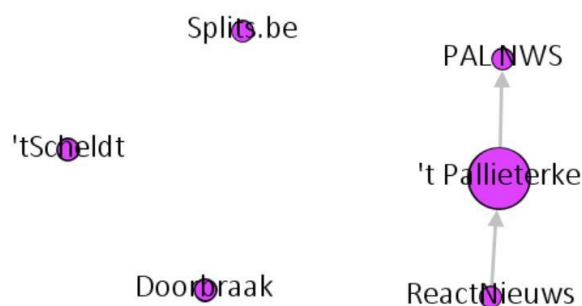

Figuur 6 Netwerk met knooppuntgroottes volgens outdegree (Netwerk 2)

Figuur 6 geeft de knooppunten weer met groottes naargelang outdegree voor Netwerk 2. De outdegree waarden van de knooppunten zijn dezelfde als de indegree waarden, zoals Tabel 5 weergeeft. De hoogste outdegree waarde is vier voor PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws, wat wil zeggen dat ze vier uitgaande relaties hebben. Zij zijn bijgevolg de meest invloedrijke knooppunten in dit netwerk. Doorbraak en 'tScheldt hebben dan weer een outdegree van drie en dus drie uitgaande relaties. Ook hier kunnen de knooppunten elkaar bronnen tonen voor informatie (Cherven, 2015, p. 187). Het resterende knooppunt, Splits.be, heeft een outdegree van nul en is dus niet met het netwerk

verbonden. Dat de knooppunten uit Netwerk 2 dezelfde waarden voor indegree en outdegree hebben, wijst erop dat ze sterk met elkaar verbonden zijn.

De outdegree centralisatie geeft weer welke mediaspelers de grootste invloed hebben, maar kijkt echter niet naar de invloed van de knooppunten buiten hun directe omgeving. Een andere centralisatiemeting, namelijk betweenness, biedt hierop een antwoord. Deze meting gaat na welke knooppunten de meest invloedrijke zijn. Ze zijn invloedrijk, omdat deze knooppunten een brug vormen tussen de delen van het netwerk (Cherven, 2015, p. 15). Betweenness centrality is bijgevolg van belang om te begrijpen hoe informatie zich verspreidt binnen het netwerk (Cherven, 2015, p. 195). Betweenness gaat meer concreet op zoek naar de knooppunten die het meest directe pad bieden tussen andere knooppunten. Knooppunt A oriënteert zich tussen twee andere knooppunten en functioneert op die manier niet als een directe, maar als indirecte connectie tussen deze twee laatste (Cherven, 2015, p. 188). Het resultaat van betweenness baseert zich op hoe vaak een specifiek knooppunt “op het kortste pad tussen twee andere knooppunten ligt” (Cherven, 2015, p. 195).

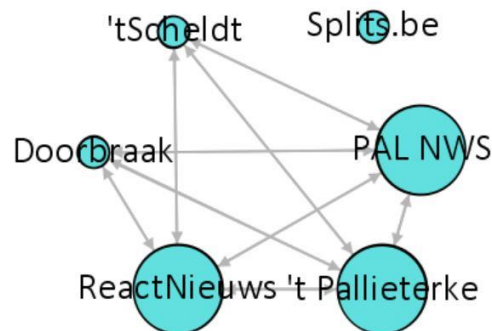
Figuur 7 Netwerk met knooppuntgroottes volgens betweenness (Netwerk 1)

	Betweenness
Splits.be	0,0
PAL NWS	0,0
't Pallieterke	1,0
ReactNieuws	0,0
Doorbraak	0,0
'tScheldt	0,0

Tabel 6 Betweenness van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 1)

Figuur 7 toont de knooppunten uit Netwerk 1 met grootte volgens betweenness. Tabel 6 geeft de overeenkomstige resultaten van de betweenness voor die knooppunten weer. Wat meteen opvalt, is dat 't Pallieterke als enige een betweenness waarde heeft. 't Pallieterke doet dienst als het meest directe pad tussen andere knooppunten, namelijk ReactNieuws en PAL NWS. Met de inkomende

connectie van ReactNieuws en de uitgaande connectie naar PAL NWS is 't Pallieterke een heel duidelijk voorbeeld van wat een brug precies doet. Opmerkelijk is ook dat deze mediaspeler enkel in de richting ReactNieuws – PAL NWS de brugfunctie biedt.

Figuur 8 Netwerk met knooppuntgroottes volgens betweenness (Netwerk 2)

	Betweenness
Splits.be	0,0
PAL NWS	0,667
't Pallieterke	0,667
ReactNieuws	0,667
Doorbraak	0,0
'tScheldt	0,0

Tabel 7 Betweenness van de Vlaamse rechts-nationalistische media (Netwerk 2)

Figuur 8 toont de knooppunten uit Netwerk 2 met grootte volgens betweenness. Tabel 7 geeft de overeenkomstige resultaten van de betweenness voor die knooppunten weer. PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws hebben alle drie een betweenness waarde van 0,667. Ze doen dienst als het meest directe pad tussen andere knooppunten uit Netwerk 2. Het zijn de knooppunten die elk een indegree en outdegree van vier hebben, wat de hoogste waarden zijn in het netwerk. In tegenstelling tot Netwerk 1 zijn PAL NWS, 't Pallieterke en ReactNieuws in beide richtingen een brug voor de andere knooppunten in het netwerk en bieden dus het meest directe pad.

Tot slot wil de analyse deze opmerkelijke resultaten samenvoegen. Netwerk 1 toont enerzijds lage indegree en outdegree waarden en een hoge betweenness. Netwerk 2 legt anderzijds hogere indegree en outdegree waarden en een lagere betweenness voor. ReactNieuws is bijvoorbeeld geen invloedrijk knooppunt in Netwerk 1, met enkel een outdegree van één, maar heeft wel een grotere rol in Netwerk 2. Met zowel vier inkomende als vier uitgaande relaties zorgt het knooppunt voor informatieverbreiding en staat als brug in een snelle verbinding met andere spelers. Daarnaast is 't Pallieterke, ondanks de lagere indegree en outdegree waarden in Netwerk 1 dan in Netwerk 2, een

aanwezige speler in beide netwerken. De betweenness waarde bij Netwerk 2 ligt zelfs iets lager dan bij Netwerk 1 voor dit knooppunt. Hoe hoger de score, hoe vaker het knooppunt dienst doet als het meest directe pad tussen twee andere knooppunten. 't Pallieterke functioneert één keer als brug in Netwerk 1. In Netwerk 2 is het vaker een brug tussen andere knooppunten, maar heeft toch een lager resultaat omdat er nog twee andere knooppunten, PAL NWS en ReactNieuws, evenveel de functie van brug op zich nemen. De drie knooppunten uit Netwerk 2 zijn dus vaker een brug dan 't Pallieterke in Netwerk 1, maar door het grotere aantal relaties in Netwerk 2 ligt de verhouding tussen de betweenness scores anders.

Bovendien is het ook logisch dat de website van 't Pallieterke verwijst naar PAL NWS, aangezien ze allebei tot 't Pallieterke nv behoren. Toch is de relatie tussen de knooppunten niet wederzijds. Dit is terug te leiden tot het feit dat PAL NWS dienst doet als het online nieuwsmedium van 't Pallieterke nv en 't Pallieterke zich focust op de papieren uitgave. ReactNieuws linkt op zijn beurt naar 't Pallieterke – vandaag PAL NWS – via een advertentie. Dit betekent dat 't Pallieterke nv ReactNieuws hiervoor betaalt en ook het meeste voordeel eruit haalt. De lezers op de website van ReactNieuws kunnen immers klikken op de advertentie en komen meteen terecht bij de nieuwssite van 't Pallieterke nv, terwijl het in de omgekeerde richting niet mogelijk is.

Bij Netwerk 2 valt ook op dat meerdere knooppunten een centrale rol spelen. Uit deze resultaten komt naar voren dat het op Twitter (Netwerk 2) makkelijker is om met elkaar verbonden te zijn door elkaar simpelweg te volgen. Als een bepaalde mediaspeler content op Twitter plaatst, zullen alle andere spelers deze tweet te zien krijgen op hun startpagina. Vervolgens kunnen de andere media verschillende acties ondernemen. Ze kunnen namelijk de tweet leuk vinden, beantwoorden, retweeten, of ze kunnen helemaal niets doen. Ook het gebruik van een bepaalde hashtag kan de knooppunten met elkaar verbinden (Himmelboim, 2017, p. 7). Deze handelingen vormen echter op zich andere netwerken die niet onder de reikwijdte van deze masterproef vallen. Wederkerigheid tussen deze knooppunten op sociale media kan wijzen op "samenwerking, vertrouwen, uitwisseling van meningen en machtsverhoudingen" (Himmelboim, 2017, p. 6). Op de websites van de mediaspelers zijn ze minder geneigd elkaar te vermelden of met elkaar contact te leggen. Als ze wel naar elkaar verwijzen is dit direct waarneembaar, terwijl de relaties tussen de mediaspelers op Twitter terug te vinden zijn in de volgerslijst en dus niet rechtstreeks zichtbaar zijn.

3.2.1.4. Het mesoniveau

Het laatste niveau, het mesoniveau, bekijkt de groepen of clusters van knooppunten in het netwerk. De bedoeling is om na te gaan welke knooppunten binnen het netwerk zich groeperen en waarom die relaties tot stand komen. De analyse van het clustergedrag binnen een netwerk is eigenlijk de synthese van de eerste twee stukken van het empirische gedeelte, het micro- en het macroniveau (Cherven,

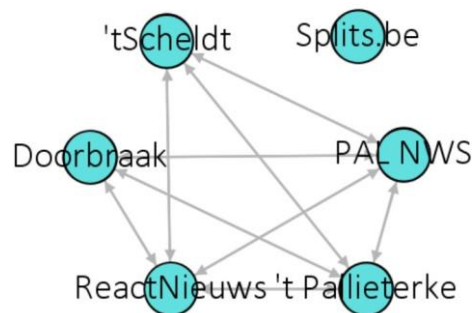
2015, p. 196). De afstand, centralisering en dichtheid is immers niet overal hetzelfde in het netwerk (Himmelboim, 2017, p. 10). Bepaalde knooppunten zijn sterker met elkaar verbonden en vertonen met andere woorden meer samenhang dan andere delen van het netwerk. Bij het microniveau kwam al naar boven dat specifieke knooppunten meer invloed uitoefenen dan andere en dat er groeperingen bestonden tussen bepaalde knooppunten.

Een cluster bestaat uit verschillende knooppunten die een groep op basis van één of meerdere gemeenschappelijke kenmerken vormen. Wat zo'n kenmerk precies inhoudt, is breed in te vullen. Het maakt niet uit of de knooppunten zich groeperen op basis van locatie of leeftijd, zolang het kenmerk zich duidelijk uit in de manier waarop de groepen ontstaan en zo het onderscheid tussen de groepen afgebakend is. Als dit onderscheid zich helder aftekent, is het mogelijk dat de soortgelijke clusters weinig contact hebben met elkaar. Knooppunten aan de rand van deze groepen kunnen er voor zorgen dat ze wel verbonden zijn met elkaar, maar een grote deel van de interactie in het netwerk gebeurt waarschijnlijk op het niveau van de clusters (Cherven, 2015, p. 122). Clustering is dus van belang voor het begrijpen van de informatiestromen en het gedrag van de knooppunten (Cherven, 2015, p. 124).

Binnen netwerkanalyse bestaan er twee manieren om clusters te onderzoeken: inductief en deductief (Burriss et al., 2000; Caiani & Wagemann, 2009; Tateo, 2005). Inductief te werk gaan betekent op basis van de weergave van het netwerk conclusies maken over de structuur, terwijl een deductieve werkwijze vertrekt vanuit theoretische inzichten om die toe te passen op het netwerk. De twee perspectieven zijn sterk verschillend, wat wil zeggen dat er verschillende aspecten uit het netwerk en de clusters naar boven zullen komen. De uitwerking van de inductieve aanpak binnen de netwerkanalyse volgt hieronder, terwijl de deductieve methode vorm krijgt bij de thematische analyse. Dit vormt het tweede onderdeel van het empirische onderzoek en het antwoord op de tweede onderzoeksvraag.

Voor de inductieve werkwijze maakt het onderzoek gebruik van de clusteringcoëfficiënt. De coëfficiënt gaat na hoe waarschijnlijk het is dat twee knooppunten die in relatie tot een knooppunt staan ook met elkaar verbonden zijn. Met andere woorden bekijkt het concept hoe waarschijnlijk het is dat een knooppunt onderdeel is van een driehoek. De berekening gaat als volgt: van de cluster gevormd door alle knooppunten verbonden met het gegeven knooppunt is de verhouding van het aantal links in die cluster op het aantal mogelijke links in de cluster met hetzelfde aantal knooppunten de clusteringcoëfficiënt (Hirst, z.d., p. 3). Neem bijvoorbeeld ReactNieuws in Figuur 9. De knooppunten die verbonden zijn met ReactNieuws zijn Doorbraak, 'tScheldt, PAL NWS en 't Pallieterke. Tussen Doorbraak en PAL NWS, Doorbraak en 't Pallieterke, 'tScheldt en PAL NWS, 'tScheldt en 't Pallieterke,

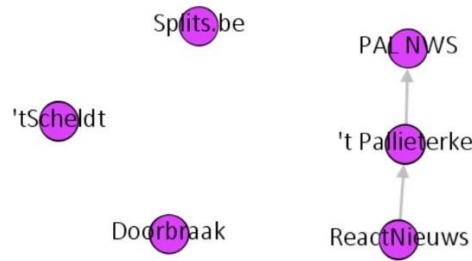
en PAL NWS en 't Pallieterke zijn er links. Er zijn dus vijf links, terwijl het mogelijk aantal links zes is. ReactNieuws heeft als clusteringcoëfficiënt 0,833.

Figuur 9 Netwerk 2 met de inkomende en uitgaande relaties van alle knooppunten

Daarnaast is het mogelijk om de gemiddelde clusteringcoëfficiënt op meerdere manieren te berekenen. Ten eerste is de formule hiervoor het gemiddelde van alle clusteringcoëfficiënten voor alle knooppunten in de grafiek (Hirst, z.d., p. 3). Ten tweede is er ook de verhouding van het aantal gesloten driehoeken (of tripletten) ten opzichte van het mogelijk aantal driehoeken (of tripletten) in het netwerk om de gemiddelde clusteringcoëfficiënt te berekenen. Driehoeken zijn het resultaat van de verbindingen tussen knooppunten die een driehoek construeren. Een hoge waarde voor de coëfficiënt betekent dat er dergelijke driehoeken zijn (Cherven, 2015, p. 188). Verder bestaat er nog een onderscheid tussen open tripletten en gesloten tripletten of driehoeken. Er is sprake van een open triplet indien er twee wederzijdse relaties bestaan tussen de knooppunten. In het geval van drie wederzijdse relaties is er een gesloten triplet of een driehoek. Analoog aan de bovenstaande formule is ook hier de berekening de verhouding tussen het aantal gesloten tripletten ten opzichte van het totaal aantal tripletten (open en gesloten). Het resultaat situeert zich tussen nul en één (Cherven, 2015, p. 196).

De gemiddelde clusteringcoëfficiënt voor Netwerk 1 is 0. Dit betekent dat er geen driehoeken zijn noch dat mogelijke driehoeken zich zouden kunnen vormen (Cherven, 2015, p. 141). Dit is een logisch gevolg van het zeer kleine aantal links in Netwerk 1. 't Pallieterke in Figuur 10 zou het knooppunt kunnen vormen voor een driehoek met ReactNieuws en PAL NWS, maar daarvoor zou 't Pallieterke ook een uitgaande relatie naar ReactNieuws moeten hebben, wat niet het geval is. Er is slechts één uitgaande relatie van 't Pallieterke naar PAL NWS, wat te weinig is om een driehoek te kunnen vormen.

Figuur 10 Netwerk 1 met de inkomende en uitgaande relaties van alle knooppunten

Voor Netwerk 2 bedraagt de gemiddelde clusteringcoëfficiënt 0,75. Dit betekent dat 75% van de mogelijke driehoeken daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Tabel 8 toont de zeven gesloten tripletten of driehoeken die in Netwerk 2 teruggevonden zijn. In Figuur 9 overlappen de tripletten elkaar, wat betekent dat één bepaald knooppunt meerdere driehoeken kan vormen met andere knooppunten. In Netwerk 2 bestaan geen open tripletten. Dit is te verklaren op basis van de wederkerige relaties tussen de knooppunten uit dit netwerk. De driehoeken zijn altijd verbonden door drie relaties of links, waardoor er sprake is van gesloten tripletten of driehoeken.

'tScheldt – PAL NWS – 't Pallieterke
'tScheldt – 't Pallieterke – ReactNieuws
PAL NWS – 't Pallieterke – Doorbraak
PAL NWS – 't Pallieterke – ReactNieuws
PAL NWS – ReactNieuws – Doorbraak
't Pallieterke – ReactNieuws – Doorbraak
ReactNieuws – PAL NWS – 't Scheldt

Tabel 8 Gesloten tripletten in het netwerk van Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve media (Netwerk 2)

Binnen Netwerk 1 is er geen enkele vorm van clustering terug te vinden. Bijgevolg zijn er ook geen kenmerken op basis waarvan het netwerk van de nieuwswebsites zich zou kunnen groeperen. Als een groepje knooppunten zich zou vormen in dit netwerk is de kans op informatieverbreiding zeer klein, omdat het aantal relaties tussen de knooppunten zeer laag is. Netwerk 2 vormt 75% van het mogelijk aantal driehoeken. Het is hierbij belangrijk te vermelden dat bijna alle knooppunten wederzijdse relaties met elkaar aangaan op Twitter. Op die manier zijn er geen aparte clusters, maar eerder één cluster. Ook hier zijn er geen kenmerken die aan de basis van de structuur van het netwerk liggen. De deductieve analyse – de thematische analyse die hieronder volgt – kan eventueel meer vertellen over de structuur van het netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen op basis van de onderscheiden kenmerken in het analytische kader.

3.2.2. Thematische Analyse

De TA vormt het tweede empirische luik van de masterproef. Op basis van de vijf onderscheiden thema's geven de resultaten weer of de mediaspelers al dan niet voldoen aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media.

3.2.2.1. Rechts-nationalistische bias

De meerderheid van de nieuwswebsites maakt expliciet duidelijk in de zelfbeschrijving gebonden te zijn aan de rechts-nationalistische ideologie. Deze media zijn dan ook transparant over de politieke waarden die ze volgen op de website en op de Twitterpagina. Zo duidt de slagzin van ReactNieuws op de website en op Twitter aan dat het medium "Fors polariserend!" is. Een polariserende houding betekent dat het medium zich focust op de bestaande tegenstellingen en deze zelfs tot uitersten drijft. Dit associeert zich met enkele rechtse kenmerken. De ideologie vertoont de neiging om afstand te nemen van een bepaalde bevolkingsgroep en laat dit tot uiting komen bij xenofobie, islamofobie, racisme en antisemitisme. Dit zijn overigens onderwerpen die aan bod komen in de artikels van de nieuwssite. ReactNieuws neemt verder een standpunt in tegen politiek links, aangezien deze ideologie volgens hen verbonden is met de Vlaamse reguliere media. Door deze positie in te nemen, maken ze duidelijk zich te situeren aan de rechterkant van het politieke spectrum.

Ook Splits.be en PAL NWS nemen in hun biografie op Twitter een expliciete politieke houding aan ten opzichte van het nieuws dat ze brengen. Bij Splits.be komt duidelijk het communautaire perspectief van de berichtgeving naar boven. In tegenstelling tot de website vermeldt de Twitterpagina rechtstreeks verbonden te zijn met Vlaams Belang, een radicaal-rechtse politieke partij in Vlaanderen. Bovendien is het enige andere Twitterprofiel dat Splits.be volgt dat van Vlaams Belang. Dit maakt de aanwezigheid van de rechtse bias bij Splits.be alleen maar sterker, aangezien de politieke partij zich rechts op het politieke spectrum plaatst in Vlaanderen. PAL NWS vermeldt op Twitter niet verbonden te zijn aan een politieke partij, maar sluit zich aan bij de "harde" thema's voor de actualiteit. Die harde thema's, zoals misdaad, immigratie of politiek, worden dikwijls gelinkt aan de rechtse ideologie.

Het expliciete, communautaire standpunt van Splits.be verduidelijkt zich verder op de website. Het biedt overigens ondersteuning voor de rechts-nationalistische houding van het nieuwsmedium, omdat het communautaire aspect zich associeert met nationalisme, één van de kenmerken van de rechtse ideologie. In dit geval betekent nationalisme het streven naar de onafhankelijkheid van Vlaanderen. Het communautaire en nationalistische krijgt een tekstuele weergave in de nieuwsberichten die verschijnen bovenaan de website. Zo komt het nationalistische aspect naar boven in een column over de verkiezingsresultaten van 26 mei 2019. Dat Vlaams Belang de verkiezingen toen won, is volgens de column een sterk signaal naar "de anderen" dat Vlaams-nationalistische partijen er sterk voorstaan.

Het rechtse gedachtegoed heeft een sterke neiging om de bevolkingsgroep op te splitsen in “wij” en “zij”. “Zij” of “de anderen” slaat in dit geval op de Franstalige Belgen. Door hen te benoemen als “de anderen” neemt de auteur expliciet afstand van hen. Die afstand wil het rechtse gedachtegoed letterlijk waarmaken door de onafhankelijkheid van Vlaanderen.

De rechts-nationalistische bias is impliciet op de website van PAL NWS, maar daarom niet minder aanwezig. Een titel als *Slechts helft van Brusselse lokale politie kent Nederlands* (Van Berkel, 2021) duidt op het nationalistische aspect dat terug te vinden is bij de rechtse ideologie. Rechts streeft naar de belangen voor zijn – in dit geval Vlaamse – bevolking. Het artikel *Praeses KVHV Leuven: “Er is geen vraag van de studenten om liederen te schrappen uit de studentencodex”* (Segers, 2021) laat dan weer figuren van KVHV, Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond, aan het woord. Het verbond is een conservatieve Vlaamsgezinde studentenvereniging. Door deze titels of specifieke figuren aan het woord te laten, plaatst PAL NWS zich binnen de rechtse visie. Daarnaast is het belangrijk te vermelden dat PAL NWS andere nieuwsartikels publiceert die niets te maken hebben met dezelfde ideologie, zoals *KU Leuven gaat Dijle gebruiken als warmtebron* (Neukermans, 2021) en *In de kijker: Sophie Dutordoir* (Redactie Binnenland, 2021). Enerzijds toont dit aan dat de rechts-nationalistische bias impliciet aanwezig is, anderzijds zet het medium in op normalisering. Het laatste betekent dat het rechts-nationalistische alternatieve nieuwskanaal wil lijken op een regulier medium. Zo is het moeilijker voor de lezer om uit te maken of het nu een alternatief of regulier medium is en vervaagt de grens tussen de twee soorten media (Nygaard, 2020, p. 768).

Ook bij ‘tScheldt en Doorbraak komt de rechtse ideologie impliciet naar boven. Voor de eerste nieuwssite geldt dat de ideologie niet naar boven komt in de zelfbeschrijving, maar in de onderwerpen van zijn satirische artikels en cartoons. Daar zijn er vele elementen terug te vinden die gekoppeld zijn aan de rechtse ideologie. Een voorbeeld gaat over de cartoon in Figuur 11 die verwijst naar de zaak-Sihame El Kaouakibi⁶. De kenmerken uit de rechtse ideologie die hier naar boven komen, zijn xenofobie en islamofobie. ‘tScheldt geeft de kopstukken uit enkele partijen van de Vlaamse regering weer – respectievelijk Bart De Wever, Jan Jambon, Bart Somers en Egbert Lachaert – als “bange blanke schapen” die in de maling genomen zijn door “een exotisch isla-mietje” – dat is Sihame El Kaouakibi die een Marokkaanse achtergrond heeft. De bange schapen die vol ongelof naar El Kaouakibi kijken en het gebruik van de woorden “exotisch” en “alloch-toontje” representeren de xenofobe aspecten van politiek rechts, of de angst voor vreemdelingen. De verdoofde schapen en het gebruik van “isla-mietje” verwijzen dan weer naar islamofobie, of de angst voor de islam. Ritueel slachten behoort tot het islamitische geloof. Volgens opgelegde regels moeten dieren zonder verdoving geslacht worden

⁶ Sihame El Kaouakibi is voormalig lid van Open Vld. In februari 2021 werd ze beschuldigd van mogelijk gesjoemel met subsidies (Lefevere, 2021).

voor consumptie (Hubo, 2019). Het gaat dus in tegen het ritueel dat de schapen zijn verdoofd. De manier waarop El Kaouakibi de subsidies heeft gebruikt, gaat, zoals de verdoving bij slachten, in tegen de regels. De cartoon combineert het gesjoemel met subsidies met het verdoven van schapen, waardoor het de islamofobe focus duidelijk maakt.

Figuur 11 Cartoon van 'tScheldt

Doorbraak profileert zich als een uitdrukkelijk Vlaamse nieuwswebsite, waardoor er sprake is van een nationalistische weergave van de actualiteit. De rechtse bias is echter meer impliciet en komt naar boven in de berichtgeving van de website. De artikeltitels samen met de inleiding op de startpagina van het nieuwsmedium geven het politieke perspectief weer. Een titel als *Biden wil meerwaarde belasten als inkomsten* (Nijs, 2021) duidt de belastingheffing van Biden aan als een slecht idee komende van een linkse politieke strekking. Het artikel van Doorbraak neemt met andere woorden een positie in tegen politiek links. Ook het artikel over *De drooglegging van 't Scheldt* (Sanctorum, 2021) omvat de rechts-nationalistische waarden. Doorbraak verdedigt immers 'tScheldt, een andere rechts-nationalistische nieuwswebsite uit de thesis.

3.2.2.2. Alternatieve aspect

Bij sommige nieuwsmedia komt het alternatief zijn duidelijk naar boven in de zelfbeschrijving op de website of op de Twitterpagina. Ze verwoorden dit op verschillende manieren. Zo nemen PAL NWS, ReactNieuws en Doorbraak een corrigerende houding aan ten opzichte van reguliere media. Actuele thema's aanbieden die reguliere media niet tonen, vormt één van de doelstellingen van alternatieve media. Met andere woorden zijn de media terughoudend ten opzichte van de zogenaamde balans die de reguliere media representeren op basis waarvan alternatieve media hun tegengewicht bepalen (Atton & Hamilton, 2008, p. 86). PAL NWS beschrijft zichzelf op Twitter als "een onafhankelijk nieuwsmedium dat zich toelegt op 'harde' thema's die in de huidige media verwaarloosd worden". Ook ReactNieuws is duidelijk een alternatief medium. De slagzin van ReactNieuws – "Fors polariserend!" – wijst niet alleen op het rechts-nationalistische aspect, maar ook op het alternatieve aspect van het medium. De website neemt een polariserende of tegengestelde houding aan tegenover

de reguliere media. Ook het gegeven dat hij “politiek incorrect” nieuws brengt, heeft te maken met het alternatieve aspect van het medium. ReactNieuws gaat in tegen wat politiek correct en dus regulier is, vandaar de politiek incorrecte houding. Verder durft Doorbraak hetgeen omstrede is aan te halen in zijn berichtgeving en wil het verschillende stemmen aan bod laten komen, wat de reguliere media niet doen volgens hen. Tot slot is het niet onbelangrijk te vermelden dat Doorbraak lid is van de belangenvereniging van de Vlaamse online media, Media.21 (Media.21, z.d.-a). Deze organisatie staat voor een pluriform medialandschap, waarin het alle spelers gelijk wil behandelen. In vergelijking met de reguliere media worden alternatieve media, zoals Doorbraak, niet op dezelfde manier gesteund (Media.21, z.d.-b). Mede door het lidmaatschap van Doorbraak bij Media.21 is het besluit dat Doorbraak een alternatief medium is.

Tegelijkertijd kan deze zelfbeschrijving kritiek uiten op de reguliere media. Deze kritiek kan zelfs overgaan in mediascepticisme dat achterdocht met zich meebrengt op een emotionele manier. Zo benoemt ReactNieuws de reguliere media als leugenpers. Volgens ReactNieuws willen de reguliere media de mensen alleen maar misleiden door het fake news dat ze brengen. Een reden voor het gebruik van de beschuldiging “fake news” is dat het nieuws van de reguliere media de standpunten van de politieke strekking van ReactNieuws tegenspreekt. Dit is het geval, gezien de rechtse waarden van het medium.

Bij andere websites is het alternatieve aspect op basis van de zelfbeschrijving van de media op de website of op Twitter niet expliciet aanwezig. Toch behoren deze media tot de alternatieve media omwille van een bepaalde focus die ze gebruiken bij de berichtgeving. Splits.be is bijvoorbeeld alternatief omwille van de focus op communautair nieuws. Reguliere media berichten niet over onderwerpen vanuit een communautaire visie, terwijl het medium dit wel doet. Bij het alternatieve aspect gaat het over de invalshoek om het nieuws op Splits.be te benaderen. Dit is ook het geval bij ‘tScheldt. Satire vormt de rode draad doorheen de berichtgeving van het medium, terwijl reguliere media hier geen gebruik van maken. Als besluit ziet deze masterproef de nieuwsmedia als alternatieve media, omdat communautair en satirisch nieuws geen reguliere nieuwsvormen zijn. Het richt zich op kwesties die de reguliere media niet of in mindere mate weergeven. De drie volgende thema’s wijzen overigens wel expliciet naar het alternatieve aspect.

3.2.2.3. Transparantie

De mediaspelers uit de thesis zijn zowel in hoge als in lage mate transparant. Splits.be, ReactNieuws en ‘tScheldt zijn over het algemeen niet transparant in het vrijgeven van informatie over de redactieleden. De weergave van de startpagina’s van de media sommen enkele artikels op, die telkens verwijzen naar de bijhorende redactie als auteur van het artikel. Dat de redacties anoniem blijven, kan duiden op de niet-professionele aanpak van de websites. De artikels van Splits.be in een apart tabblad,

zodat ze in hun volledige vorm verschijnen, verwijzen echter soms wel naar een concrete auteur. Barbara Pas, lid van Vlaams Belang, schrijft zo enkele columns voor Splits.be. Ook ReactNieuws en 'tScheldt geven af en toe de naam van de auteur mee. Hector Van Oevelen komt bijvoorbeeld als auteur terug bij de laatste twee websites. Hij is een dichter die openlijk uitkomt voor zijn politiek rechtse voorkeur. Dat deze auteurs terugkomen bij de rechtse media en dat de auteurs zelf rechtsgezind zijn, herbevestigt bovendien de rechts-nationalistische waarden voor Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt. Vroeger verzorgden rechtse organisaties en partijen het nieuws gerelateerd aan de ideologie, terwijl vandaag rechtse mediaspelers die rol overnemen (Heft et al., 2019, p. 22). Auteurs als Barbara Pas en Hector Van Oevelen tonen aan dat ze mee bewegen in die ontwikkeling en dus niet alleen de rol van politica of rechtsgezinde dichter op zich nemen.

In tegenstelling tot de andere media, zijn PAL NWS en Doorbraak wel transparant over de redactie. Op beide websites zijn de artikels op de startpagina allemaal vergezeld van hun auteur. Onderaan het volledige artikel voorzien de schrijvers een korte zelfbeschrijving met de onderwerpen waarin ze gespecialiseerd en geïnteresseerd zijn. Ook voor de satire van PAL NWS zijn meestal de volledige namen van de cartoonisten weergegeven, maar soms gebruikt de website het bijhorende pseudoniem. Doorbraak is wel het enige nieuwsmedium dat een lijst van alle redactieleden voorziet.

De redactie van PAL NWS valt, in tegenstelling tot Splits.be, niet direct te koppelen aan de rechtse ideologie. Ook Doorbraak vermeldt onafhankelijk te zijn van politieke partijen, maar heeft toch heel wat redactieleden die lid zijn of waren van een partij. Dat ze transparant zijn over de politieke achtergrond van de redactieleden toont op zich dan weer aan dat ze het brede politieke spectrum willen betrekken in de berichtgeving. Dit betekent echter niet dat de rechts-nationalistische ideologie afwezig is in de berichtgeving van beide nieuwsmedia.

Daarnaast hebben PAL NWS en Doorbraak beide professionele redacties, maar bieden tegelijkertijd de kans aan burgers om artikels te schrijven of anoniem informatie door te geven en te reageren op alle artikels op de website. Ook ReactNieuws en 'tScheldt geven de lezers de kans om dit te doen als niet-professionele redacties, terwijl Splits.be deze mogelijkheid niet vermeldt op de website. Dit leunt sterk aan bij de participatieve kenmerken en de bottom-up inclusie van niet-professionals die voorkomen bij alternatieve media (Holt et al., 2019, p. 863). Bij PAL NWS en 'tScheldt gebeurt dit voornamelijk anoniem en bij Doorbraak en ReactNieuws gebeurt het zowel anoniem als met naam.

Verder is er soms geen duidelijkheid over welke bronnen Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt gebruiken. Ze baseren hun berichtgeving echter wel op de actualiteit. Als de bron vermeld is, maken de nieuwswebsites gebruik van hyperlinks die verwijzen naar andere inhoud van de website zelf of naar informatie van externe websites. Ze tonen ook tweets als extra informatie in de artikels. Soms

zijn de bronnen afkomstig van gekleurde, rechtse media, zoals het ledenblad van Vlaams Belang, 't Pallieterke of bij Splits.be uitspraken van Barbara Pas, maar de websites gebruiken ook de berichtgeving van de Vlaamse openbare omroep of gesettelde Vlaamse kranten. Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt refereren dus zoals alternatieve media en doen ook aan gatewatching, omdat ze in kleine mate beroep doen op de berichtgeving van alternatieve én reguliere media.

Ook PAL NWS en Doorbraak maken op het niveau van bronvermelding gebruik van hyperlinks. De informatie waarnaar de hyperlinks verwijzen, zijn uiteenlopende bronnen. Zo zijn artikels gebaseerd op gesettelde Vlaamse en Waalse kranten en tijdschriften, artikels van de Vlaamse openbare omroep, persagentschappen, internationale bronnen zoals Breitbart of BBC, tweets, YouTube-filmpjes van mediaorganisaties en de eigen berichtgeving. De bronnen zijn een combinatie van gekleurde, rechtsgezinde nieuwsmedia, zoals Breitbart (Heft et al., 2019, p. 21), en reguliere nieuwsbronnen. Hieruit resulteert dat PAL NWS en Doorbraak in grote mate afhankelijk zijn van de reguliere en alternatieve media voor de verspreiding van informatie, en dus ook aan gatewatching doen.

Doordat elke mediaspeler, behalve Splits.be, de ruimte biedt aan de lezers om te reageren op artikels of om zelf artikels in te sturen, gaat hij dark participation tegen. De nieuwswebsites zetten ofwel de redactie zelf, een anti-spamdienst ofwel walled gardens in om deze dystopische vorm van participatie te beheersen. Daarnaast kijken de mediaspelers de ingestuurde artikels na vooraleer ze te publiceren. De resultaten betreffen de strategieën die de nieuwsmedia inzetten en niet de reacties of artikels die burgers geplaatst of ingezonden hebben.

Bovendien draagt de transparantie over de auteurs en bronnen bij tot de betrouwbaarheid en legitimiteit van de nieuwswebsites. Door informatie over de auteurs en bronnen vrij te geven, kunnen lezers nagaan of ze al dan niet gekleurd zijn (Xu et al., 2020, p. 499). Indien het gaat over gekleurde of bevooroordeelde auteurs en bronnen, betekent dit niet meteen dat het fake news is. Er moet in dat geval wel rekening gehouden worden met het ideologische standpunt van de oorspronkelijke auteur of bron. Voor Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt is de niet-transparantie terug te leiden tot het niet-professionele karakter van de alternatieve media.

3.2.2.4. Financiering

Er zijn verschillende manieren waarop de media inkomsten genereren. Splits.be is duidelijk niet op winst uit als nieuwsmedium. Splits.be biedt gratis abonnementen aan. Aangezien de lezer geen prijs moet betalen, dient het abonnement om op de hoogte te blijven van de berichtgeving van de website. De website biedt ook geen optie om als lezer een donatie te geven om de website te steunen. Verder zijn er geen advertenties terug te vinden. Splits.be profileert zich dus als een onafhankelijk nichemedium. Het laatste artikel dateert bovendien van 6 maart 2020, wat kan duiden op te weinig

middelen om verder te gaan met publiceren. Omdat de artikels van het medium teruggaan tot januari 2010 en het medium sindsdien op regelmatige basis publiceert zonder enige vorm van inkomsten, is de kans groot dat er niet voldoende redactieleden of vrijwilligers zijn om Splits.be verder te zetten.

In tegenstelling tot Splits.be hebben de andere mediaspelers meerdere bronnen van inkomsten en brengen tot op vandaag nieuws met een bepaalde periodiciteit. In tegenstelling tot reguliere media krijgen alternatieve online media geen structurele overheidssteun en gaan ze dus op zoek naar andere vormen van inkomsten (Freiermuth, 2017). PAL NWS, 't Pallieterke, Doorbraak en 'tScheldt werken met betalende abonnementen. PAL NWS is de nieuwssite van Uitgeverij 't Pallieterke nv. PAL NWS en 't Pallieterke behoren tot dezelfde organisatie. Tezamen bieden ze abonnementen aan die de papieren of online versie van 't Pallieterke combineert met de online betalende artikels van PAL NWS. Ook de abonnementen van Doorbraak geven de lezers toegang tot de betalende artikels van de nieuwswebsite. Een abonnement op 'tScheldt zorgt ervoor dat de lezer de artikels digitaal kan bekijken zonder reclame.

Een andere bron van inkomsten waarop PAL NWS, 't Pallieterke, ReactNieuws, Doorbraak en 'tScheldt inzetten zijn advertenties. Zelfs politici en politieke partijen kunnen een advertentie plaatsen op PAL NWS of in 't Pallieterke. Op de website maakt het nieuwsmedium duidelijk dat deze advertenties niet verbonden zijn aan de standpunten van de redactie en journalisten. Daarnaast vermeldt PAL NWS zelf te kunnen beslissen of advertenties al dan niet op de website worden geplaatst zonder hiervoor een reden te moeten geven. Op het moment van de analyse zijn er geen advertenties van politieke partijen terug te vinden op de website van PAL NWS. Ook Doorbraak vermeldt dat het bepaalde advertenties kan weigeren. Verder neemt ReactNieuws, in tegenstelling tot PAL NWS, geen neutrale houding aan en vraagt aan adverteerders om samen met hen een alternatief te bieden voor de "rood-groene klassieke media". Dit is overigens ook af te leiden uit de advertenties die op de website staan vermeld. Zo zijn er advertenties terug te vinden van 't Pallieterke, Filip De Man – een partijlid van Vlaams Belang –, Voorpost – een rechts-nationalistische actiegroep – en Rechtse Rakkers – een webshop met "rechtsnationale handelswaren".

Daarnaast rekenen PAL NWS en 't Pallieterke, ReactNieuws, Doorbraak en 'tScheldt ook op de donaties van lezers. Dit kan door een eenmalige gift te doen, maar ook door een abonnement op het nieuwsmedium te nemen. ReactNieuws spoort zijn lezers meermaals aan hun steun te betuigen. Hierbij beklemtoont het medium sterk dat de donateurs op die manier helpen om de reguliere media en andere door de overheid gestuurde organen of overheidsambtenaren te bestrijden. Enerzijds beeldt ReactNieuws zich hier af als een alternatief medium dat als correctie optreedt voor de reguliere

media. Anderzijds is er hier ook sprake van populisme. ReactNieuws beeldt zich af als een speler tegenover de reguliere media, die het populisme aanduidt als de elite.

Tot slot bieden Doorbraak en 'tScheldt een webshop aan. Doorbraak zet in op het verkopen van boeken, aangezien Doorbraak Boeken een uitgeverij is, en op het verkopen van wijn. De webshop van 'tScheldt verkoopt merchandise producten, zoals gymtassen, hoodies, T-shirts, en premium producten, waartoe de abonnementen, boeken en andere uitgaven van 'tScheldt behoren.

3.2.2.5. Nieuwscategorieën

Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt gebruiken niet-conventionele nieuwscategorieën en baseren zich dus niet op een specifiek nieuwsthema, zoals politiek, cultuur, opinie, sport. Alle drie voorzien ze wel categorieën op de websites die te maken hebben met de nieuwsartikels of die verwijzen naar abonnementen of andere vormen van financiering. De startpagina toont telkens de meest recente artikels waarbij de websites geen onderscheid maken in het onderwerp en krijgen bij enkel 'tScheldt een tag op basis van het soort nieuws ("Breaking News", "Cartoons", "Column"). ReactNieuws vermeldt onderaan de webpagina enkele nieuwscategorieën, zoals flitsbericht, nieuws, opinie. Hierdoor is het besluit dat de media verschillen van de indeling van reguliere nieuwswebsites. Met andere woorden behoren ze tot de alternatieve media. Tot slot maken Splits.be, ReactNieuws en 'tScheldt een duidelijk onderscheid tussen nieuws en opinie, ondanks de niet-conventionele categorieën. Er is namelijk een onderscheid tussen nieuws en opinie als nieuwscategorieën op de startpagina en de tags bij de artikels duiden dit verschil aan.

De nieuwscategorieën op de website van Doorbraak zijn tot op zekere hoogte conventioneel. De startpagina verwijst naar de meest recente artikels van Doorbraak. Die zijn voorzien van de categorieën die bovenaan de startpagina staan vermeld en van tags die naar het onderwerp verwijzen waarbinnen het artikel valt. De categorieën bovenaan de website slaan met andere woorden niet op de onderwerpen van het artikel. Naar onderen toe verdeelt Doorbraak de artikels wel per tag en dus het onderwerp van het artikel, zoals "Binnenland", "Samenleving", "Meningen en meer", "Recensies". Enerzijds lijkt de website in te zetten op normalisering. Het medium verkiest om eruit te zien als een reguliere nieuwssite, zonder de rechtse bias te tonen (Heft et al., 2019, pp. 30–31). Anderzijds ligt de focus bij de categorieën op het soort artikel en niet het onderwerp van het artikel. Categorieën als "Analyse", "Essay" en "Recensies" zijn elementen waardoor Doorbraak zich wil laten kenmerken. Met andere woorden baseert het nieuwsmedium zich op de nieuwsthema's van reguliere media, maar onderscheidt zich van deze media door de eigen focus als alternatief medium te laten doordringen. Tot slot maakt Doorbraak een duidelijk onderscheid tussen nieuws en opinie omwille van dezelfde reden als hierboven.

De laatste nieuwswebsite, PAL NWS, hanteert conventionele nieuwscategorieën en lijkt op een regulier nieuwsmidium. De nieuwscategorieën op de website verwijzen namelijk naar de onderwerpen van de artikels, zoals “Binnenland”, “Buitenland”, “Sport & Cultuur”. Met andere woorden zet de website in op normalisering. Het rechtse alternatieve medium kiest er hierbij voor om de rechtse vooringenomenheid niet te markeren en in plaats daarvan eruit te zien als een reguliere nieuwssite (Heft et al., 2019, pp. 30–31). De grens tussen reguliere en alternatieve media vervaagt, omdat alternatief en regulier op elkaar gaan lijken (Nygaard, 2020, p. 768). Alternatieve en reguliere media zijn bijgevolg steeds moeilijker van elkaar te onderscheiden (Nygaard, 2020, p. 768). PAL NWS maakt wel een duidelijk onderscheid tussen nieuws en opinie door het in aparte nieuwscategorieën weer te geven.

3.2.3. Besluit

De vergelijking binnen de vijf thema’s bekijkt hoe de mediaspelers zich precies definiëren als rechts-nationalistische alternatieve media. In Tabel 9 komt de meest opvallende link naar boven tussen het derde en het vijfde thema. Zowel PAL NWS als Doorbraak zijn heel transparant op het niveau van de redactie en de gebruikte bronnen. Ook op het vlak van nieuwscategorieën hanteren deze twee actoren dezelfde strategie, namelijk het gebruik van conventionele categorieën. Met andere woorden zetten PAL NWS en Doorbraak sterk in op normalisering. De manier waarop de twee thema’s zich uiten bij de media komt overeen met de manier waarop reguliere media zich presenteren. Door op reguliere media te lijken, vestigen PAL NWS en Doorbraak zich in het Vlaamse medialandschap naast de andere. Enerzijds maakt dit het moeilijker voor de lezer om het onderscheid tussen hyperpartijgebonden en regulier nieuws te maken (Nygaard, 2020, p. 768). Anderzijds kan het voor Splits.be, ReactNieuws en ‘tScheldt een prikkel zijn om zich meer als alternatief nieuwsmidium te profileren. Op die manier corrigeren ze niet alleen reguliere media, maar bieden ze ook weerstand tegen de “genormaliseerde” rechts-nationalistische alternatieve media (Heft et al., 2019, p. 38). Deze drie mediaspelers hebben namelijk een niet-transparante redactie, hanteren een niet-consistent bronnengebruik en kiezen voor niet-conventionele nieuwscategorieën. Het rechts-nationalistische alternatieve medialandschap wordt dan een nog complexer geheel, omdat er binnen de rechtse groep verdere onderverdelingen ontstaan (Heft et al., 2019, p. 38).

		3. Transparantie	
		Laag	Hoog
5. Nieuwscategorieën	Conventioneel	X	PAL NWS Doorbraak
	Niet-conventioneel	Splits.be ReactNieuws 'tScheldt	X

Tabel 9 Vergelijking tussen het derde thema (transparantie) en het vijfde thema (nieuwscategorieën)

Ook tussen het vierde en het vijfde thema bestaat een link. Als de normaliserende media – PAL NWS en Doorbraak – inzetten op conventionele nieuwscategorieën leunt hun inkomstenmodel dicht aan bij een businessmodel gericht op een breed publiek. De media maken namelijk gebruik van advertenties, donaties, abonnementen en in sommige gevallen een webshop. Splits.be en ReactNieuws gebruiken een nichemodel met enkel de eerste twee strategieën als bron van inkomsten. 'tScheldt vormt een uitzondering op de regel omwille van de webshop van de nieuwswebsite. Ook de manier van inkomsten genereren heeft dus te maken met de normalisering van de rechtse media, zoals weergegeven in Tabel 10.

		4. Financiering	
		Nichemodel	Businessmodel
5. Nieuwscategorieën	Conventioneel	X	PAL NWS Doorbraak
	Niet-conventioneel	Splits.be ReactNieuws	'tScheldt

Tabel 10 Vergelijking tussen het vierde thema (financiering) en het vijfde thema (nieuwscategorieën)

Dezelfde trend is verder terug te vinden bij de vergelijking tussen het derde en het vierde thema in Tabel 11. Hoe hoger de transparantie van het medium, hoe meer de inkomsten gebaseerd zijn op een businessmodel gericht op een breed publiek. Hoe lager de transparantie, hoe meer de inkomsten gebaseerd zijn op het nichemodel. Ook hier is 'tScheldt een uitzondering, omdat het medium ondanks een lage transparantie toch inzet op het businessmodel.

		3. Transparantie	
		Laag	Hoog
4. Financiering	Nichemodel	Splits.be ReactNieuws	X
	Businessmodel	'tScheldt	PAL NWS Doorbraak

Tabel 11 Vergelijking tussen het derde thema (transparantie) en het vierde thema (financiering)

Uit de bovenstaande tabellen komt naar voren dat PAL NWS en Doorbraak sterk inzetten op normalisering en dus willen lijken op reguliere media onder de gedaante van een alternatief medium. Tegelijkertijd is het feit dat ze zich expliciet weergeven als een alternatief medium opvallend. De

zelfbeschrijving op de website of op Twitter duidt dit namelijk aan. Net omwille van de normalisering is de verwachting dat deze media zich eerder zouden profileren als regulier. Toch is hun alternatieve houding van belang in hun doel om zich toe te leggen op de thema's die reguliere media niet behandelen. ReactNieuws is expliciet alternatief, gebruikt de normaliseringsstrategie niet en houdt dus vast aan de kleinschalige organisatie van alternatieve media. Ook Splits.be en 'tScheldt zetten niet in op de strategie en blijven kleinschalig, maar zijn wel impliciet alternatief. In tegenstelling tot de eerste twee media plaatst 'tScheldt zich binnen het businessmodel met een webshop.

Verder is de manier waarop de media de rechts-nationalistische bias tonen – impliciet of expliciet – niet terug te leiden tot het al dan niet gebruiken van de normaliseringsstrategie. Hoewel PAL NWS een combinatie brengt van hardere nieuwsthema's en nieuws dat niet terug te leiden is tot de rechts-nationalistische ideologie, toont het medium toch expliciet aan deze ideologische waarden te gebruiken in de berichtgeving. Doorbraak geeft op zijn beurt deze boodschap impliciet mee in de onderwerpen van de berichtgeving. Splits.be en ReactNieuws zijn net als PAL NWS expliciet in het gebruiken van de rechts-nationalistische ideologie, terwijl 'tScheldt zoals Doorbraak meer impliciet is in het tonen van dit gedachtegoed.

Daarnaast drijven de rechts-nationalistische mediaspelers de kenmerken uit de thema's niet tot het uiterste. Er is slechts één uitzondering waarbij ReactNieuws sceptisch is ten opzichte van reguliere media. Het medium beschuldigt reguliere media er immers van fake news te brengen. Hoewel het analytische kader dark participation niet bekijkt vanuit de participanten of lezers zelf, is er ook een besluit gemaakt op basis van wat de nieuwsmedia doen om het tegen te gaan. Zo proberen de media dark participation te weren door de commentaarsecties en ingezonden artikels te controleren. Daarnaast komt er geen fake news voor. Als de media transparant zijn over de auteurs en bronnen, ook al zijn ze gekleurd, zijn de artikels legitiem en betrouwbaar. Als ze niet transparant zijn, is er sprake van een niet-professionele alternatieve mediaredactie. De associatie tussen de vijf onderzochte thema's en dark participation, mediascepticisme en fake news is dus niet altijd terecht. De toegepaste benadering bevestigt dit.

Tot slot is het niet eenvoudig om deze deductieve manier van analyseren te koppelen aan de SNA. De gevonden linken tussen de thema's uit de TA tonen immers geen overeenkomst met de relaties tussen de knooppunten uit Netwerk 1 en Netwerk 2. De netwerkanalyse geeft de positie en rol van de mediaspelers weer op basis van relaties in dat netwerk, terwijl de TA enkel kijkt naar de elementen die in hun geheel verwijzen naar wat het rechts-nationalistisch alternatief medium nu is. PAL NWS en Doorbraak verwijzen niet naar elkaar als normaliserende nieuwswebsites, maar kunnen op Twitter naar elkaars strategieën kijken om bijvoorbeeld content te verspreiden. Ook Splits.be, ReactNieuws en

'tScheldt hebben geen hyperlink naar elkaars websites. Behalve Splits.be, volgen de twee mediaspelers elkaar op Twitter en kunnen de manier van profilering als alternatief medium tegenover de normaliserende alternatieve media bij elkaar bekijken. Ook tussen alle mediaspelers uit de analyses zijn geen relevante relaties terug te vinden die te herleiden zijn tot de kenmerken uit de TA.

IV. Algemeen besluit

4.1. Antwoord op de onderzoeksvragen

Rechtse alternatieve media spelen een steeds grotere rol in het alternatieve medialandschap. Onderzoek naar alternatieve media met rechtse waarden is echter onderbelicht. Daarnaast is het niet duidelijk hoe het netwerk van deze media eruit ziet in Vlaanderen. In het kader van deze context brengt deze masterproef het Vlaamse rechts-nationalistische alternatieve medialandschap in kaart. De volgende twee onderzoeksvragen operationaliseren dit en vormen de rode draad doorheen het onderzoek:

1. Hoe ziet het netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen eruit?
2. In hoeverre voldoen de mediaspelers uit het Vlaamse netwerk aan de kenmerken van rechts-nationalistische alternatieve media?

Een Sociale Netwerkanalyse (SNA) biedt een antwoord op de eerste onderzoeksvraag. Met behulp van specifieke SNA-concepten kan de thesis de structuren en patronen van het online netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen blootleggen. Het is belangrijk rekening te houden met het feit dat het opgenomen netwerk klein is. Als er meerdere knooppunten en relaties zouden zijn, zouden de analyses andere resultaten weergeven. De analyse van het netwerk gebeurt op drie niveaus: het macro-, micro- en mesoniveau. De resultaten zijn gevonden voor twee netwerken, één op basis van de websites van de mediaspelers (Netwerk 1) en één op basis van de Twitterpagina's (Netwerk 2). Wat meteen opvalt, is dat er grote verschillen bestaan tussen beide netwerken. Zo heeft Netwerk 1 op het macroniveau weinig cohesie, waardoor mobilisatie en informatieverspreiding moeilijker gaan, terwijl Netwerk 2 meer cohesie heeft. Ook op het microniveau zet deze trend zich verder, aangezien de knooppunten uit Netwerk 1 niet veel onderlinge relaties vertonen en de knooppunten uit Netwerk 2 wel. Bij het laatste netwerk zijn er dan ook meer invloedrijke knooppunten terug te vinden. Tot slot is er geen clustering voor Netwerk 1 op het mesoniveau, omdat er te weinig links tussen de knooppunten zijn om clusters te vormen. Netwerk 2 heeft wel clusters, maar bijna alle spelers zijn met elkaar verbonden en vormen dus één grote cluster.

Het grote verschil in samenhang tussen de netwerken is te wijten aan het soort relatie dat de knooppunten aangaan in die netwerken. Als nieuwsmedia naar elkaar verwijzen op hun websites is de kans groot dat de relatie tussen deze media sterk is. In tegenstelling tot de websites, is het zeer gemakkelijk de mediaspelers te volgen en ontvolgen op Twitter. Voor Netwerk 1 geldt met andere woorden dat er zeer weinig sterke relaties zijn, terwijl Netwerk 2 meer en oppervlakkige relaties bevat. Als een mediaspeler artikelen op Twitter deelt, zullen de andere mediaspelers dit te zien krijgen. Ze hebben dan de keuze om de tweet leuk te vinden, te beantwoorden en te retweeten. Ze kunnen echter

ook niets ondernemen, waardoor de relatie dus oppervlakkig blijft. Bovendien zijn de relaties op Twitter minder zichtbaar dan op de websites. Als een lezer een verwijzing naar een nieuwsmedium ziet op een andere website, zal hij sneller naar het nieuwsmedium doorklikken dan dat op Twitter zou gebeuren.

Om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden past deze masterproef een Thematische Analyse (TA) toe. Op basis van de wetenschappelijke literatuur rond (rechtse) alternatieve media definiëren zich vijf thema's: (1) rechts-nationalistische bias, (2) alternatieve aspect, (3) transparantie, (4) financiering en (5) nieuwscategorieën. De verschillende aspecten uit de thema's bepalen in welke mate de mediaspelers voldoen aan de kenmerken uit de literatuur. Een opvallende trend bij alle thema's is dat er telkens twee manieren zijn om aan de kenmerken van het thema te voldoen. Zowel bij de rechts-nationalistische bias als het alternatieve aspect geven de mediaspelers expliciet of impliciet de bijhorende kenmerken weer. Ook voor transparantie tonen ze het in hoge of lage mate. Bij financiering maken de nieuwsmedia gebruik van het niche- of het businessmodel. De nieuwscategorieën van de websites zijn dan weer wel of niet-conventioneel.

Verder leidt de combinatie van één van de twee manieren uit alle thema's tot een nieuwe onderverdeling van de mediaspelers uit deze thesis. Zo zorgt een hoge transparantie in combinatie met een businessmodel en conventionele nieuwscategorieën voor "normaliserende" alternatieve media. PAL NWS en Doorbraak behoren beide tot deze onderverdeling. Deze aspecten komen overeen met de manier waarop reguliere media zich presenteren, waaruit valt af te leiden dat de twee spelers zich spiegelen aan reguliere media. Ondanks deze bevindingen zijn PAL NWS en Doorbraak wel expliciet alternatief. Als een gevolg is het moeilijker om het onderscheid te maken tussen reguliere media en normaliserende alternatieve media.

De tweede onderverdeling van de resterende kenmerken uit de thema's tonen de media die niet inzetten op de normaliseringsstrategie. Een lage transparantie in combinatie met een nichemodel en niet-conventionele nieuwscategorieën liggen aan de basis van Splits.be en ReactNieuws. 'tScheldt behoort ook tot deze combinatie, maar kiest wel voor een businessmodel met een webshop. Het alternatieve aspect komt zowel op een expliciete als impliciete manier voor. Toch is het duidelijk dat deze drie nieuwsmedia een corrigerende houding aannemen ten opzichte van reguliere media. Tegelijk plaatsen ze zich tegenover de normaliserende alternatieve media. De twee combinaties leiden uiteindelijk tot een nog complexer alternatief medialandschap, aangezien binnen de rechts-nationalistische alternatieve media nog eens twee onderverdelingen bestaan. Of de media expliciet of impliciet aantonen dat ze rechts-nationalistisch zijn, is afhankelijk van de speler en dus niet terug te leiden tot één van de twee onderverdelingen.

Op basis van de onderscheiden kenmerken binnen de thema's wil deze masterproef ook nagaan of de rechts-nationalistische mediaspelers de kenmerken uit het onderzoek tot het uiterste drijven of niet. Behalve dat ReactNieuws een sceptische houding aanneemt ten opzichte van reguliere media, is de conclusie dat rechts-nationalistische alternatieve media de kenmerken niet tot het uiterste drijven. De media gaan dark participation namelijk tegen door de commentaarsecties na te kijken en ingezonden artikels te controleren vooraleer te publiceren. Als de media transparant zijn over de auteurs en (gekleurde) bronnen, gaat het over betrouwbare en legitieme artikels. Als ze niet transparant zijn, is de redactie niet-professioneel. De gemaakte associatie tussen de vijf onderzochte thema's en dark participation, mediascepticisme en fake news is dus niet altijd terecht. Toekomstig onderzoek moet dus voorzichtig omgaan met het categoriseren van rechts-nationalistische alternatieve media.

Tot slot is het moeilijk om de SNA te koppelen aan de TA. Enerzijds is er enkel inductief tewerk gaan bij de netwerkanalyse waarbij op basis van de weergave van het netwerk conclusies zijn gemaakt over de structuur ervan. Anderzijds is er wel een TA uitgevoerd die kan dienen als deductieve aanpak bij de netwerkanalyse. Die laatste aanpak past theoretische inzichten toe op de structuur van het netwerk. Er zijn echter geen overeenkomsten tussen de geanalyseerde thema's en de relaties tussen de knooppunten uit Netwerk 1 en Netwerk 2.

4.2. Tekortkomingen van het onderzoek

Onvermijdelijk zijn er limieten verbonden aan deze masterproef. Zo kwamen bij de methodologie al enkele beperkingen naar boven. Ten eerste zijn de hyperlinks waarop de relaties uit het netwerk zijn opgebouwd een zwakkere vorm van relaties dan fysieke. Ten tweede is een sociaal netwerk een geheel dat niet stilstaat. Met andere woorden kunnen de actoren uit het netwerk elke dag nieuwe relaties aangaan met andere spelers of kunnen de relaties tussen de knooppunten breken. Zo heeft 't Pallieterke geen aparte nieuwswebsite meer, maar is de berichtgeving van het medium terug te vinden op de website van PAL NWS. 't Pallieterke heeft wel nog een eigen Twitterprofiel. Ook bij de TA heeft de samenvoeging van de websites tot gevolg dat enkel de Twitterpagina van 't Pallieterke dient als data indien relevant.

Ook de focus op online nieuwssites die hoofdzakelijk geschreven content brengen, zorgt voor een specifieke reikwijdte van het onderzoek. Online blogs, televisie- en radiostations en gedrukte bladen zijn buiten beschouwing gelaten. Als deze mediaspelers wel deel uitmaken van het onderzoek, is het interessant om na te gaan of dit grotere geheel voor meer samenhang zorgt in het netwerk en of er op die manier wel clusters ontstaan. Daarnaast kan een TA nagaan of de media dezelfde manier hanteren om de rechts-nationalistische bias en de alternatieve elementen te tonen. Toekomstig onderzoek kan

dit op het Vlaamse niveau doen, maar een vergelijking tussen Vlaanderen en andere landen biedt ook interessante mogelijkheden.

Daarnaast gaat de TA na op welke manier de thema's voorkomen bij de mediaspelers. Wat het niet doet, is dieper ingaan op de inhoud die de mediaspelers brengen in de nieuwsberichten. Een inhoudsanalyse kan kijken naar de onderwerpen die de nieuwswebsites het meeste behandelen en welke juist niet. Een discoursanalyse zorgt dan weer voor resultaten die meer vertellen over de stijl van berichtgeving. Deze soort analyses kunnen de mediaspelers categoriseren op een inhoudelijk niveau, eerder dan de thematische niveaus uit dit onderzoek. Verder vertelt een analyse naar de interacties, zoals liken en retweeten, tussen de media op Twitter meer dan louter de volgrelaties.

Bovendien bieden kwalitatieve of expertinterviews met (ex)redactieleden of experten/journalisten in het veld een interessante aanvulling op de kwantitatieve manier waarop het online netwerk van rechts-nationalistische alternatieve media in Vlaanderen is opgebouwd. De interviews bieden de mogelijkheid om te begrijpen hoe de media zijn ontstaan, opgebouwd, georganiseerd, beheerd en gefinancierd. Daarnaast zorgen ze voor informatie over hoe rechtse actoren ingebed zijn in het medialandschap en hoe zij deze ervaren en waarnemen.

Bibliografie

- Aelst, P. V., & Bruyninckx, E. (1998). *Netwerkanalyse: 2 concrete toepassingen*. Departement Politieke en Sociale Wetenschappen, Universiteit Antwerpen.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211–236.
- Anderson, C. W., & Revers, M. (2018). From Counter-Power to Counter-Pepe: The Vagaries of Participatory Epistemology in a Digital Age. *Media and Communication*, 6(4), 24–25.
- Atkinson, J., & Berg, S. V. L. (2012). Right Wing Activism: The Next Challenge for Alternative Media Scholarship. In W. Sützl & T. Hug, *Activist Media and Biopolitics: Critical Media Interventions in the Age of Biopower* (pp. 117–133). Innsbruck University Press.
- Atton, C. (2002a). *Alternative Media*. Sage.
- Atton, C. (2002b). News Cultures and New Social Movements: Radical journalism and the mainstream media. *Journalism Studies*, 3(4), 491–505.
- Atton, C. (2006). Far-right media on the internet: Culture, discourse and power. *New Media & Society*, 8(4), 573–587.
- Atton, C. (2008a). Alternative and Citizen Journalism. In K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch, *The Handbook of Journalism Studies* (pp. 265–278). Routledge.
- Atton, C. (2008b). Alternative Media Theory and Journalism Practice. In M. Boler, *Digital Media and Democracy: Tactics in Hard Times* (pp. 213–227). MIT Press.
- Atton, C. (2010). Alternative Journalism: Ideology and Practice. In S. Allan, *The Routledge Companion to News and Journalism* (pp. 169–178). Routledge.
- Atton, C. (2015a). Introduction: Problems and Positions in Alternative and Community Media. In C. Atton, *The Routledge Companion to Alternative and Community Media* (pp. 1–18). Routledge.
- Atton, C. (2015b). *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Routledge.
- Atton, C., & Hamilton, J. F. (2008). *Alternative journalism*. Sage.
- Bailey, O. G., Cammaerts, B., & Carpentier, N. (2008). *Understanding alternative media*. Open University Press.
- Bakir, V., & McStay, A. (2018). Fake News and The Economy of Emotions: Problems, causes, solutions. *Digital Journalism*, 6(2), 154–175.
- Benkler, Y., Faris, R., & Roberts, H. (2018). *Network propaganda: Manipulation, disinformation, and radicalization in American politics*. Oxford University Press.
- Borgatti, S. P., Everett, M. G., & Johnson, J. C. (2013). *Analyzing social networks*. Sage.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., & Terry, G. (2019). Thematic Analysis. In P. Liamputtong, *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences* (pp. 843–860). Springer Singapore.
- Breitbart News. (z.d.). *Who Breitbart is...really* [Webpagina]. Geraadpleegd 7 mei 2021, van <https://media.breitbart.com/media/2019/11/about-breitbart-news.pdf>
- Bruns, A. (2005). *Gatewatching: Collaborative Online News Production*. Peter Lang.
- Burris, V., Smith, E., & Strahm, A. (2000). White Supremacist Networks on the Internet. *Sociological Focus*, 33(2), 215–235.
- Caiani, M., & Parenti, L. (2013). *European and American Extreme Right Groups and the Internet*. Ashgate Publishing Limited.
- Caiani, M., & Wagemann, C. (2009). Online Networks Of The Italian And German Extreme Right. *Information, Communication & Society*, 12(1), 66–109.
- Cammaerts, B. (2007). Blogs, online forums, public spaces and extreme right in North Belgium. In N. Carpentier, P. Pruulmann-Vengerfeldt, K. Nordenstreng, M. Hartmann, P. Vihalemm, B. Cammaerts, & H. Nieminen, *Media Technologies and Democracy in an Enlarged Europe. The Intellectual Work of the 2007 European Media and Communication Doctoral Summer School* (pp. 137–151). Tartu University Press.
- Carlson, M. (2016). Embedded Links, Embedded Meanings: Social media commentary and news sharing as mundane media criticism. *Journalism Studies*, 17(7), 915–924.
- Carlson, M. (2017). *Journalistic authority: Legitimizing news in the digital era*. Columbia University Press.
- Chadwick, A. (2013). *The hybrid media system: Politics and power*. Oxford University Press.
- Chandler, D., & Munday, R. (2016). *A Dictionary of Social Media*. Oxford University Press.
- Cherven, K. (2015). *Mastering Gephi network visualization: Produce advanced network graphs in Gephi and gain valuable insights into your network datasets*. Packt Pub.
- Clarke, V., & Braun, V. (2014). Thematic analysis. In T. Teo, *Encyclopedia of critical psychology* (pp. 1947–1952). Springer Science+Business Media.
- De Cleen, B. (2015). “Flemish Friends, Let us Separate!”: The Discursive Struggle for Flemish Nationalist Civil Society in the Media. *Javnost - The Public*, 22(1), 37–54.
- De Maeyer, J. (2010, juli 18). *Mapping the hyperlinked environment of online news: Issues and challenges for the French news sites*. The IAMCR 2010 Conference, Braga, Portugal.
- Deuze, M., Bruns, A., & Neuberger, C. (2007). Preparing For An Age Of Participatory News. *Journalism Practice*, 1(3), 322–338.
- Domingo, D., Quandt, T., Heinonen, A., Paulussen, S., Singer, J. B., & Vujnovic, M. (2008). Participatory Journalism Practices In The Media And Beyond: An international comparative study of initiatives in online newspapers. *Journalism Practice*, 2(3), 326–342.

- Donovan, J., Lewis, B., & Friedberg, B. (2019). Parallel Ports: Sociotechnical Change from the Alt-Right to Alt-Tech. In M. Fielitz & N. Thurston, *Post-Digital Cultures of the Far Right: Online Actions and Offline Consequences in Europe and the US* (pp. 49–65). Transcript Verlag.
- Downing, J. (1984). *Radical Media: The political experience of alternative communication*. South End Press.
- Downing, J. (2001). *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. Sage.
- Dumitru, V. C., & Rebedea, T. (2019). Fake and Hyper-partisan News Identification. *RoCHI*, 60–67.
- Egelhofer, J. L., & Lecheler, S. (2019). Fake news as a two-dimensional phenomenon: A framework and research agenda. *Annals of the International Communication Association*, 43(2), 97–116.
- Emirbayer, M., & Sheller, M. (1998). Publics in history. *Theory and Society*, 27(6), 727–779.
- Entman, R. M. (2007). Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, 57(1), 163–173.
- Europese Commissie. (2018). *Action Plan against Disinformation* [Webpagina]. Geraadpleegd 2 december 2020, van <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/action-plan-against-disinformation>
- Faris, R., Roberts, H., Etling, B., Bourassa, N., Zuckerman, E., & Benkler, Y. (2017). *Partisanship, Propaganda, and Disinformation: Online Media and the 2016 U.S. Presidential Election* (pp. 1–140) [Research Paper]. Berkman Klein Center for Internet & Society. <https://dash.harvard.edu/handle/1/33759251>
- Farkas, J., & Neumayer, C. (2020). Mimicking News: How the credibility of an established tabloid is used when disseminating racism. *Nordicom Review*, 41(1), 1–17.
- Fenton, N. (2008). New media, politics and resistance. In M. Pajnik & J. D. H. Downing, *Alternative media and the politics of resistance. Perspectives and challenges* (pp. 61–81). Peace institute.
- Figenschou, T. U., & Ihlebæk, K. A. (2019). Challenging Journalistic Authority: Media criticism in far-right alternative media. *Journalism Studies*, 20(9), 1221–1237.
- Forde, S. (2011). *Challenging the news: The journalism of alternative and community media*. Palgrave Macmillan.
- Freiermuth, G. (2017, december 11). *De lijdensweg van het recht op informatie* [Artikel]. Geraadpleegd 7 mei 2021, van <https://vfv.vlaanderen/2017/12/11/de-lijdensweg-van-het-recht-op-informatie/>
- Fuchs, C. (2010). Alternative Media as Critical Media. *European Journal of Social Theory*, 13(2), 173–192.
- Garnham, N. (2006). Contribution to a political economy of mass-communication. In M. G. Durham & D. M. Kellner, *Media and Cultural Studies: KeyWorks* (pp. 201–229). Blackwell Publishing.

- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1978). *Policing the crisis: Mugging, the state, and law and order*. Macmillan.
- Haller, A., & Holt, K. (2019). Paradoxical populism: How PEGIDA relates to mainstream and alternative media. *Information, Communication & Society*, 22(12), 1665–1680.
- Haller, A., Holt, K., & de La Brosse, R. (2019). The other alternatives: Political right-wing alternative media. *Journal of Alternative & Community Media*, 4(1), 1–6.
- Hanneman, R. A. (2001). *Introduction to Social Network Methods*. University of California, Riverside.
- Harcup, T. (2005). “I’m Doing this to Change the World”: Journalism in alternative and mainstream media. *Journalism Studies*, 6(3), 361–374.
- Hayes, G. (2001). *Structuring political opportunities: A policy network approach*.
- Hedman, F., Sivnert, F., Kollanyi, B., Narayanan, V., Neudert, L.-M., & Howard, P. N. (2018). *News and Political Information Consumption in Sweden: Mapping the 2018 Swedish General Election on Twitter*. Oxford: COMPROP. Geraadpleegd 1 november 2020, van <http://comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/93/2018/09/Hedman-et-al-2018.pdf>
- Heft, A., Mayerhöffer, E., Reinhardt, S., & Knüpfer, C. (2019). Beyond Breitbart: Comparing Right-Wing Digital News Infrastructures in Six Western Democracies. *Policy & Internet*, 12(1), 20–45.
- Heinonen, A. (2011). The Journalist’s Relationship with Users. New dimensions to conventional roles. In J. B. Singer, A. Hermida, D. Domingo, A. Heinonen, S. Paulussen, T. Quandt, Z. Reich, & M. Vujnovic, *Participatory Journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers* (pp. 34–55). Wiley-Blackwell.
- Herzog, C., Handke, C., & Hitters, E. (2019). Analyzing Talk and Text II: Thematic Analysis. In H. Van den Bulck, M. Puppis, K. Donders, & L. Van Audenhove, *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research* (pp. 385–401). Springer International Publishing.
- Higgins, K. (2016). Post-truth: A guide for the perplexed. *Nature*, 540(7631), 9–9.
- Himmelboim, I. (2017). Social Network Analysis (Social Media). In J. Matthes, C. S. Davis, & R. F. Potter, *The International Encyclopedia of Communication Research Methods* (pp. 1–15). Wiley.
- Hirst, H. (z.d.). *Graphs and Networks: Supplement for MAT 3310* [Cursus]. Geraadpleegd 20 april 2021, van <http://www.appstate.edu/~hirsthp/talks/SocialNetworks/intro-to-graphs.pdf>
- Hjarvard, S. (2011). The Study of News Production. In J. Klaus Bruhn, *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies* (pp. 87–105). Routledge.
- Holt, K. (2018). Alternative Media and the Notion of Anti-Systemness: Towards an Analytical Framework. *Media and Communication*, 6(4), 49–57.

- Holt, K., & de la Brosse, R. (2017). *Médias antisystèmes et tentatives de 'réinformation' du public: Regards croisés sur les expériences suédoise et française*. [Paper]. Les journalistes dans le débat démocratique. Théofraste Network. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:Inu:diva-68569>
- Holt, K., Figenschou, T. U., & Frischlich, L. (2019). Key Dimensions of Alternative News Media. *Digital Journalism*, 7(7), 860–869.
- Hubo, B. (2019, oktober 23). *Halal slachten bij Abattoir: Onverdoofd, omdat het mag* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 4 mei 2021, van <https://www.bruzz.be/samenleving/halal-slachten-bij-abattoir-onverdoofd-omdat-het-mag-2019-10-23>
- Jagers, J., & Walgrave, S. (2007). Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319–345.
- Jamieson, K. H., & Cappella, J. N. (2008). *Echo chamber. Rush Limbaugh and the conservative media establishment*. University Press.
- John, N. A. (2013). Sharing and Web 2.0: The emergence of a keyword. *New Media & Society*, 15(2), 167–182.
- Kadushin, C. (2012). *Understanding Social Networks: Theories, Concepts and Findings*. Oxford University Press.
- Keskinen, S. (2013). Antifeminism and White Identity Politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research*, 3(4), 225.
- Kobayashi, T., & Ikeda, K. (2009). Selective Exposure In Political Web Browsing: Empirical verification of 'cyber-balkanization' in Japan and the USA. *Information, Communication & Society*, 12(6), 929–953.
- Krämer, B. (2017). Populist online practices: The function of the Internet in right-wing populism. *Information, Communication & Society*, 20(9), 1293–1309.
- Krämer, B. (2018). How Journalism Responds to Right-Wing Populist Criticism. In K. Otto & A. Köhler, *Trust in Media and Journalism. Empirical Perspectives on Ethics, Norms, Impacts and Populism in Europe* (pp. 137–154). Springer Berlin Heidelberg.
- Kreiss, D., & Brennen, J. S. (2016). Normative Theories of Digital Journalism. In T. Witschge, C. W. Anderson, D. Domingo, & A. Hermida, *The Sage Handbook of Digital Journalism* (pp. 299–314). Sage.
- Lazer, D. M. J., Baum, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., Metzger, M. J., Nyhan, B., Pennycook, G., Rothschild, D., Schudson, M., Sloman, S. A., Sunstein, C. R., Thorson, E. A., Watts, D. J., & Zittrain, J. L. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), 1094–1096.

- Lecheler, S., & Kruikemeier, S. (2016). Re-evaluating journalistic routines in a digital age: A review of research on the use of online sources. *New Media & Society*, 18(1), 156–171.
- Lefevere, F. (2021, februari 3). *Ook stad Antwerpen opent onderzoek naar gebruik van subsidies bij Let's Go Urban van Open VLD-volksvertegenwoordiger* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 29 april 2021, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/02/02/bewindsvoerder-aangesteld-na-financiele-malversaties-bij-let-s-g/>
- Leung, D. K. K., & Lee, F. L. F. (2014). Cultivating an Active Online Counterpublic: Examining Usage and Political Impact of Internet Alternative Media. *The International Journal of Press/Politics*, 19(3), 340–359.
- Marcuse, H. (1972). *Counter-Revolution and Revolt*. Beacon Press.
- Marwick, A., & Lewis, R. (2017). *Media Manipulation and Disinformation Online* (pp. 1–104). Data & Society. <https://datasociety.net/library/media-manipulation-and-disinfo-online/>
- McNair, B. (2017). *Fake news: Falsehood, Fabrication and Fantasy in Journalism*. Routledge.
- Media.21. (z.d.-a). *De leden van Media.21* [Webpagina]. Geraadpleegd 6 mei 2021, van <https://www.media21.be/over-media-21/test/>
- Media.21. (z.d.-b). *Over Media.21* [Webpagina]. Geraadpleegd 6 mei 2021, van <https://www.media21.be/over-media-21/>
- Mor, N., & Reich, Z. (2018). From “Trust Me” to “Show Me” Journalism: Can DocumentCloud help to restore the deteriorating credibility of news? *Journalism Practice*, 12(9), 1091–1108.
- Mourão, R. R., & Robertson, C. T. (2019). Fake News as Discursive Integration: An Analysis of Sites That Publish False, Misleading, Hyperpartisan and Sensational Information. *Journalism Studies*, 20(14), 2077–2095.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541–563.
- Muñoz-Torres, J. R. (2012). Truth and Objectivity in Journalism: Anatomy of an Endless Misunderstanding. *Journalism Studies*, 13(4), 566–582.
- Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, A., Levy, D. A. L., & Nielsen, R. K. (2018). *Reuters Institute Digital News Report 2018* (pp. 1–143). Reuters Institute / University of Oxford. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/media.digitalnewsreport.org/wp-content/uploads/2018/06/digital-news-report-2018.pdf>
- Noppari, E., Hiltunen, I., & Ahva, L. (2019). User profiles for populist counter-media websites in Finland. *Journal of Alternative & Community Media*, 4(1), 23–37.
- Norocel, O. C., Saresma, T., Lähdesmäki, T., & Ruotsalainen, M. (2020). Discursive Constructions of White Nordic Masculinities in Right-wing Populist Media. *Men and Masculinities*, 23(3–4), 425–446.

- Nygaard, S. (2019). The Appearance of Objectivity: How Immigration-Critical Alternative Media Report the News. *Journalism Practice*, 13(10), 1147–1163.
- Nygaard, S. (2020). Boundary Work: Intermedia Agenda-Setting Between Right-Wing Alternative Media and Professional Journalism. *Journalism Studies*, 21(6), 766–782.
- Ó Maoláin, C. (1987). *The radical right: A world directory*. Longman.
- O'Reilly, T. (2007). What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. *International Journal of Digital Economics*, 65, 17–37.
- Pariser, E. (2011). *The filter bubble: How the new personalized web is changing what we read and how we think*. Penguin Books.
- Quandt, T. (2018). Dark Participation. *Media and Communication*, 6(4), 36–48.
- Rauch, J. (2007). Activists as interpretive communities: Rituals of consumption and interaction in an alternative media audience. *Media, Culture & Society*, 29(6), 994–1013.
- Robertson, C. T., & Mourão, R. R. (2020). Faking Alternative Journalism? An Analysis of Self-Presentations of “Fake News” Sites. *Digital Journalism*, 8(8), 1011–1029.
- Robinson, S. (2010). Traditionalists vs. Convergents: Textual Privilege, Boundary Work, and the Journalist—Audience Relationship in the Commenting Policies of Online News Sites. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 16(1), 125–143.
- Rodriguez, C. (2003). The bishop and his Star: Citizens' communication in southern Chile. In N. Couldry & J. Curran, *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World* (pp. 177–194). Rowman and Littlefield.
- Rone, J. (2018). *The Sources and Topics of Radical Right Media and the Rise of Hyperpartisan News* (pp. 1–10). Center for Advanced Internet Studies.
- Rydgren, J. (2007). The Sociology of the Radical Right. *Annual Review of Sociology*, 33(1), 241–262.
- Rydgren, J. (2018). *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press.
- Sandberg, L. A. C., & Ihlebæk, K. A. (2019). Start Sharing the News: Exploring the Link Between Right-wing Alternative Media and Social Media During the Swedish 2018 Election. *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 121(3), 421–440.
- Sandoval, M., & Fuchs, C. (2010). Towards a critical theory of alternative media. *Telematics and Informatics*, 27(2), 141–150.
- Schudson, M. (1978). *Discovering the News: A Social History of American Newspapers*. Basic Books.
- Schulze, H. (2020). Who Uses Right-Wing Alternative Online Media? An Exploration of Audience Characteristics. *Politics and Governance*, 8(3), 6–18.
- Scott, J. (2000). *Social network analysis: A handbook*. Sage.

- Silverman, C. (2016, november 16). *This Analysis Shows How Viral Fake Election News Stories Outperformed Real News On Facebook* [Artikel]. Geraadpleegd op 14 februari 2021, van <https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook>
- Simpson, P. A., & Druxes, H. (2015). *Digital Media Strategies of the Far-Right in Europe and the United States*. Lexington Books.
- Smythe, D. W. (2006). On the audience commodity and its work. In M. G. Durham & D. Kellner, *Media and Cultural Studies: Keywords* (pp. 230–256). Blackwell Publishing.
- Stanford History Education Group. (2016). *Evaluating information: The cornerstone of civic online reasoning*. (pp. 1–29). Stanford History Education Group. <https://stacks.stanford.edu/file/druid:fv751yt5934/SHEG%20Evaluating%20Information%20Online.pdf>
- Starbird, K. (2017). *Examining the Alternative Media Ecosystem through the Production of Alternative Narratives of Mass Shooting Events on Twitter*. Tenth International AAAI Conference on Web and Social Media (ICWSM 2017), Montreal, Canada. http://faculty.washington.edu/kstarbi/Alt_Narratives_ICWSM17-CameraReady.pdf
- Tandoc, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining 'Fake News'. *Digital Journalism*, 6(2), 137–153.
- Tateo, L. (2005). The Italian Extreme Right On-line Network: An Exploratory Study Using an Integrated Social Network Analysis and Content Analysis Approach. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(2), 00–00.
- Tsfati, Y. (2003). Media Skepticism and Climate of Opinion Perception. *International Journal of Public Opinion Research*, 15(1), 65–82.
- Tsfati, Y., & Cohen, J. (2005). Democratic Consequences of Hostile Media Perceptions: The Case of Gaza Settlers. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 10(4), 28–51.
- von Nordheim, G., Henrik, M., & Scheppe, M. (2019). Young, free and biased: A comparison of mainstream and right-wing media coverage of the 2015-16 refugee crisis in German newspapers. *Journal of Alternative & Community Media*, 4(1), 38–56.
- Wahl-Jorgensen, K., Williams, A., Sambrook, R., Harris, J., Garcia-Blanco, I., Dencik, L., Cushion, S., Carter, C., & Allan, S. (2016). The Future of Journalism: Risks, Threats and Opportunities. *Digital Journalism*, 4(7), 809–815.
- Wending, M. (2018). *Alt-Right: From 4chan to the White House*. Pluto Press.
- Xu, W. W., Sang, Y., & Kim, C. (2020). What Drives Hyper-Partisan News Sharing: Exploring the Role of Source, Style, and Content. *Digital Journalism*, 8(4), 486–505.

Bronnen geraadpleegd om het netwerk in kaart te brengen

Anti-Fascistisch Front/Verzet (z.d.). *Anti-Fascistisch Front/Verzet* [Webpagina]. Geraadpleegd februari en maart 2021, van <https://antifascistischfront.wordpress.com/>

Fluit, H. (2016-2017). *Belgisch Extreemrechts op het Wereldwijde Web. Ideologische Verwantschap en Online Netwerk* [Masterproef]. Geraadpleegd februari en maart 2021, van https://www.scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2017-10/Hannah-Fluit_Masterproef_2016-2017.pdf

NEVB Online (z.d.) *NEVB Online* [Webpagina]. Geraadpleegd februari en maart 2021, van <https://nevb.be/wiki/Hoofdpagina>

Software

Bastian M., Heymann S., & Jacomy M. (2009). *Gephi: an open source software for exploring and manipulating networks*. International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. <https://gephi.org/publications/gephi-bastian-feb09.pdf>

Bijlagen

Onderzoeksinstrumenten en data voor de Sociale Netwerkanalyse (zie ZIP-bestand: Debie_De Cleen)

1. Websites
 - 1.1. Websites Knooppunten
 - 1.2. Websites Relaties
 - 1.3. Websites Netwerk
2. Twitter
 - 2.1. Twitter Knooppunten
 - 2.2. Twitter Relaties
 - 2.3. Twitter Netwerk

Bronnen geraadpleegd voor de Thematische Analyse

ELdiablo. (z.d.). *Bange Blanke Schapen Alweer als Poedels Geschoren door een Geslepen Exotisch Islamietje* [Cartoon]. Geraadpleegd 10 april 2021, van <https://www.tscheldt.be/>

Neukermans, W. (2021, april 8). *KU Leuven gaat Dijle gebruiken als warmtebron* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 8 april 2021, van <https://palnws.be/2021/04/ku-leuven-gaat-dijle-gebruiken-als-warmtebron/>

Nijs, L. (2021, april 25). *Biden wil meerwaarde belasten als inkomsten. En dat is dom* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 25 april 2021, van <https://doorbraak.be/belastingheffing-post-covid/>

Reactie Binnenland (2021, april 8). *In de kijker: Sophie Dutordoir* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 8 april 2021, van <https://palnws.be/2021/04/in-de-kijker-sophie-dutordoir/>

Sanctorum, J. (2021, april 24). *De drooglegging van 't Scheldt. Wanneer satire als 'haataal' wordt gekwalificeerd* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 25 april 2021, van <https://doorbraak.be/de-drooglegging-van-t-scheldt/>

Segers, S. (2021, april 8). *Praeses KVHV Leuven: "Er is geen vraag van de studenten om liederen te schrappen uit de studentencodex"* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 8 april 2021, van <https://palnws.be/2021/04/praeses-kvhv-leuven-er-is-geen-vraag-van-de-studenten-om-liederen-te-schrappen-uit-de-studentencodex/>

Van Berkel, P. (2021, april 8). *Slechts helft van Brusselse lokale politie kent Nederlands* [Nieuwsartikel]. Geraadpleegd 8 april 2021, van <https://palnws.be/2021/04/slechts-helft-van-brusselse-lokale-politie-kent-nederlands/>